

สรุปผลการศึกษา

“หนังสือพิมพ์คือรูปสัญลักษณ์ทางเวลา แสดงให้เห็นว่าโลกมีความเคลื่อนไหวไปข้างหน้า ผ่านหน้ากระดาษที่บรรจุ/ถ่ายทอด/สื่อสารเรื่องราวเหตุการณ์ เนื้อหาสาระต่างๆ ภายใต้อารมณ์แบบข่าว ที่เป็นรูปสัญลักษณ์ของความจริง เป็นนิทานปรัมปราที่มีแก่นเรื่องอยู่ที่ความจริง แล้วพิมพ์เผยแพร่มันออกไปยังผู้อ่านจำนวนมาก ทุกๆ วัน”

เหตุผลสำคัญที่เป็นแรงผลักดันในงานศึกษาหนังสือพิมพ์ชิ้นนี้คือความสงสัยง่าย ๆ ว่า “หนังสือพิมพ์ แท้จริงแล้วตัวมันเองคืออะไร? มันทำงานอย่างไร? มี “สิ่งใด?” ที่ทำให้หนังสือพิมพ์มากมายหลายหมื่น หลายแสนหัวฉบับทั่วโลกเป็นหนังสือพิมพ์ ทั้งๆ ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภูมิสังคม เพียงเพราะ เราเรียกมันว่าหนังสือพิมพ์อย่างนั้นหรือ? หรือเพียงเพราะว่ามันมีข่าว? หรือเพราะมันทำหน้าที่บางอย่างในระบบสังคม ฯลฯ พร้อมคำถามอีกมากมาย ทำไมไม่เป็นอย่างนั้น ทำไมเป็นอย่างนี้ และทำไมถึงเป็นหนังสือพิมพ์?”

หนังสือพิมพ์คืออะไร? แล้วทำไมต้องใช้แนวคิดโครงสร้างนิยม?

ตอบสั้น ๆ คือ ก็เพราะด้วยวิธีการศึกษาแบบอื่นทำให้สายตาเรามืดบอดมองไม่เห็นสิ่งที่จริงแล้ว หนังสือพิมพ์นั้นมักมีกฎเกณฑ์อะไรที่เป็นตัวควบคุมมันอยู่และไม่เคยตั้งคำถามว่าหนังสือพิมพ์ทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างไร

คำตอบอย่างยาวคือ ด้วยวิธีการศึกษาอื่นๆ งานศึกษาอื่นๆ ที่ผ่านมาทั้งหมดไม่มีเลยสักชิ้นที่จะแสดงให้เห็นถึง “ระบบตรรกะภายใน” “ระบบความคิด” “ระบบโครงสร้าง” ของหนังสือพิมพ์ เรามัวเสียเวลาอยู่กับการศึกษาความสัมพันธ์ของหนังสือพิมพ์กับโลกข้างนอก แล้วตั้งคำถามว่าทำไมถึงเป็นอย่างนี้ ทำไมถึงเป็นอย่างนั้น แต่ที่ว่าที่จริงแล้วเราไม่เคยรู้ ไม่เคยเข้าใจเลยว่าจริงๆ แล้วหนังสือพิมพ์มันคืออะไร

เราไม่เคยตั้งคำถามว่า ทำไมต้องมีหนังสือพิมพ์? ไม่มีหนังสือพิมพ์ไม่ได้หรือ? เราคิดว่าเราเข้าใจหนังสือพิมพ์ เราเรียน เราศึกษามันผ่านระบบสังคม ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ผ่านสถาบันการศึกษา ผ่านองค์กรผลิตหนังสือพิมพ์ เป็นนักเขียน นักอ่าน นักข่าว ช่างภาพ ไรท์เตอร์ เป็นครูสอนวิชาหนังสือพิมพ์ เป็นนักเรียนวิชาหนังสือพิมพ์ เป็นช่างในโรงพิมพ์ เป็นคนส่งหนังสือพิมพ์ เป็นบรรณาธิการ เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ เป็นผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ เป็นอื่นๆ อีกมากมาย ฯลฯ บุคคลต่างๆ เหล่านี้ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบหนังสือพิมพ์ เราคิดว่าเรามีคำตอบของคำถามว่าหนังสือพิมพ์คืออะไร แต่ทว่าคำตอบที่เรามีนั้นได้มาอย่างไร? คำอธิบายที่เรามีไม่ใช่มาจากกระบวนการความคิดของหนังสือพิมพ์ที่เรามีประสบการณ์ผ่านมันหรือ? ที่สำคัญก็คือเราเชื่อคำอธิบายนั้นจริงหรือ

คำตอบที่เรามีเพื่อใช้อธิบายสิ่งที่เรียกว่าหนังสือพิมพ์นั้นกลายเป็นองค์ความรู้ที่ทับถมกันจนกลายเป็นความเชื่อ เป็นอุดมการณ์ในสังคม ความผิดปกติกติไม่ได้อยู่ที่มายาคติของหนังสือพิมพ์ แต่ผิดตรงที่เราไม่ตั้งคำถามกับมันต่างหาก สิ่งนี้คือ "ความไม่พยายามตั้งคำถามกับสิ่งที่มีอยู่" ที่เรียกว่า "มายาคติ" นั่นคือการทำให้เป็นธรรมชาติ "มายาคติ" คือการทำให้แนวปฏิบัติที่เคยยึดถือกันไว้ในสังคมกลายเป็นความถูกต้องชอบธรรมที่ไม่ต้องสงสัยไต่ถาม หรืออีกนัยหนึ่งคือทำให้ "วัฒนธรรม" กลายเป็น "ธรรมชาติ" ของมนุษย์

ฉะนั้นแล้วหากคุณค่าของงานศึกษานี้จะมีแล้วละก็ สิ่งนั้นก็ควรจะเป็น "ความพยายามที่จะปะทะกับมายาคติของการไม่ตั้งคำถามต่อหนังสือพิมพ์" จากผู้ศึกษานั้นเอง

"มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าต่อตาเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรม เรานั้นเองที่ "หลง" คิดไปว่าค่านิยมที่เรายึดถืออยู่นั้นเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตามสามัญสำนึก¹ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของหนังสือเรื่องมายาคติ ที่บาร์ธส์กล่าวถึงไว้ในคำนำหนังสือชื่อ "Mythology" ว่า

"ข้าพเจ้ารู้สึกหมดความอดทนกับสิ่งที่เรียกว่า 'ความเป็นธรรมชาติ' ที่ผู้คนพากันแสวงสรบปั้นแต่งให้กับสรรพสิ่งในสังคม ไม่ว่าจะตามหน้าหนังสือพิมพ์ ในงานศิลปะ หรือในสามัญสำนึกของคนทั่วไป สรรพสิ่งในสังคมนั้นอยู่แวดล้อมเราจนคุ้นชินก็จริง แต่มันก็ล้วนมีที่มาที่ไปในทางประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น กล่าวโดยสังเขปก็คือ ข้าพเจ้ารู้สึกทุกซอกซี้ใจที่ได้เห็นผู้คน 'เล่า' ถึงเหตุการณ์ปัจจุบันโดยเอา 'ธรรมชาติ' กับ 'วัฒนธรรม' มาสับสนปนเปกันอยู่ตลอดเวลา ข้าพเจ้าจึงปรารถนาที่จะ

¹ นพพร ประชากุล "คำนำเสนอทแปล", จาก วรรณพิมล อังคศิริสรรพ, มายาคติ (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์คบไฟ, 2544), หน้า 4

สืบค้นแหล่งกลในการสื่ออุดมการณ์ ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าถูกอำพรางไว้ในรูปลักษณะอันปรุงแต่งของ "สิ่งที่ดำเนินไปตามครรลองของธรรมชาติ"

และนั่นคือที่มาอย่างเป็นทางการของการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ในสิ่งที่เรียกว่าหนังสือพิมพ์

เป็นความจริงที่ว่าเราสามารถใช่วิธีการศึกษาต่างๆ เพื่อตอบคำถามข้างต้นว่าหนังสือพิมพ์คืออะไร? แต่ทว่าวิธีการศึกษาแบบโครงสร้างนิยมเท่านั้นที่นอกจะตอบคำถามว่าหนังสือพิมพ์คืออะไรได้แล้ว โครงสร้างนิยมยังเป็นวิธีการหาความรู้ที่ช่วยให้เรามองเห็น "โครงสร้างการทำงาน" ของวัตถุสิ่งที่เราศึกษาด้วย โครงสร้างนิยมทำให้เราสามารถเข้าใจระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ทั้งหมดในโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ และที่สำคัญมันทำให้เรามองเห็นว่าแท้ที่จริงแล้วหนังสือพิมพ์นั้นมีกฎเกณฑ์ ระบบ ระเบียบความคิด ที่บังคับเราให้อยู่ภายใต้ระบบโครงสร้างของมัน โครงสร้างนิยมเป็นวิธีการหาความรู้ที่ขัดต่อสูกับธรรมดาสามัญ โครงสร้างนิยมคือการตั้งคำถามกับสิ่งที่ไม่น่าจะถาม โครงสร้างนิยมเป็นวิธีการศึกษาที่กวาดตะกอนทางความคิด วัฒนธรรม ความรู้ ความเคยชินของเราที่มีต่อสิ่งต่างๆ ให้ฟุ้งกระจายขึ้นมาอีกครั้ง

เพื่อที่จะเข้าใจงานศึกษาชิ้นนี้ได้ง่าย รวดเร็ว และดียิ่งขึ้น ควรที่ผู้ศึกษาจะสรุปภาพรวมเนื้อหาสาระของงานศึกษาชิ้นนี้ไว้เป็นหลักทางแห่งความเข้าใจไว้เบื้องต้นก่อนเพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าท้ายที่สุดผลการศึกษาทั้งหมดที่ค้นพบนั้นนำไปสู่ข้อสรุปที่ไม่อาจคาดคิดนั้นคือระบบมายาคติในหนังสือพิมพ์ที่เป็นหัวใจหลักของการผลิตความจริงสู่โลกสังคมมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้คือ

1. เพื่อค้นหาและอธิบายโครงสร้างสถิตยของหนังสือพิมพ์ (static structure) ที่เป็นตัวควบคุม/กำหนดเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์
2. เพื่ออธิบายระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของโครงสร้างหนังสือพิมพ์
3. เพื่อศึกษาถึงไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์
4. เพื่อศึกษาโครงสร้างพลวัต (dynamic structure) ของหนังสือพิมพ์ว่ามีลักษณะเช่นไร

โดยมีคำตอบของคำถามดังกล่าวได้เรียงตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 "โครงสร้างของหนังสือพิมพ์" (ในบทที่ 4 และ 5) โดยแบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 คือการค้นหาและศึกษาโครงสร้างทางความคิด เป็นโครงสร้างพื้นฐานของหนังสือพิมพ์ทุกเล่มทุกฉบับในโลกนี้ โดยไม่จำเป็นว่าต้องมีขนาดรูปเล่มเช่นใด เป็นโครงสร้างทั่วไปของหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะหนังสือพิมพ์

เล่มกระดาษ หนังสือพิมพ์ฝาผนัง หรือหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ก็ตามก็ต้องมีโครงสร้างทางความคิดเหมือนกัน

ตอนที่ 2 คือโครงสร้างทางกายภาพของหนังสือพิมพ์ คือการค้นหาและศึกษาโครงสร้างทางกายภาพ รูปเล่มของหนังสือพิมพ์โดยเน้นเฉพาะหนังสือพิมพ์ขนาดมาตรฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของรูปเล่มหนังสือพิมพ์ที่เป็นที่อยู่ของโครงสร้างทางความคิด โครงสร้างทางกายภาพนี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของรูปเล่มหนังสือพิมพ์ทุกๆ เล่มที่มีลักษณะร่วมกัน

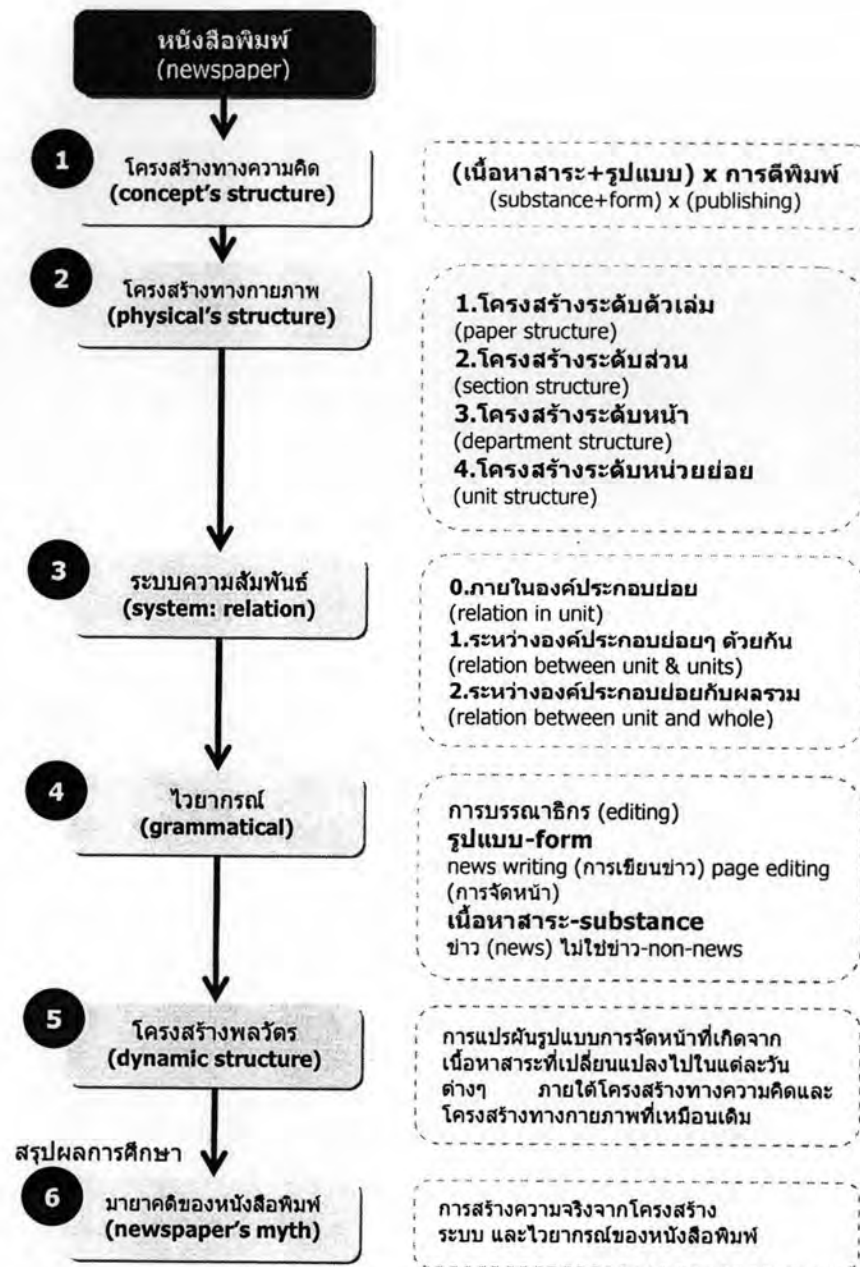
ส่วนที่ 2 "ระบบของหนังสือพิมพ์" (ในบทที่ 6) เป็นการศึกษาระบบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์ คือ เนื้อหาสาระและรูปแบบ และโครงสร้างทางกายภาพของรูปเล่มหนังสือพิมพ์

ส่วนที่ 3 "ไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์" (ในบทที่ 7) คือการศึกษาไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์ที่เป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อกำหนดร่วมกันของนักหนังสือพิมพ์ทุกๆ คนในการผลิตหนังสือพิมพ์

ส่วนที่ 4 "โครงสร้างพลวัตของหนังสือพิมพ์" (ในบทที่ 8) คือการศึกษาถึงการแปรผันโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ในลักษณะเปรียบเทียบโดยใช้หนังสือพิมพ์ในวันต่างๆ กันเพื่อดูความเคลื่อนไหว/แปรผันค่าของโครงสร้างหนังสือพิมพ์

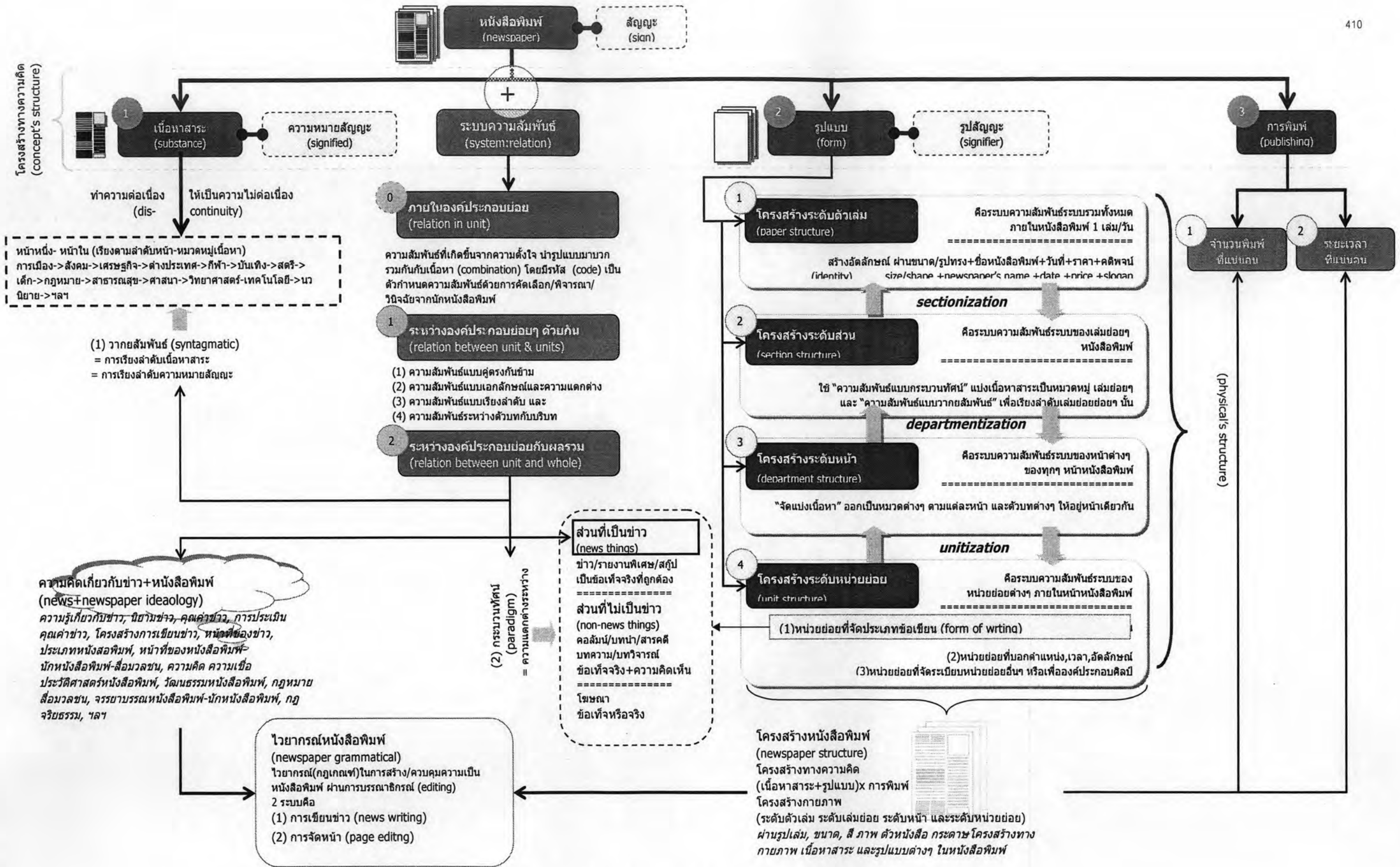
ส่วนที่ 5 "สรุปผลการศึกษา" และการวิเคราะห์ "มายาคติ" ในหนังสือพิมพ์ (ในบทที่ 9) คือการสรุปเนื้อหาสาระในระดับภาพรวมอย่างย่อ และการวิเคราะห์ถึงมายาคติในระบบ โครงสร้างและไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์ที่เป็นที่มาของการผลิตความจริงให้สังคม จนกลายเป็นนิทานปรัมปราให้กับผู้คนในสังคมปัจจุบัน

การศึกษาทั้งหมดสามารถแสดงให้เห็นภาพรายละเอียดความสัมพันธ์ของโครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์ไว้ในรูปที่ 99 และรูปที่ 100

รูปที่ 99 แสดงโครงสร้างการศึกษาของงานศึกษาโครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์

เช่นเดียวกันในรูปที่ 100 ที่แสดงโครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์ ในรายละเอียดย่อย เป็นโครงสร้างหนังสือพิมพ์ที่มีความสลับซับซ้อนเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ อาจดูแล้วเข้าใจยากหากแต่ภาพดังกล่าวพยายามแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของโครงสร้างหนังสือพิมพ์ทั้งโครงสร้างความคิด โครงสร้างกายภาพ กับระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ตลอดจนไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์

รูปที่ 100 แสดงโครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์

ต่อไปนี้จะเป็นสรุปสาระสำคัญของการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์มีโครงสร้าง ระบบ และ ไวยากรณ์ที่เป็นตัวสร้างและกำหนดความเป็นไปของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับในโลก และเป็นกลไกหลักในการผลิตความจริงให้กับสังคม

1. โครงสร้างของหนังสือพิมพ์

(newspaper's structure)

เมื่อเริ่มเปิดหน้าหนังสือพิมพ์ สิ่งแรกที่เรามองหาคือเนื้อหาสาระที่เราอยากจะอ่าน แน่ละว่าย่อมเป็นข่าวพาดหัวหน้าหนึ่ง ส่วนใครจะสนใจอ่านข่าวใด บทความ คอลัมน์ใดต่อจากนั้นก็ตามอรรถาธิบายของผู้อ่านแต่ละคน อย่างไรก็ตามด้วยวิธีการศึกษาแบบโครงสร้างนิยมและสัญวิทยาเพื่อค้นหาว่าโครงสร้างของหนังสือพิมพ์คืออะไรผู้ศึกษาจำเป็นต้องอ่านหนังสือพิมพ์ด้วยการไม่เอาเรื่องราวสาระที่อยู่ในหน้ากระดาษ แต่ผู้ศึกษาต้องอ่านหนังสือพิมพ์ด้วยสายตาที่ไม่ปกติ เพื่อกวาดตะกอนทางความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ที่เราเคยมีนั้นใหม่ สิ่งแรกที่ผู้ศึกษามองเห็นคือ "ที่ทางของหนังสือพิมพ์" (newspaper's address) โดยที่แรกที่ค้นพบหนังสือพิมพ์คือ "ในความคิด ในสมองของเราเอง" การมองเห็นว่ามันมีที่ทางอยู่ในสมองของเรา ก็เท่ากับว่ามันมีที่ทางอยู่ในระบบภาษา และเมื่อมันมีที่ทางอยู่ในระบบภาษาก็เท่ากับว่ามันเป็นวัตถุ สัญญา (sign object) ที่มีความหมาย

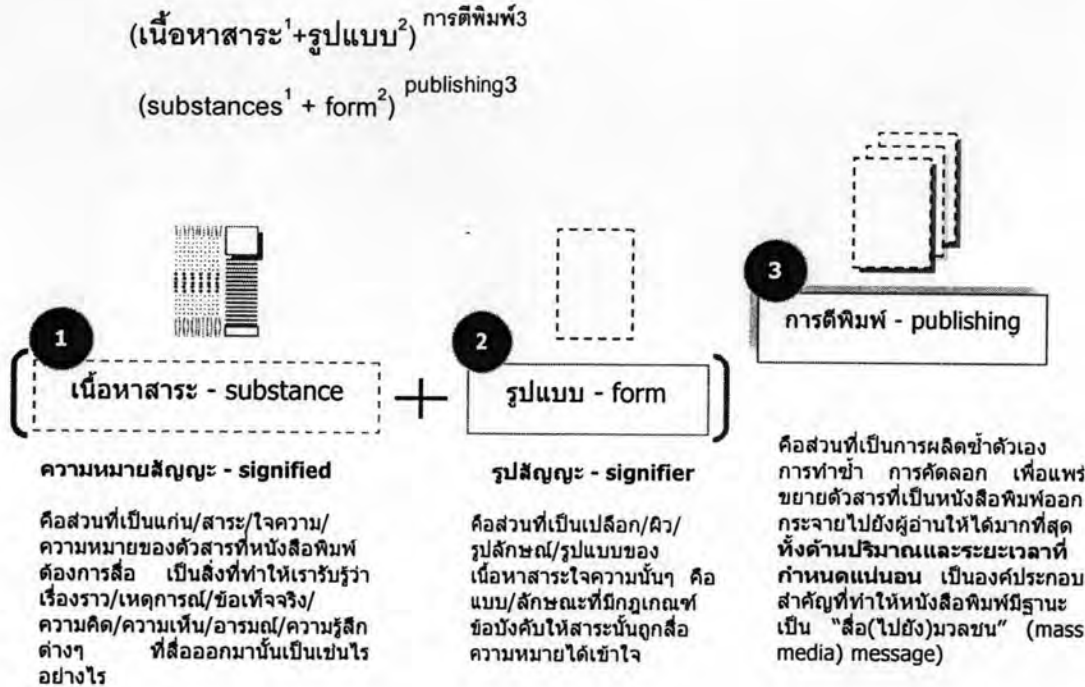
เราใช้ประสาทสัมผัสทางสายตากับหนังสือพิมพ์เพื่อการอ่าน หนังสือพิมพ์มีคุณสมบัติเชิงใช้สอยเพื่อสื่อความหมาย มีมนุษย์อยู่ในระบบการผลิตผ่านการเขียนและการอ่าน (writing and reading) แต่หนังสือพิมพ์ก็มีลักษณะไม่เหมือนกับวัตถุแห่งการอ่านอื่นๆ เพราะมีผู้เขียนหลายคนในการเขียนหนังสือพิมพ์หนึ่งเล่ม จึงจำเป็นต้องมีองค์กรหนังสือพิมพ์เป็นการเฉพาะ สะท้อนต่อไปว่าหนังสือพิมพ์เป็นสถาบันทางสังคม มีระบบวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง และเป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคม

"ที่ทาง" ของหนังสือพิมพ์ในสมอง ภาษา ผัสสะ องค์กร และมิติเวลาประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า "หนังสือพิมพ์เป็นระบบวัฒนธรรม" (cultural system) ไม่ใช่ระบบธรรมชาติ

พิจารณาตัวเล่มหนังสือพิมพ์พบว่าหนังสือพิมพ์เป็น "หนังสือ", "สื่อสิ่งพิมพ์" และเป็น "สัญญา" ด้วยลักษณะของการเป็น "สาร" ที่สื่อความหมายนี้ หนังสือพิมพ์จึงต้องประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระ ที่อยู่ภายใต้รูปแบบที่ใช้ในการสื่อความหมาย เพื่อพิมพ์จำหน่ายไปยังผู้อ่านจำนวนมาก

ด้วยวิธีการถอดความหมายแบบสัญวิทยาและภาษาศาสตร์ เราพบว่าโครงสร้างพื้นฐานของหนังสือพิมพ์ก็คือเนื้อหาสาระภายใต้รูปแบบที่เนื้อหาสาระนั้นอาศัยอยู่เพื่อสื่อความหมายและการตีพิมพ์ซ้ำๆ ตามระยะเวลาและปริมาณที่แน่นอน เพื่อเผยแพร่ไปยังผู้อ่านปริมาณมาก

เนื้อหาสาระ, รูปแบบและการตีพิมพ์จึงเป็น "โครงสร้างทางความคิด" (concept's structure) ของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับในโลก ดังสมการและรูปด้านล่าง

รูปที่ 101 แสดงโครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์

รูปที่ 101 แสดงโครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์ทุกเล่มฉบับในโลก คือ 3 องค์ประกอบพื้นฐานของเนื้อหาสาระ รูปแบบ และการตีพิมพ์ โครงสร้างทางความคิดนี้มีลักษณะเป็น "องค์ประกอบทางความคิด" ที่ใช้ในการสร้างหนังสือพิมพ์ขึ้นมา คือองค์ประกอบพื้นฐานหรือ "สิ่งที่ต้องมี" ใน "การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา" (element and process) โครงสร้างทางความคิดนี้มีลักษณะเป็นโครงสร้างขั้นพื้นฐาน (primary structure) คือโครงสร้างที่อยู่ในความคิด (concept structure) ที่มีลักษณะนามธรรม (abstract) เกี่ยวกับตัวของหนังสือพิมพ์จริงๆ และ "ตำแหน่งแห่งที่ของหนังสือพิมพ์" ที่เราค้นพบในบทที่ 4-1 คือตำแหน่งแห่งที่ของหนังสือพิมพ์ทั้งในโลกวัตถุทางความคิด วัตถุทางภาษา วัตถุสัมผัส วัตถุ (สถาบัน)สังคม และเป็นวัตถุทางเวลา ที่แสดงออกผ่านของระบบความคิด ระบบภาษา ระบบผัสสะ ระบบสังคม และระบบเวลา ซึ่งทั้งหมดคือระบบวัฒนธรรม

โครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์คือองค์ประกอบทางความคิดเริ่มต้น เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่หนังสือพิมพ์ทุกเล่มในโลกจะต้องมี โครงสร้างความคิดคือโครงสร้างของความหมาย (signified structure) ที่กำหนดให้หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่บอกเล่ารายงานเรื่องราวเหตุการณ์สาระต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกผ่านหน้ากระดาษ ตัวอักษร รูปภาพ ที่ว่าง ฯลฯ เรียงบรรทัดร้อยผสมกันข้อความผ่านขอบทความ คอลัมน์ การ์ตูน โฆษณา ฯลฯ ผ่านโครงสร้างกายภาพต่อไป

"โครงสร้างเชิงกายภาพ" (physical's structure) ของหนังสือพิมพ์ที่ใช้เป็นรูปสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายสัญลักษณ์ของการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ โครงสร้างกายภาพของเล่มหนังสือพิมพ์ (ขนาดมาตรฐาน-full size) มี 4 ระดับคือ

1) โครงสร้างระดับตัวเล่ม (paper structure)

คือ โครงสร้างของตัวเล่มหนังสือพิมพ์ที่ประกอบกันเป็น 1 เล่ม 1 วัน คือหนังสือพิมพ์ทั้งเล่มของวันนั้นๆ ประกอบไปด้วยมิติของรูปทรงและขนาดหนังสือพิมพ์, ชื่อหนังสือพิมพ์, คติพจน์ (สโลแกน), วันที่ และราคาของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ใช้ "ระบบการตีตราหน่วยรวม" (unified system) ทำให้ "ความหลากหลายของเนื้อหาสาระต่างๆ อยู่ในระบบเดียวกันได้"

รูปทรงหนังสือพิมพ์ทั่วโลกพัฒนามาจากม้วนกระดาษ จนกลายเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยเป็นรูปทรงเรขาคณิตที่ดีที่สุดเพราะมันสะดวกและใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ หน้ากระดาษสี่เหลี่ยมผืนผ้าแทนลักษณะทั้งสองด้านคือ "ส่วนที่คงที่" (constant) และ "ส่วนที่แปรผัน" (variable) เช่นเดียวกับในหนังสือพิมพ์ที่มีส่วนที่คงที่และส่วนที่แปรผัน ขนาดหนังสือพิมพ์ (paper size) เป็นส่วนที่คงที่ ขณะที่จำนวนหน้าของหนังสือพิมพ์ (number of pages) เป็นส่วนที่แปรผัน

ชื่อหนังสือพิมพ์ แสดงถึงอัตลักษณ์ (identity) บ่งบอกถึงความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์นั้นๆ กับหนังสือพิมพ์อื่นๆ ข่าวด่วน คอลัมน์ และโฆษณาต่างๆ ตัวบทเหล่านี้ไม่ได้มีอัตลักษณ์ (identity) ในตัวมันเอง หากต้องอาศัย "ชื่อหนังสือพิมพ์" ในการบ่งอัตลักษณ์ของตัวบทต่างๆ ที่อยู่ในหนังสือพิมพ์ และชื่อหนังสือพิมพ์มักถูกตั้งให้เกี่ยวเนื่องกับ 1) มิติ "วันเวลา" (time) (เพื่อแสดงออกถึงนัยยะของความสดทันสมัย) 2) มิติเรื่องสถานที่ (place) (เพื่อแสดงออกถึงนัยยะของตำแหน่งของเรื่องราว-เหตุการณ์) 3) มิติอุดมการณ์ (ideology) บางอย่างที่มีอยู่ และ 4) ประเภทเนื้อหาสาระที่อยู่ในหนังสือพิมพ์นั้นๆ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ

"คติพจน์" หรือสโลแกน (slogan) ของหนังสือพิมพ์เป็นคำขวัญ แนวคิด แนวทาง ปณิธานหรืออุดมการณ์ในการทำหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งที่คนทำหนังสือพิมพ์นั้นๆ ยึดถือ ในแง่หนึ่งคติพจน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ควบคุมความเป็นไปของเนื้อหา คุณภาพ เรื่องราว แนวทางของสาระใจความทั้งหมดของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ เปรียบเสมือนกับ "บรรทัดฐาน" (normative) ที่นักหนังสือพิมพ์แต่ละคนในองค์กรนั้นๆ จะต้องทำหนังสือพิมพ์ให้เข้าใกล้เส้นบรรทัดฐานนี้ ทับเส้น หรือเฉียดทับเส้นนี้ให้มากที่สุด เปรียบเสมือน นโยบายของหนังสือพิมพ์ หรือ "เครื่องมือควบคุมคุณภาพ" หรือ "ระบบควบคุมเนื้อหา" (substance control system) ตลอดจน "เครื่องมือควบคุมบุคลิก" ของหนังสือพิมพ์ให้เป็นไปในทางที่วางเอาไว้

หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องระบุวันลงในเล่ม วันที่คือ "ตราประทับ" ทางมิติเวลา (time label) ให้กับหนังสือพิมพ์ มีหน้าที่บอกแก่ผู้อ่านว่าตัวข่าวสาร เนื้อหาคอลัมน์ บทความ โฆษณา ฯลฯ ที่อยู่ในเล่มนี้ คือตัวสาร/ตัวสื่อความหมายของวันนี้ (present day) ไม่ใช่เมื่อวาน ไม่ใช่พรุ่งนี้ เนื้อหาสาระ (substance and

substance) ที่ท่านกำลังอ่านอยู่นี้ อยู่ภายใต้กฎของ "เวลา" คือวันนี้เท่านั้น หนังสือพิมพ์ที่ท่าน(ควร)อ่านคือ หนังสือพิมพ์ฉบับวันนี้

"วันที่" คือกฎเกณฑ์ที่ใช้ควบคุมอัตลักษณ์ของเนื้อหาทั้งหมดภายในหนังสือพิมพ์หนึ่งเล่ม ไม่ว่าจะ มีข่าวก็เรื่อง คอลัมน์ก็หน้า บทความก็ชิ้น หรือโฆษณาเท่าไร เหล่านี้จะต้องถูกทำให้เป็นหน่วยเดียวกันคือ "วันนี้-present today" เท่านั้น และวันที่บนหนังสือพิมพ์นั้นบอกถึงวันที่ผลิต วันที่ใช้งาน และวันที่หมดอายุ ไปพร้อมๆ กัน

2) โครงสร้างระดับเล่มย่อย (section structure)

คือ โครงสร้างในระดับ "ส่วนแยก" (section) คือส่วน/ฉบับย่อยที่หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะมีได้ เช่นหนังสือพิมพ์ไทยรัฐก็อาจจะมี 2-3 ส่วนคือ ส่วนแรก (ที่มีหน้าหนึ่ง) ส่วนที่สอง เป็นข่าวต่างประเทศหรือ บางครั้งก็เป็นส่วนข่าวเศรษฐกิจ และส่วนที่สามคือ ส่วนประชาชน (หรือศิลปวัฒนธรรมบันเทิง) เป็นต้น

การแบ่งเล่มหนังสือพิมพ์ออกเป็นส่วนย่อย นั้นเพื่อความสะดวกในกระบวนการผลิต/การพิมพ์ เพื่อแบ่งประเภทเนื้อหาที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกันให้อยู่ในหมวดหมู่ความสนใจที่ใกล้เคียงกัน เพื่อความสะดวกในการ(ถือ-หรือแบ่งกัน)อ่าน เพราะด้วยขนาด(จำนวนหน้า) ที่มาก การถือหนังสือพิมพ์ทั้ง ฉบับอ่านพร้อมๆ กันนั้นเป็นเรื่องที่ดูจะยุ่งยากพอสมควร หรือเพราะหนังสือพิมพ์มีความหนามากขึ้น (จากจำนวนหน้า) หรือหนังสือพิมพ์มีขนาดใหญ่ และเพื่อจัดลำดับการอ่านเพราะคำนึงถึงความ สะดวกสบายของผู้อ่านที่สามารถค้นหาเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วว่าเนื้อหาที่ตนเองต้องการอ่านนั้น อยู่ส่วนใดในเล่ม

3) โครงสร้างระดับหน้า (department structure)

คือโครงสร้างในระดับหน้าย่อย ต่างๆ เช่น หน้าข่าวสังคม หน้าข่าวบันเทิง หน้าข่าวกีฬา ฯลฯ โดย หน้าในหนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 หน้าหลักๆ คือ "หน้าหนึ่ง" (front page) คือหน้าปก-หน้าแรกของเล่ม หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนตู้โชว์สินค้าที่บอกว่าวันนี้มีอะไรที่น่าสนใจบ้าง และ "หน้าใน" (inner page) คือ หน้าด้านในของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าว บทความ คอลัมน์หรือเนื้อหาอื่นๆ ที่หน้าแรกกล่าว/หรือไม่ได้ กล่าวเอาไว้

โครงสร้างในระดับนี้ เป็นโครงสร้างที่ผ่านกระบวนการแบ่งหน้า (departmentization) คือการ "จัดแบ่งเนื้อหาประเภทเดียวกัน" ออกเป็นหมวดต่างๆ ตามแต่หน้า เพื่อให้เนื้อหาประเภทเดียวกันได้อยู่ด้วยกัน เพราะผู้อ่านสามารถติดตามอ่านได้สะดวก สามารถค้นหาข่าว-บทความ-คอลัมน์ตามลักษณะ เนื้อหาที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว และหนังสือพิมพ์จะแบ่งออกเป็น 2 หน้าคือ หน้าหนึ่ง (front page) คือ หน้าปก-หน้าแรกของเล่มหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนตู้โชว์สินค้าที่บอกว่าวันนี้มีอะไรที่น่าสนใจบ้าง และหน้า ใน (inner page) คือหน้าด้านในของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าว บทความ คอลัมน์หรือเนื้อหาอื่นๆ ที่หน้า

แรกกล่าวหรือไม่ได้กล่าวเอาไว้ก็ตาม

หน้าหนึ่งเสมือนตัวชี้นำสินค้าข่าวสารที่อยู่ในเล่มหนังสือพิมพ์ หน้าหนึ่งทำหน้าที่ทั้งเปิดเผยและซ่อนเร้นเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ไปพร้อมๆ กัน หน้าหนึ่งยังเป็น "พื้นที่เปล่าที่พิเศษ" คือเป็นหน้าที่เนื้อหาข่าวทั้งหมดที่มีในเล่ม ถูกคัดเลือกเอาและจัดระดับความสำคัญสูงสุด เฉพาะ "ข่าวที่น่าสนใจมากที่สุดของวัน" เท่านั้นที่อยู่บนหน้าหนึ่ง (the most worthiness news) ทั้งๆ ที่ข่าวในหนังสือพิมพ์มีหลายประเภท หลายเรื่องราวต่อวัน พื้นที่หน้ากระดาษของหน้าหนึ่งจึงมีความหมายในแง่ของ "ลำดับ" (priority) ไม่ใช่ในแง่ "ปริมาณ/ขนาด" (size) หน้าหนึ่งไม่ได้เป็นหน้าหนึ่งเพราะมันมีขนาดใหญ่กว่าหน้าอื่นๆ กระดาษดีกว่า แต่หน้าหนึ่งเป็นหน้าหนึ่งก็เพราะมันเป็นหน้าแรก เป็นเพราะลำดับของหน้าต่างหากที่สำคัญกว่า หน้าหนึ่งคือพื้นที่ว่างสำหรับ "ข่าวที่ควรได้รับความสนใจและต้องอ่านก่อน"

หน้าหนึ่งคือรูปสัญลักษณ์ (signifier) ขณะที่เนื้อหาข่าวบนหน้าหนึ่งนั้นก็คือสาระที่จะไล่ลงไป ความหมายของพื้นที่บนหน้าหนึ่งคือความหมายสัญลักษณ์ (signified) หากข่าวเดียวกันนี้อยู่หน้าใน ข่าวๆ นั้น ก็จะเป็นเพียง "ข่าวของวันนี้" (today's news) แต่หากข่าวๆ นั้นปรากฏบนหน้าหนึ่ง ข่าวนั้นก็จะเป็น "ข่าวของวันนี้ที่น่าสนใจที่สุด" (today's news most important) ที่เป็นเช่นนี้เพราะพื้นที่ของหน้าหนึ่งมีความหมายหรือรหัสที่ซ่อน/แสดงตัวอยู่ เป็น "รหัส" (code) ที่นักหนังสือพิมพ์ได้ "ใส่รหัส" (encoding) มาบนหน้ากระดาษ เป็นรหัสอันดับสุดท้ายในกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ (หน้าหนึ่งเป็นหน้าสุดท้ายของการทำหนังสือ) ในทางกลับกันข่าวบนหน้าหนึ่งกลับเป็น "รหัสแรก" ที่ผู้อ่านต้อง "ถอดรหัส" (decoding) เพราะเป็นหน้าแรกที่ผู้อ่านจะมองเห็น และถูกดึงดูดความสนใจ เมื่อเป็นเช่นนี้หน้าหนึ่งจึงมีหน้าที่เป็น "ตัวเชื่อมแรก" (first mediated) ที่เชื่อมโยงระหว่าง "การเขียน/นักหนังสือพิมพ์" และ "การอ่าน/ผู้อ่าน" หน้าหนึ่งคือหน้าที่บอกว่า ภายใต้ข่าวสารสารสารบันเทิงเหล่านั้น ควรจะอ่านอะไรก่อน-หลัง

ความหมายอีกอย่างที่เรามักไม่ค่อยนึกถึงกันจากหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์คือ หน้าหนึ่งนั้นเป็น "รูปสัญลักษณ์ทางเวลา" (time signifier) ที่ชัดเจนมากพอๆ กับนาฬิกาที่เราสวมใส่ เพราะทุกๆ เช้าที่เรามองเห็นหน้าหนังสือพิมพ์หน้าแรกที่เปลี่ยนไป ต่างไปจากเมื่อวาน เราก็สามารถรู้แล้วว่าเวลาได้ผ่านไปอีกแล้วจริงๆ อีก 1 วัน

หน้าหนึ่งสะท้อน "บุคลิก" (character) ของหนังสือพิมพ์ว่าเป็นเช่นไร สื่อถึงความรู้สึกทางอารมณ์ หน้าในก็เป็นรูปสัญลักษณ์เช่นเดียวกันกับหน้าหนึ่ง แตกต่างก็เพียงแต่ว่าหน้าในจัดประเภทเนื้อหาสาระเดียวกัน (similar content/substance) เข้าไว้ด้วย หน้าในไม่จำเป็นต้องแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงเชิงเวลาที่เราเห็นได้ชัดเจนเหมือนในหน้าหนึ่ง เพราะการจัดหน้าของหน้าในนั้นมีความคงที่ (static) มากกว่าคือเนื้อหาคอลัมน์บทความใดก็มักอยู่ในตำแหน่งเดิม จึงอาจทำให้ผู้อ่านสับสนได้ว่าหน้าข่าวที่อ่านอยู่นี้เป็นของช่วงเวลาวันใด และหน้าในก็ไม่จำเป็นต้องบอกบุคลิกของหนังสือพิมพ์เหมือนอย่างหน้าหนึ่งทำ เพราะบุคลิกเป็นลักษณะของ "ภายนอก" (outside) มากกว่าที่จะเป็นเรื่องภายใน (inside)

4) โครงสร้างภายในหน้า (unit structure)

คือโครงสร้างในระดับหน่วยย่อยๆ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ข่าว บทความ

คอลัมน์ บทบรรณาธิการ ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพกราฟิก สารคดี โฆษณา นวนิยาย การ์ตูน กลอน คำคม สก๊อป รายงาน ประกาศแจ้งความ และรวมไปถึงสารบัญ เลขหน้า ราคา สไลแกน วันที่ ชื่อหน้า ชื่อหนังสือพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ รวมทั้ง จุด เส้น วงกลม สีเหลี่ยม สามเหลี่ยมสี จุด หรือแม้แต่ที่ว่าง เหล่านี้ล้วนเป็นหน่วยย่อยๆ ในหนังสือพิมพ์ โดยพบว่าหน่วยต่างๆ นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มประเภทคือ

(1) หน่วยย่อยที่จัดประเภทข้อเขียน (unit of writing form) มีหน้าที่บอกว่าข้อเขียนนั้นๆ เป็นข้อเขียนที่มีคุณลักษณะอย่างไรเกี่ยวกับ องค์ประกอบของเนื้อหา (เป็นเพียงข้อเท็จจริง หรือความเห็น) วัตถุประสงค์ ความตั้งใจ กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา-สาระต่างๆ ได้แก่ ข่าว บทความ คอลัมน์ บทบรรณาธิการ ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพกราฟิก สารคดี โฆษณา นวนิยาย การ์ตูน กลอน คำคม สก๊อป รายงาน ประกาศแจ้งความ

(2) หน่วยย่อยที่บอกตำแหน่ง, เวลา, อัตลักษณ์ (unit of position, time and identity) ได้แก่ สารบัญ เลขหน้า ราคา สไลแกน วันที่ ชื่อหน้า ชื่อหนังสือพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ ชื่อผู้เขียน ชื่อคอลัมน์ ชื่อเรื่อง ชื่อบทความ ชื่อสารคดี และ

(3) หน่วยย่อยที่จัดระเบียบหน่วยย่อยอื่นๆ หรือเพื่อองค์ประกอบศิลป์ (unit of systematic and art composition) ได้แก่ จุด เส้น วงกลม สีเหลี่ยม สามเหลี่ยม สี จุด หรือแม้แต่ที่ว่าง

ในโครงสร้างเชิงกายภาพของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งๆ จะแสดงถึงกระบวนการเขียนและอ่านผ่านตัวเล่มหนังสือพิมพ์ โดยผ่านโครงสร้างทางกายภาพของมัน ตั้งแต่ระดับเล่มใหญ่ ระดับเล่มย่อย ระดับหน้า และระดับหน่วยย่อย การแบ่งโครงสร้างเชิงกายภาพออกเป็น 4 ระดับนี้หนังสือพิมพ์จะใช้กระบวนการคัดเลือกแบ่งแยกเนื้อหาสาระ (คือกระบวนการ "sectionization – departmentization - unitization") การเขียนนั้นเริ่มต้นที่ตัวบทย่อยๆ แต่ละตัว จากข่าวแต่ละเรื่อง บทความแต่ละชิ้น โฆษณาแต่ละอัน คอลัมน์แต่ละบท ฯลฯ ตัวบทย่อยๆ นี้ถูกรวมเข้าเป็นหนึ่งหน้าหนังสือพิมพ์ จากนั้นแต่ละหน้าก็จะรวมเข้าเป็นเล่มย่อยๆ ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน เล่มย่อยเหล่านี้ก็จะถูกพับซ้อนวางเรียงเข้ากันเป็นหนึ่งฉบับหนังสือพิมพ์สำหรับหนึ่งวัน ในทางกลับกันกระบวนการอ่านก็เริ่มที่หน้าหนึ่งที่เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ เมื่อค้นพบข่าวที่อยากจะอ่านก็พลิกเปิดหาไปในเล่มย่อย หน้าย่อยที่ข่าวนั้นๆ หรือบทความ คอลัมน์ที่อยากจะอ่าน ซึ่งก็คือตัวบทย่อยๆ ที่ถูกเขียนขึ้นมา

กระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนเป็นกระบวนการรวบรวม/ประสานเข้าด้วยกันเพื่อให้มีความหมายในแต่ละส่วน/ ในแต่ละระดับ กระบวนการนี้เรียกว่า "integration" คือกระบวนการรวบรวมสิ่งย่อยๆ ที่มีความหมายในแต่ละชั้นหรือมีค่าบางอย่างมารวมเข้าด้วยกันเพื่อหาความหมายในระดับรวม (whole value/meaning) และหากเปรียบกระบวนการ "differentiation" เป็น "กระบวนการอ่าน" (ทางสัญวิทยาเรียกว่ากระบวนการการถอดรหัส-decoding) แล้ว เช่นนั้นกระบวนการ "integration" ก็เปรียบได้กับ "กระบวนการเขียน" หรือผลิตหนังสือพิมพ์ (ในทางสัญวิทยาเรียกว่ากระบวนการใส่รหัส-encoding) นั่นเอง

2. ระบบ: ความสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์

(system: relation of newspaper)

ในตัวบทหนังสือพิมพ์ มีสองกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นคือการเขียนและการอ่าน

ขณะที่การเขียนคือกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระจากตัวบทย่อยๆ ภายใต้รูปแบบข้อเขียนของแต่ละตัวบทย่อยๆ เป็นกระบวนการใส่รหัส กระบวนการสร้างความหมาย การอ่านกลับเป็นกระบวนการแตกส่วนย่อยๆ ของตัวบทนั้นๆ เพื่อสื่อสาร เพื่อถอดรหัส เพื่อถอดความหมายจากรูปแบบข้อเขียนเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่ตัวบทนั้นสื่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนหนังสือพิมพ์และผู้อ่านหนังสือพิมพ์จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงผ่านตัวบทหนังสือพิมพ์

โครงสร้าง "ตัวบทหนังสือพิมพ์" (newspaper's text) คือเนื้อหาสาระและรูปแบบ

เนื้อหาสาระ (substances) ในหนังสือพิมพ์คือเรื่องราว เหตุการณ์ ความคิด ข้อเท็จ-จริง ความเห็นที่เราอ่านจากข่าว บทความ คอลัมน์ โฆษณา ประกาศ ฯลฯ อะไรก็ตามที่เราได้รับรู้ความหมาย (meaning) ซึ่งใช้ กระบวนการ "ตัดแบ่งความต่อเนื่องให้กลายเป็นความไม่ต่อเนื่อง" (cutting continuity to *dis*-continuity) ในมิติเวลาและพื้นที่ เป็นการตัดเอา "บางช่วงของระยะเวลาและบางส่วนของพื้นที่" (duration of time and part of space) มาเล่าเป็น "วันๆ และเรื่องๆ ไป"

หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องสร้าง "ความไร้ขอบเขตที่แท้จริงของเหตุการณ์" (boundless) เพื่อทำ ความต่อเนื่องของเรื่องราวดังกล่าวให้ขาดตอน ต้องแบ่งเนื้อหาสาระที่มากมายไม่สิ้นสุดเหล่านั้นออกส่วนๆ เสียก่อน เป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานที่จำเป็นที่สุดสำหรับการทำส่วนเนื้อหาสาระในหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์ไม่สามารถบอกเล่ารายงานเรื่องราวทุกๆ เนื้อหาโดยไร้เส้นกันแบ่งได้ มิฉะนั้น เรื่องราวเหล่านั้นก็จะไม่สามารถทำความเข้าใจได้ เห็นชัดในการแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็นหมวดเรื่องต่างๆ ออกเป็น การเมือง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา กฎหมาย อาชญากรรม วิทยาศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมวรรณกรรม ศาสนาเทคโนโลยีสาธารณสุข กีฬาบันเทิง ฯลฯ และเนื้อหาสาระเหล่านี้ก็จะถูก "ตัด ความ" นำมารายงานทุกๆ วันในหน่วยมิติเวลาที่ต้องออกจำหน่ายทุกๆ วัน

กระบวนการตัดแบ่งผ่าเนื้อหาและช่วงเวลาของสาระนั้นก็เพื่อให้เรื่องราวเหล่านั้น "หยุดอยู่ชั่วขณะเวลาหนึ่ง" เพื่อสามารถนำมาเขียนรายงานอยู่ในหนังสือพิมพ์ได้ เนื้อหาสาระในหนังสือพิมพ์จึงเป็น "เนื้อหาสาระที่ตายแล้วแบบหลอกๆ" (unreal death substance)

การแบ่งประเภทของเนื้อหาสาระในหนังสือพิมพ์ ทำให้นักข่าว, นักหนังสือพิมพ์หรือนักเขียนคอลัมน์นิสต์จะต้องถูก "จำกัดการเล่าเรื่อง" ด้วยมิติพื้นที่และเวลาด้วย ข้อจำกัดนี้ก็มีอยู่ในตัวบทภายในหนังสือพิมพ์หรือเป็นข้อจำกัดของตัวบท (text's limitation) ในตัวเล่มหนังสือพิมพ์

ในทางสัญวิทยา เนื้อหาสาระคือความหมายสัญยะ (substance as a signified) เพราะมันดำรงความหมายสาระจากเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ ในตัวมันเองเพียงแต่ต้องการรูปสัญยะมาถ่ายทอดความหมายให้ เพื่อที่จะสื่อสารความหมายออกไปยังผู้อ่านอีกทอด

รูปสัญยะที่หนังสือพิมพ์ต้องการมาถ่ายทอดความหมายในตัวบทคือรูปแบบของตัวบท (form of text) หรือ "รูปแบบข้อเขียน" (form of writing) คือสิ่งที่หนังสือพิมพ์ใช้เพื่อการสื่อสารเนื้อหาสาระต่างๆ ผ่านข่าว บทความ สารคดี คอลัมน์ โฆษณา รายงานพิเศษ ประกาศ บทวิเคราะห์ บทวิจารณ์ บทบรรณาธิการ นิยาย ภาพยนตร์ กลอน การ์ตูน รูปแบบเหล่านี้คือกฎเกณฑ์ที่นักหนังสือพิมพ์ทั่วโลกจะต้องเรียนรู้และใช้ร่วมกัน

ขณะที่เนื้อหาสาระมีลักษณะที่แปรเปลี่ยนไปทุกวันเป็นพลวัต เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (dynamic) ทั้งในแง่ "ความไร้ขอบเขตและจุดจบที่แท้จริงของเหตุการณ์" (boundless and endless of story) รูปแบบกลับมีคุณลักษณะที่คงที่แน่นอนและมั่นคงกว่า (stable) เพราะรูปแบบเป็นเปลือกให้เนื้อหาสาระได้หีบยืมสวมใส่เพื่อสื่อความหมายผ่านหนังสือพิมพ์นั้นมีเพียงไม่กี่รูปแบบคือข่าว บทความ สารคดี และบันเทิงคดี คอลัมน์ บทบรรณาธิการ และโฆษณา

"ข่าว" (news) คือรูปแบบข้อเขียนที่สำคัญที่สุดในหนังสือพิมพ์ ถือเป็นหัวใจของหนังสือพิมพ์เลยทีเดียว ในทางสัญวิทยา ข่าวเป็นมโนทัศน์ที่มีลักษณะที่ "ไม่มีตัวตน" หรือเรียกว่าเป็น "abstract concept" เพราะนิยามความหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปโดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ขึ้นอยู่กับผู้อ่านผู้รับสาร ข่าวจึงมีลักษณะที่เป็นรูปสัญยะที่ล่องลอย (floating signifier) คือรูปสัญยะที่มีลักษณะเชิงนามธรรม เพราะเป็นเรื่องราว/สาระ/เหตุการณ์/ข้อเท็จจริงที่ "ลอยอยู่ในอากาศ" ที่ยังไม่ถูกบอกเล่ารายงานผ่าน "สื่อ" (อย่างเป็นทางการ) ฉะนั้นข่าวจึงต้องการรูปสัญยะที่เป็นรูปธรรมเพื่อทำให้สามารถจับต้องสัมผัสและรับรู้ได้ เช่นนี้หนังสือพิมพ์จึงเข้ามาทำหน้าที่เสมือนรูปลักษณะที่เป็นตัวตนสัมผัสได้ ทำให้ข่าวสามารถถูกอ่าน/ถูกถ่ายทอดจริง สัมผัสได้ด้วยการอ่านอย่างเป็นทางการที่ชัดเจนผ่านตัวหนังสือ ภาษาเขียน ภาพถ่าย ที่เป็นทางการ หนังสือพิมพ์จึงเป็น "รูป(แบบ)ธรรมที่ชัดเจน" (concrete form) ให้ข่าวสามารถดำรงอยู่ในโลกนี้ได้ トラバドที่ยังมีเรื่องเล่าトラバนั้นก็มิใช่ข่าว トラバドที่มีข่าวก็ยังคงมีหนังสือพิมพ์

คุณสมบัติของเนื้อหาสาระหรือเรื่องราวเหตุการณ์ใดก็ตามที่ควรจจะรายงานเป็นข่าวได้นั้น จะต้องคำนึงถึง "องค์ประกอบพื้นฐาน" (elements) คือข้อเท็จจริง, ความน่าสนใจและผู้อ่าน รวมกันแล้วคือ "ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้อ่านหนังสือพิมพ์" เฉพาะคุณสมบัติเพียงสองข้อแรก เหตุการณ์เรื่องราวนั้นก็สามารถเป็นข่าวได้แล้ว แต่คุณสมบัติข้อที่สามเท่านั้นที่กำหนดว่าข่าวจะต้องถูกรายงานบอกเล่าผ่านสื่อมวลชนเท่านั้น มิเช่นนั้นก็จะถือว่าเป็นข่าวลือ ถือเป็นมายาคติที่ทำให้เชื่อว่าเรื่องราวที่ถูกรายงานผ่านกระดาษหนังสือพิมพ์ นั้นมีความน่าเชื่อถือมากกว่าที่จะผ่านปากเปล่า

คุณสมบัติของข่าวเรื่องข้อเท็จจริงและความน่าสนใจเป็นเพียงคู่ตรงกันข้ามที่เกิดจากความแตกต่าง (difference) ความแตกต่างที่ว่าคือ "ความไม่ใช่ข้อเท็จจริง" และ "ความไม่สำคัญไม่น่าสนใจ" ซึ่งก็คือเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องแต่ง/จินตนาการ และเรื่องอื่นๆ ที่ไม่น่าสนใจ ขณะที่คุณสมบัติเรื่องการถูกรายงานผ่านสื่อมวลชนคือการบ่งบอกถึง "ความน่าเชื่อถือ" กับ "ความไม่น่าเชื่อถือ-ข่าวลือ" เช่นเดียวกัน

ข้อเท็จจริงคือคุณสมบัติที่อยู่ในตัวบท คือ "ความจริง" ที่มนุษย์ค้นหาและทำได้เพียงบอกเล่ามัน เราเรียกมันว่าข้อเท็จจริงเพราะไม่สามารถรายงานความจริงทั้งหมดได้ ขณะที่เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นข้อเท็จจริงทั้งสิ้น ทำให้มีเรื่องราวที่หลากหลาย ฉะนั้นหนังสือพิมพ์ (โดยมีนักหนังสือพิมพ์เป็นร่างทรง) จึงได้สร้างแนวคิด/เครื่องมือ ในการ "คัดเลือก" ว่าข้อเท็จจริงใด เหตุการณ์ใดควรที่จะได้รับการบอกเล่า เราเรียกมันว่า "คุณค่าข่าว" หรือ องค์ประกอบของข่าว (news values/news elements)

คุณค่าข่าวที่สร้างขึ้นมาจาก ความสดต่อสมัย ความใกล้ชิด ความเด่น ความแปลกประหลาด ผลกระทบกระเทือน ความขัดแย้ง ความมีเงื่อนงำ ปฏิชนสนใจ เพศ ความขบขัน ความเปลี่ยนแปลง และ ความก้าวหน้าขององค์ประกอบของข่าวหรือคุณค่าข่าวเหล่านี้เป็น "ระบบควบคุมความน่าสนใจของเนื้อหาสาระ" ที่อยู่ในรูปแบบข่าวที่สำคัญที่สุด เพราะมันอธิบายถึง "ลักษณะของข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์" (characteristics of fact/events) ที่ทำให้กลายเป็นข่าวหรือมีความสนใจต่อผู้อ่าน

เมื่อเนื้อหาสาระนั้นถูกพิจารณาว่าเป็นข้อเท็จจริง และมีความน่าสนใจ แต่เนื้อหาสาระนั้นดังกล่าวก็อาจมีปริมาณมากมายมหาศาลในแต่ละวัน การที่จะลงตีพิมพ์รายงานในหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ทั้งหมดจึงเป็นไปได้ เพื่อที่จะคัดกรองว่าข่าวใดควรได้รับการรายงานบอกเล่าผ่านหนังสือพิมพ์ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ "หลักการประเมินคุณค่าข่าว" (news worthiness) เป็นระบบที่สร้างขึ้นมาเพื่อบอกว่าเนื้อหาสาระนั้นๆ ที่ผ่านการเป็นข้อเท็จจริง ผ่านคุณสมบัติความน่าสนใจมาแล้ว สมควรถูกรายงานผ่านสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่ โดยหลักการประเมินคุณค่าข่าวที่ใช้คือ ความสดทันสมัย ความน่าสนใจและความสำคัญ ข่าวทุกชิ้นจะถูกพิจารณาซึ่งน้ำหนักแล้วคัดเลือกเปรียบเทียบระหว่างกันเพื่อที่จะได้รายงานผ่านสื่อหนังสือพิมพ์

แม้หนังสือพิมพ์จะสร้างแนวคิดเรื่องคุณค่าข่าว ซึ่งถือว่าเป็น "ปัจจัยภายในตัวบท" (internal factor of text) แต่ก็ยังมี "ปัจจัยภายนอกตัวบท" (external of text factor) อย่างปัจจัยส่วนบุคคล (personnel factor) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมือง (political regime) และปัจจัยด้านนโยบายขององค์กรสื่อ (media policy) ปัจจัยภายนอกเหล่านี้เป็น "กฎภายนอก" ที่ควบคุมข่าวอยู่ทั้งในแง่ของ "การเป็น/ไม่เป็น-การได้ลง/ไม่ได้ลง-การได้ลงหน้าหนึ่ง/หน้าใน-การได้พื้นที่สำคัญ/พื้นที่ไม่สำคัญ" หรือเป็น "คุณค่าข่าวภายนอก" (outside news value) เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วปัจจัยภายนอกเหล่านี้เป็นอิทธิพลที่อยู่เหนือตัวบท กล่าวคือไม่ว่าข่าวๆ นั้นจะมีคุณค่าข่าวภายใน (inner news value) ที่ดีเพียงไร แต่หากคุณค่าภายในนี้ขัดแย้งกับคุณค่าข่าวภายนอกก็เป็นเรื่องที่ชวนให้สงสัยว่าสื่อมวลชน/นักข่าว/บรรณาธิการจะตัดสินใจอย่างไร

แม้เมื่อเนื้อหาสาระนั้นจะเป็นข่าวที่ได้ลงหนังสือพิมพ์แล้ว แต่ข่าวนั้นๆ ก็ยังคงถูกระบบการแบ่งแยกประเภทข่าวออกเป็นข่าวเรื่องต่างๆ อย่างข่าวสงคราม ข่าวอาชญากรรม ข่าวเหตุการณ์ ข่าว

ในชื่อนั้นได้ก่อให้เกิดความหมาย ค่านิยม ทศนคติ และแนวคิดแก่สังคมที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนอาจพัฒนาไปเป็นจิตสำนึกในเรื่องนั้นๆ ได้ และเขายังทำหน้าที่สร้างความหมาย ทศนคติ แนวคิด และแนวทางปฏิบัติให้สังคม ชาวจึงเป็นเครื่องมือถ่ายทอดอุดมการณ์ทางสังคม และยังหล่อเลี้ยงมายาคติ (myth) ที่มีอยู่ในสังคมให้ดำรงอยู่ด้วยกระบวนการรายงานข่าวอย่างแนบเนียน

ด้วยอุดมการณ์แห่งข่าว ที่เน้นเรื่องความเป็นกลาง ความเป็นวัตถุวิสัย จึงนำมาสู่การสร้างระบบควบคุมพฤติกรรม ความคิดและการกระทำของมนุษย์นักหนังสือพิมพ์ที่เรียกว่า "ระบบจริยธรรม" หรือ "กฎจรรยาบรรณ"

ระบบจริยธรรมเป็นระบบที่ควบคุมหนังสือพิมพ์ในระดับความคิด หรือในระดับจิตสำนึก (consciousness) ชัดเจนที่สุด จนเรามองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเห็นได้จาก พฤติกรรมของนักข่าว/นักหนังสือพิมพ์จริงๆ เพื่อที่พวกเขาเหล่านั้นจะได้มี "บรรทัดฐานวิชาชีพ/วิธีปฏิบัติร่วมกัน" (common normative) ที่ควรจะเป็นในการทำหนังสือพิมพ์ แม้กฎจริยธรรม (code of ethics) จะถูกเขียนขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วโดยฝีมือมนุษย์ แต่ทันทีที่พวกเขาเขียน/สถาปนามันขึ้นมา พวกเขาก็จำต้องอยู่ภายใต้กฎนั้นๆ จะด้วยความจำยอมหรือไม่ก็ตาม แต่มันมีกฎนั้นอยู่ แม้กระทั่งคนที่ไม่ได้เขียนมันขึ้นมา ก็รับรู้การมีตัวตนและจำเป็นจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์นั้นๆ

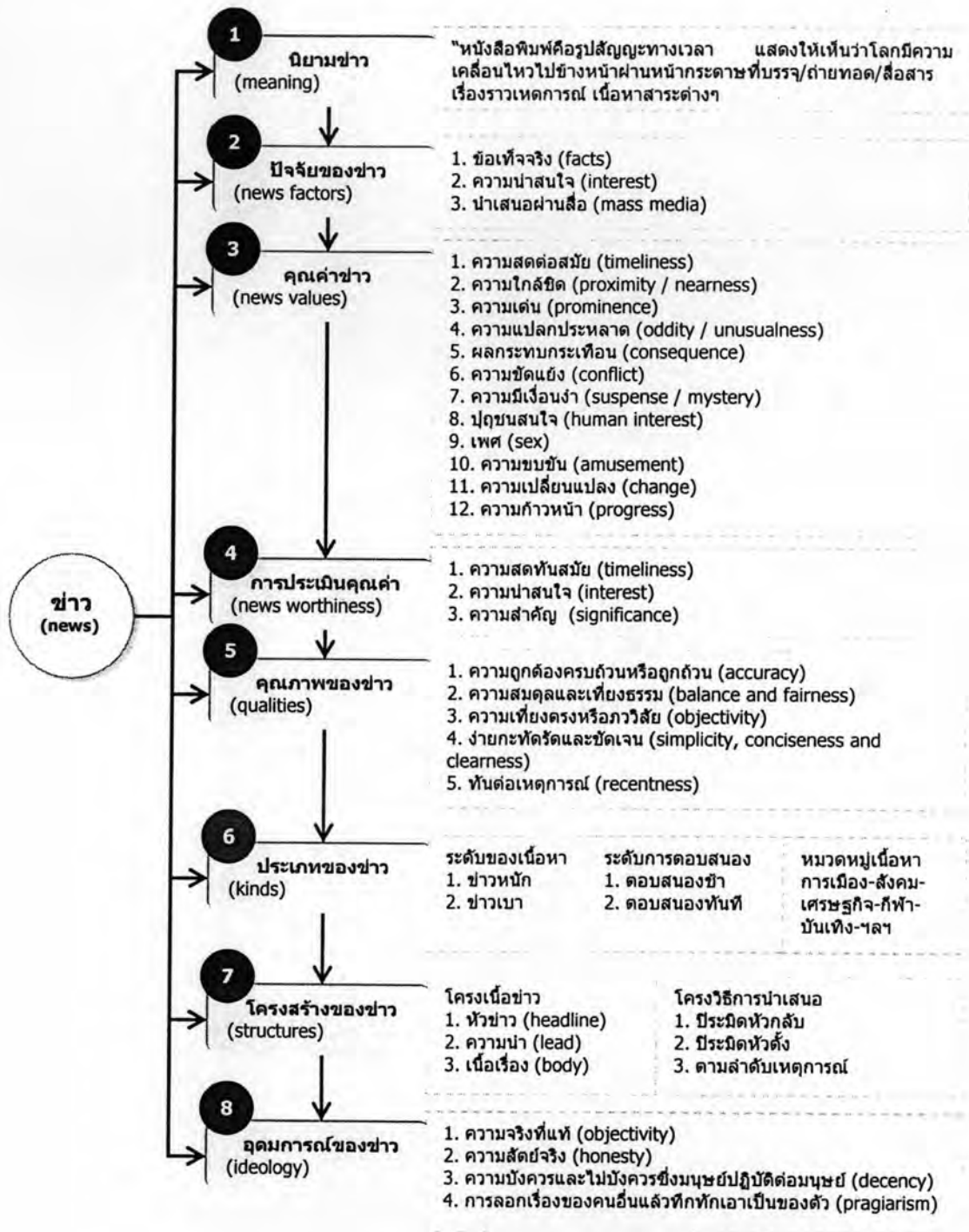
ความแตกต่างระหว่างกฎทั้งสองอยู่ที่ว่ากฎจริยธรรมนั้นเน้นไปที่ระดับการวินิจฉัยความ "ถูก-ผิด/ดี-งาม" (should do) ในเรื่องของจิตใจของผู้คนมากกว่า มีลักษณะโดยกว้างๆ ไม่ลงรายละเอียด ขณะที่กฎจรรยาบรรณนั้นเน้นไปที่ความ "ได้-ไม่ได้/ต้อง-ไม่ต้อง" มากกว่า (must do) คือเน้นไปที่รายละเอียดของพฤติกรรมมากกว่า และเป็นกฎที่มีลักษณะบังคับมากกว่า ซึ่งก็ทำให้นักหนังสือพิมพ์ต้องเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ดีมีคุณภาพ ต้องทำให้ได้ในสิ่งที่อุดมการณ์หนังสือพิมพ์กำหนดเอาไว้ มีระบบที่คอยควบคุมพวกเขาเอาไว้ หนังสือพิมพ์ที่ดีและมีคุณภาพก็ด้วยระบบ, โครงสร้างที่เป็นตัวควบคุม มนุษย์เป็นเพียงร่างทรงของอุดมการณ์หนังสือพิมพ์เท่านั้น

เพราะข่าวคือหัวใจหลักของหนังสือพิมพ์ รูปที่ 102 แสดงให้เห็นโครงสร้าง, ระบบต่างๆ ที่ควบคุมรูปแบบ/ตัวบทข่าว ตั้งแต่นิยามความหมาย, ปัจจัยของข่าว, องค์ประกอบของข่าวหรือคุณค่าข่าว, การประเมินคุณค่าของข่าว, ประเภทของข่าว, โครงสร้างการเขียนข่าว และอุดมการณ์ของข่าว แนวคิดทั้งหมดนี้เป็น "กลุ่มความคิดหลักๆ ที่นักหนังสือพิมพ์ทุกคนจะต้องเรียนรู้" เพื่อที่จะเป็นนักหนังสือพิมพ์ ก่อนที่พวกเขาจะได้ลงสนามข่าวจริงๆ เสียอีก และเมื่อพวกเขาเป็นนักข่าวจริงๆ แล้ว พวกเขาก็ต้องมีระบบคิดเช่นนี้เหมือนกันทุกๆ คน ไม่สามารถคิดออกนอกกรอบไปมากกว่านี้ได้ (แม้เราจะบอกว่าเรามีการเรียนรู้และพัฒนาการทำข่าว รายงานข่าว - เริงสืบสวนสอบสวน เริงสารคดี เริงวิเคราะห์ ฯลฯ ใดๆ ก็ดี ก็จะต้องเข้าสู่กรอบคิดดังกล่าวเช่นกัน)

ข่าวเป็นศูนย์กลางของตัวบททุกตัวบทในหน้าหนังสือพิมพ์ และมีอิทธิพลต่อตัวบทอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นคอลัมน์ บทความ สารคดี หรือแม้แต่โฆษณาก็ตาม เมื่อข่าวคือศูนย์กลางของตัวบททั้งปวงในหนังสือพิมพ์ แนวคิดองค์ประกอบข่าว/คุณค่าข่าว (news element/news values) ก็คือศูนย์กลางของแก่น

คิดความเป็นข่าวเช่นกัน กล่าวคือแม้เนื้อหาสาระนั้นจะมีข้อเท็จจริงของเหตุการณ์แล้ว แต่ถ้าไม่มีคุณค่าข่าว ข้อใดข้อหนึ่งก็ไม่มีทางที่เรื่องราวเหล่านั้นจะเป็นข่าวได้แสดงให้เห็นว่า “ระบบการตัดสินใจ(ข่าว)ได้ถูกตั้งขึ้นมาไว้แล้ว” สำหรับมนุษย์(นัก)ข่าวรุ่นถัดมาก็จะทำได้เพียง “เรียนรู้ตะกอนทางความคิด” ที่เราเรียกว่าเป็น “องค์ความรู้” (knowledge) เท่านั้น

“แนวคิดคุณค่าข่าว” (news value) ควบคุมนักหนังสือพิมพ์ให้ต้อง “คัดเลือกข่าวตามที่ตรงต้องกับแนวคิดคุณค่าข่าว” เมื่อนักหนังสือพิมพ์คัดเลือกเนื้อหาสาระใดที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้แล้วก็จะตีพิมพ์มันลงหน้ากระดาษส่งต่อไปยังผู้อ่าน ในทางกลับกันเมื่อผู้อ่านอ่านข่าวที่มีคุณค่าข่าวดังกล่าวแล้ว ก็อาจจะผันตัวเองเป็นนักเขียนตอบกลับมายังนักหนังสือพิมพ์ได้เช่นกัน เช่นเขียนส่งกลับมาเป็นจดหมายบทความ หรือลงเป็นคอลัมน์ประจำในหน้าหนังสือพิมพ์นั้นโดยใช้แนวคิดเรื่องคุณค่าข่าวใส่ลงมาในงานเขียนของตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้แนวคิดคุณค่าข่าวจึง “แพร่กระจายและผลิตซ้ำไปมาระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน” และยัง “แพร่กระจายและผลิตซ้ำไปมาไประหว่างตัวบทข่าวกับตัวบทอื่นๆ” ด้วย (diffusion and re-production of values) แนวคิดคุณค่าข่าวจึงเป็นแนวคิดคุณค่าของตัวบทอื่นๆ ไปโดยปริยาย เพราะตัวบทข่าวคือศูนย์กลางของการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวบทอื่นทั้งปวงในทุกๆ หน้าหนังสือพิมพ์

รูปที่ 102 แสดงแผนผังโครงสร้าง, ระบบต่างๆ ที่ควบคุมรูปแบบ/ตัวบทข่าว

หากเราจะสรุปถึง "สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์" (structure of newspaper relation) ซึ่งมี 3 มิติคือ "ความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์-มนุษย์-และหนังสือพิมพ์" โดยมีมิติแรกคือ "ความคิดที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์" คือความรู้เกี่ยวกับข่าว, นิยามข่าว, คุณค่าข่าว, การประเมินคุณค่าข่าว, โครงสร้างการเขียนข่าว, หน้าที่ของข่าว, การจัดหน้าหนังสือพิมพ์, ประเภทหนังสือพิมพ์, หน้าที่ของหนังสือพิมพ์-นักหนังสือพิมพ์-สื่อมวลชน, ความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์หนังสือพิมพ์, วัฒนธรรมหนังสือพิมพ์,

กฎหมายสื่อมวลชน, จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์-จรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์, กฎจริยธรรมหนังสือพิมพ์, แนวคิดในการผลิต, การบริหารองค์กรหนังสือพิมพ์, หรืออุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ ฯลฯ ความคิดต่างๆ เหล่านี้คือเนื้อหาสาระของการเป็นหนังสือพิมพ์ เป็นตัวความหมายที่บอกว่ามีความคิดอะไรเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์บ้าง ความคิดต่างๆ เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์นี้มีลักษณะเป็นนามธรรม (concept, abstract form) เป็นโครงสร้างระดับความคิด (concept structure) หรือที่เรียกว่าโครงสร้างระดับลึก (deep structure) ที่ติดตั้งลงไปในมนุษย์ทำให้หนังสือพิมพ์มีรูปร่างออกมาเป็นตัวเล่ม

มิติที่สอง คือตัวเล่มหนังสือพิมพ์ ที่เป็นตัวสาร/ตัวบท/ตัวสัญลักษณ์ที่หยิบจับจ้องอ่านได้จริงๆ เป็นตัวเล่มที่ประกอบขึ้นจากกระดาษ ตัวหนังสือ ภาพถ่าย รูปวาด ที่ว่าง เส้น สี จุด มีเนื้อหาสาระภายใต้รูปแบบที่ต้องการสื่อประกอบขึ้นเป็นรูปเล่ม ตัวเล่มหนังสือพิมพ์นี้คือรูปสัญลักษณ์ของความคิดหนังสือพิมพ์ ผลิตขึ้นมา มีลักษณะเป็นวัตถุ, รูปธรรม (object, concrete form) ตามที่แนวคิดหนังสือพิมพ์กล่าวถึง มีลักษณะเป็นโครงสร้างผิว (surface structure)

มิติที่สาม คือมนุษย์ในฐานะร่างทรงที่รับใช้/ถือเอา/ปฏิบัติตามแนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของกระบวนการผลิตนักข่าว, ช่างภาพ, นักเขียน/คอลัมนิสต์, ไรท์เตอร์, นักแปล, บรรณาธิการ, เจ้าของหนังสือพิมพ์, คณะกรรมการบริหาร-นโยบาย, เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และรวมไปถึงผู้อ่าน มนุษย์คือส่วนที่ทำให้ความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์มีความหมายปรากฏชัดเจนขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

มนุษย์หนังสือพิมพ์จึงอยู่ในฐานะที่เป็นตัวเชื่อม (mediator) ระหว่างโครงสร้างทางความคิดกับโครงสร้างทางวัตถุตัวหนังสือพิมพ์ โดยผ่าน 2 กระบวนการคือ **กระบวนการแรก** จากแนวความคิดมาสู่มนุษย์หนังสือพิมพ์ ผ่านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา, กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (social practice) การสืบทอดความรู้/ถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านระบบสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่น **กระบวนการที่สอง** คือกระบวนการผลิตซ้ำอุดมการณ์ความคิดจากมนุษย์หนังสือพิมพ์ ไปสู่ตัวเล่มหนังสือพิมพ์โดยผ่านการผลิตหนังสือพิมพ์ในระบบสื่อมวลชน (mass media) ที่ต้องอาศัยโครงสร้างทางสังคมอื่นๆ รองรับอย่างระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ

ขณะที่ข่าวคือรูปแบบข้อเขียนที่เป็นหัวใจหลักของหนังสือพิมพ์ รูปแบบข้อเขียนอื่นๆ ก็เปรียบเสมือนอวัยวะส่วนอื่นๆ ที่ทำหน้าที่สอดคล้องประสานกันไป "บทบรรณาธิการ" (editorial) คือบทความประเภทหนึ่ง แสดงออกถึงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ต่อเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เป็นข่าวอยู่ขณะนั้น การแสดงความคิดเห็นผ่านบทบรรณาธิการถือว่าเป็นความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ ไม่ใช่เป็นของผู้เขียนเพียงคนเดียว บทบรรณาธิการจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรายงานข่าว ความแตกต่างระหว่างเนื้อหาข่าวและบทบรรณาธิการนั้นอยู่ที่ "ลักษณะการนำเสนอ-สำนวน-ลีลาการเขียนและวัตถุประสงค์การนำเสนอ" เพราะขณะที่ข่าวซึ่งผู้สื่อข่าวเป็นผู้เขียน มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง (factual information) อย่างเป็นกลาง (impartial) ไม่สอดแทรกอคติและความคิดเห็นส่วนตัวของผู้สื่อข่าวลงไปในช่วง แต่บทบรรณาธิการไม่ว่าผู้ใดจะเป็นคนเขียน จะนำเสนอด้วย "ลีลา" ที่สะท้อนให้เห็นทัศนคติของผู้เขียนในนามของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ ออกมา

บทบรรณาธิการถือเป็น "คอลัมน์" หนึ่งในหน้าหนังสือพิมพ์ แต่เป็นคอลัมน์ที่เขียนมาจากกองบรรณาธิการโดยตรง ขณะที่คอลัมน์อื่นๆ มีนักเขียนเป็นประจำเฉพาะเดี๋ยวกๆ ต่างหาก คอลัมน์จะมีการนำเสนออย่างสม่ำเสมอ "เป็นประจำ" (regular time) ทั้งยังนำเสนออยู่ใน "หน้าประจำ" (regular page) ของหนังสือพิมพ์เพื่อให้ผู้อ่านเปิดพบได้ทันทีเมื่อต้องการอ่าน และยังนำเสนอ "ในเนื้อที่เฉพาะ" (regular space) ที่มีความยาวใกล้เคียงกันทุกวัน "ภายใต้ชื่อคอลัมน์" (regular subject) ที่วางอยู่เป็นประจำ

คอลัมน์เป็นพื้นที่/รูปสัญลักษณ์ของความคิดเห็นของบุคคล เป็นพื้นที่ที่อนุญาตให้ไม่จำเป็นต้องมีความเป็นกลาง ความเป็นวัตถุวิสัยได้ คอลัมน์เป็นการรายงานข่าวที่ไม่อยู่ในรูปแบบข่าวว่าไปแล้วคอลัมน์ก็คือความคิดเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งคิด ประเมิน คาดการณ์ วิพากษ์ วิจารณ์ ข้อเท็จจริงที่ข่าวรายงานไปแล้ว เพียงแต่เพิ่มเอาความเป็นส่วนตัว หรือความเป็น "อัตวิสัย" (subjectivity) ลงไปเท่านั้นเอง

รูปแบบข้อเขียนที่มีความส่วนตัวสูงอีกรูปแบบหนึ่งคือ "สารคดี" เพราะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและความมีชีวิตชีวาให้กับหนังสือพิมพ์นั้นๆ ให้นำอ่าน สารคดีคือเป็นงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง เพื่อบอกให้ผู้อ่านทราบว่าคืออะไร (what) เกิดขึ้นในสังคมเช่นเดียวกับข่าว แต่แตกต่างไปที่สารคดีจะเน้น "ขยายความ" (expand) ข้อเท็จจริงที่ข่าวได้นำเสนอผู้อ่านไปแล้วให้กว้างขึ้นและลึกซึ้งกว่าที่ข่าวเคยเสนอ ด้วยการเสริมข้อเท็จจริงภูมิหลัง (backgrounds) อื่นๆ รวมทั้งความรู้สึกนึกคิด และความคิดเห็นของผู้เขียนเข้าไปด้วย

นักเขียนสารคดีจะได้ถูกโครงการเขียนของสารคดีบังคับให้ต้องเขียนตาม "แบบแผน" เช่นที่ต้องเขียนในรูปแบบข่าว โครงสร้างการเขียนของสารคดีเป็นเพียง "กรอบ" เพื่อให้ นักเขียนสามารถนำเสนอข้อเขียนอย่างมีเอกภาพ (unity) และมีความต่อเนื่องกันทางความคิด (coherence) เท่านั้น ขณะเดียวกันผู้เขียนสารคดีก็ได้ถูกบังคับด้วยเรื่องของพื้นที่และเวลา ที่ต้องเขียนอย่างเร่งรีบภายใต้เวลาจำกัด ทำให้นักเขียนสารคดีมี "เสรีภาพ" มากพอที่จะใช้วิธีการนำเสนองานเขียนของตนแก่ผู้อ่านของตนได้อย่างประณีต สละสลวย มีสีสัน มีชีวิตชีวา งานเขียนสารคดีจึงเป็นรูปแบบการเขียนที่ "อนุญาต" ให้ผู้เขียนได้ใช้ลีลา (style/la parole) ส่วนตัวในการเขียนได้มากกว่าการเขียนข่าวที่มีกฎและข้อบังคับมากกว่า

เช่นเดียวกันกับรูปแบบข้อเขียนแบบ "บทวิพากษ์วิจารณ์" (criticism) ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานทางวรรณกรรมและศิลปะต่างๆ รวมไปถึงหนังสือ ภาพยนตร์ ภาพเขียน กีฬา ฯลฯ โดยกำหนดว่าผู้ที่เขียนบทวิจารณ์ต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้และแสดงความคิดเห็นต่อผลงานนั้นอย่างมีเหตุผล สามารถทำให้อ่านเข้าใจภาพที่ถูกต้องของงานวิจารณ์ที่ถูกวิจารณ์ได้ มีความแตกต่างระหว่างกรายงานข่าวกับการเขียนบทวิจารณ์อยู่ที่ความเคร่งครัดในเรื่องความเป็นกลาง ยึดมั่นอยู่กับข้อเท็จจริง และความถูกต้องในการรายงาน แต่การเขียนบทวิจารณ์นั้นนอกจากจะต้องมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่เขียนแล้วยังต้องมีการแสดงออกซึ่ง "ความคิดเห็น" ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ประกอบด้วย โดยการอธิบาย การขยายความ และชี้ "ข้อด้อยข้อดี" ของงานแต่ละชิ้นอย่างมีเหตุผลมีหลักการ

การเขียนงานวิพากษ์วิจารณ์นั้น ถึงแม้จะเป็นงานเขียนที่อนุญาตให้ผู้เขียนใส่ความเป็นส่วนตัวลงไปในงานเขียนได้ไม่เหมือนในงานเขียนข่าว แต่เชื่อว่าไม่มี "หลักเกณฑ์/กำหนด" บังคับเลย หากแต่มี

"แนวทาง" หรือ "หลักเกณฑ์ในการวิพากษ์วิจารณ์ที่ควรยึดถือ" ซึ่งเป็นแนวทางในการเขียน นอกจากนี้หลักในการวิจารณ์ที่สำคัญคือ "ความเป็นกลางและจริยธรรม" (neutrality and ethics) ของผู้วิจารณ์เอง

"โฆษณา" (advertisements) เป็นข้อเขียนที่ปรากฏทั่วไปทั้งฉบับของหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย เนื้อหาสาระในโฆษณาจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาอื่นๆ ในหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ทราบ ชักชวน ชักจูง โน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเชื่อหรือมีความสนใจในสินค้าและบริการนั้นๆ เป็นหลัก ดังนั้น ความสนใจของผู้อ่านโฆษณาจึงไม่จำเป็นที่จะต้องสนใจข่าวสาร บทความ หรืองานเขียนอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ "โฆษณาเป็นข้อเขียนที่อาจมี/ไม่มีข้อเท็จจริง" ก็เป็นไปได้ คือโฆษณาอาจบอกข้อเท็จจริง บอกความคิดเห็น บอกอารมณ์ หรือความรู้สึก จนกระทั่งสามารถสร้างอัตลักษณ์หรือค่านิยมบางอย่างให้แก่ผู้อ่านมัน ผ่านตัวสินค้าและบริการ หน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์คือการถ่ายทอดข่าวสาร โฆษณาเป็นรูปสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อทางธุรกิจ

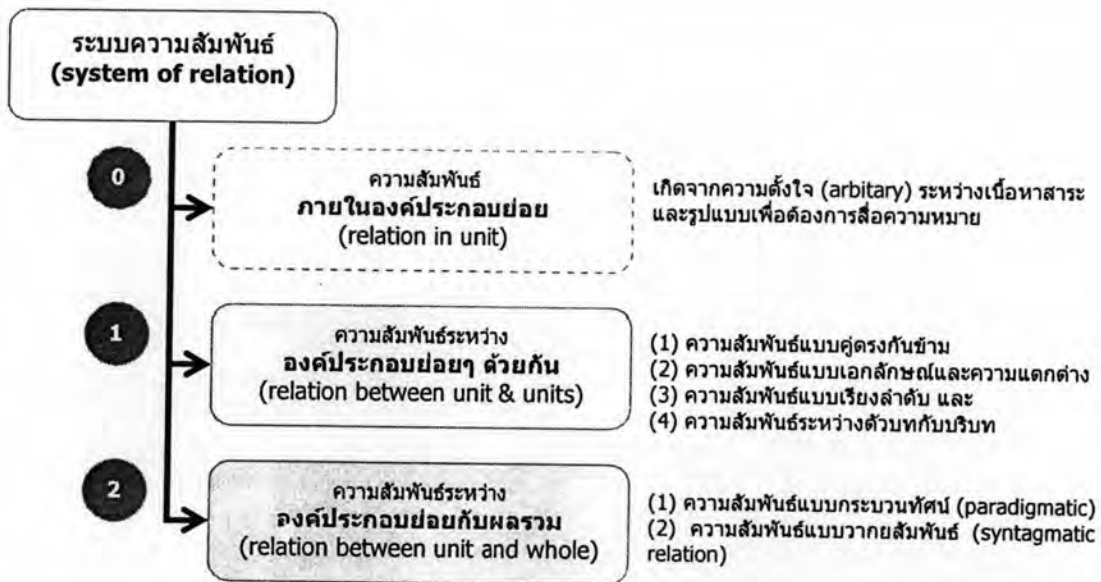
หากเราถือว่าตัวบท 1 ชิ้นคือ 1 สัญลักษณ์ ดังนั้น 1 ตัวบทก็ประกอบไปด้วย 1 เนื้อหาสาระภายใต้ 1 รูปแบบข้อเขียน ในทางสัญวิทยา รูปแบบทำหน้าที่เท่ากับเป็นรูปสัญลักษณ์ (form as a signifier) และเนื้อหาสาระก็ทำหน้าที่เท่ากับเป็นความหมายสัญลักษณ์ (substance as a signified) เนื้อหาสาระและรูปแบบต่างเป็นเหรียญคนละด้าน "ความหนา" ของเหรียญเปรียบเสมือนความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงยึดเหนี่ยวให้หน้าเหรียญทั้งสองอยู่ด้วยกัน ความสัมพันธ์ที่นักสัญวิทยาและนักโครงสร้างนิยมสนใจนั้นคือ "ความสัมพันธ์ภายในตัวบท" (textual relation) ซึ่งมี 2 ระดับคือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ด้วยกัน และ (2) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยกับส่วนรวมทั้งหมด เพราะฐานคิดที่สำคัญที่สุดของทั้งสำนักโครงสร้างนิยมและสำนักสัญวิทยา คือสมมติฐานที่ว่า *"ส่วนรวมทั้งหมดนั้น มิได้มีค่าเท่ากับผลรวมของส่วนย่อยทั้งหมด"* (whole is not equal to sum of its parts)

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและเนื้อหาสาระเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจ (arbitrary) เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ คือนำรูปแบบมาบวกรวมกันกับเนื้อหา (combination) โดยมีรหัสเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ ตัวบททุกชิ้นเกิดจากการประกอบกันขึ้นของรูปแบบและเนื้อหาสาระซึ่งก็คือระบบความสัมพันธ์ในตัวบทต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงและขึ้นต่อกันและกัน (net of relationship) ตัวบทย่อยๆ จะถูกนำมารวมกันประกอบขึ้นเป็น 1 หน้าหนังสือพิมพ์ 1 ส่วนเล่มย่อย และรวมกันเป็น 1 เล่มหนังสือพิมพ์

รูปแบบข้อเขียนในหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือน "รูปสัญลักษณ์ที่ล่องลอย" (floating signifier) ที่รอให้เนื้อหาสาระใดๆ มาจับ/ยึด/สวม/ใส่เพื่อสื่อความหมายออกไป อาจจะเป็นรายงานพิเศษ หรือสื่อบท หรือข่าว การที่จะรู้ว่าควรที่จะใช้รูปแบบอะไรในการสื่อสารนี้ เกิดจากกระบวนการคัดเลือก/พิจารณา/วินิจฉัยจาก ตัวบุคคลผู้ส่งสาร ซึ่งอาจเป็นนักข่าวหรือบรรณาธิการที่จะเป็นผู้กำหนดว่าจะรายงานออกไปเป็นข่าวหรือบทบรรณาธิการหรือรายงานพิเศษ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างรูปแบบและเนื้อหาในทุกๆ ตัวบทของหนังสือพิมพ์จึงเกิดจากความตั้งใจไม่ใช่ธรรมชาติ (unnatural) หมายความว่า เป็นการสร้างความหมายที่เกิดจากวัฒนธรรม/ระบบความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ (newspaper's concept) ผ่านการ

เรียนรู้ การขัดเกลาทางสังคมและสถาบันทางสังคม (สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว องค์กร หนังสือพิมพ์) เพื่อมาอธิบายเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นข้อเท็จจริงที่น่าสนใจผ่านรูปสัญลักษณ์ "ข่าว" (news form) เป็นศูนย์กลาง

"ความสัมพันธ์" ตามที่แนวคิดโครงสร้างนิยมและสัญวิทยาให้ความสนใจเน้นไปที่การดูสัมพันธ์ภายใน (internal relationship) ของแต่ละหน่วยนั้น ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยกับส่วนรวมทั้งหมด (relation between units and whole) โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและเนื้อหาสาระภายใน 1 ตัวบท/สัญลักษณ์ (relation in unit หรือ relation between form and substance) เกิดจากการนำสององค์ประกอบมารวมกัน (combination) โดยที่การนำมาวมกันของรูปแบบและเนื้อหาสาระนั้นต่างต้องพึงพิงระดับความสัมพันธ์ในระดับอื่นๆ ภายนอกตัวบท (relation outside text) กล่าวคือความสัมพันธ์ภายในตัวบทนั้น ต้องมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์นอกตัวบทอีกที มีกฎเกณฑ์ที่ต้องอาศัยรหัสหรือกรอบกำหนดที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทย่อยๆ ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ทั้งหมดกับส่วนรวมทั้งหมดด้วย และความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท/สัญลักษณ์ย่อยๆ

รูปที่ 103 แสดงระบบความสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์

รูปที่ 103 แสดงระบบความสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีระดับความสัมพันธ์ 3 ชั้น คือ ความสัมพันธ์ชั้นที่ "0" คือความสัมพันธ์ในตัวบท (relation in unit) หมายถึงการประกอบรวมกัน (combination) ของรูปแบบและเนื้อหาสาระ เช่น ข่าว+การเมือง, คอลัมน์+กีฬา, โฆษณา+วงชักฟอก, สารคดี+ศาสนา, อาชญากรรม+เด็ก/เยาวชน ฯลฯ เกิดจากกระบวนการคัดเลือก/วินิจฉัยว่าเนื้อหาใดสาระ

โตควรจะใช้วิธีการสื่อสารรูปแบบใด เป็นความสัมพันธ์ที่มองไม่เห็น หรือไม่รับรู้ว่ามีอยู่ (invisible relation) กล่าวคือเป็นความสัมพันธ์ในระดับลึกของโครงสร้างหนังสือพิมพ์ที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระและรูปแบบ

ความสัมพันธ์ขั้นที่ "1" คือความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทย่อยๆ ด้วยกันเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างข่าวการเมือง₁กับข่าวการเมือง₂ หรือความสัมพันธ์ระหว่างข่าวกีฬา₁ กับข่าวบันเทิง₃ ข่าวๆ หนึ่งอาจมีสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบทบรรณาธิการวันนั้นหรือวันพรุ่งนี้ บทความหนึ่งอาจมีความสัมพันธ์กันกับสารคดีหรือข่าวในอดีต เช่นเดียวกันกับตัวบทย่อยๆ อื่นๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กันโดยเนื้อหา ผู้เขียน ระยะเวลา หรือปัจจัยอื่นใดที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงถึงกัน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทเหล่านี้เราเรียกว่า "สัมพันธ์บท" (intertextuality) ที่มีได้หลายรูปแบบและมีค่าเป็นอนันต์ ไร้ข้อจำกัดด้านเวลา ความสัมพันธ์นี้มีจุดร่วมอยู่ที่การมีบางส่วนเสี้ยวตอนของเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์ที่มีจุดเชื่อมโยงกันที่เนื้อหาสาระ (textual relation from substance) ไม่ใช่รูปแบบ (form) และเช่นกันความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทก็คือความสัมพันธ์ระหว่างความหมายสัญลักษณ์ (textual relation from signified) ไม่ใช่รูปสัญลักษณ์ (signifier) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทเหล่านี้เป็นความสัมพันธ์แบบเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (dynamic relation)

เพราะสัมพันธ์บทเป็นความสัมพันธ์ที่ "ไร้จุดจบ" จนไม่อาจศึกษาในระบบปิดได้ ผู้ศึกษาจึงกล่าวเฉพาะ "ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบด้วยกัน" (form to form relation) และ "ความสัมพันธ์ระหว่างประเภท/หมวดหมู่เนื้อหาสาระด้วยกัน" (group of substance-relation) ในลักษณะภาพรวมของการตัดแบ่งแบบหมวดหมู่มากกว่าที่จะอธิบายลงในระดับตัวเนื้อหาสาระของบทย่อยๆ คืออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างข่าว-บทความ-สารคดี-โฆษณา-การ์ตูน-บทบรรณาธิการ-คอลัมน์-สฎิปรายงานพิเศษ-ประกาศ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบข้อเขียนทั้งหมดที่อยู่ในหนังสือพิมพ์ ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา ก็จะกล่าวในลักษณะประเภทเนื้อหาสาระ เช่นการเมือง-สังคม-เศรษฐกิจ-กีฬา-บันเทิง ในระดับหยาบเท่านั้น เพราะต้องย้ำอีกครั้งในที่นี้ว่า "โครงสร้างนิยมไม่สนใจรายละเอียดปลีกย่อยแต่สนใจรายละเอียดในระดับโครงสร้างมากกว่า" อีกทั้งหากต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทย่อยๆ จริงๆ แล้วจะต้องใช้แนวคิดเรื่องสัมพันธ์บท (intertextuality) มาอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งอาจทำได้ในโอกาสต่อไป

สุดท้ายคือความสัมพันธ์ในระดับที่ "2" คือความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทย่อยๆ กับส่วนรวมทั้งหมด ในการศึกษาจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ในระดับที่ "1" และความสัมพันธ์ในระดับที่ "2" เท่านั้น

1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทย่อยๆ ในหนังสือพิมพ์ (relation between unit & units)

มี 4 ลักษณะคือ

(1) ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงกันข้าม (binary opposition relation)

แม้เนื้อหาสาระหรือรูปแบบในหนังสือพิมพ์จะมีความหลากหลาย แต่เราสามารถแบ่งเนื้อหาทั้งหมดออกได้เป็น 2 ส่วนคือ "ส่วนที่เป็นข่าว" กับ "ส่วนที่ไม่ใช่ข่าว" น่าสงสัยหรือไม่ว่าเพราะเหตุใด

ศูนย์กลางของการเปรียบเทียบแบบคู่ตรงกันข้ามในหนังสือพิมพ์จึงอยู่ที่ข่าว ข่าวนั้นคือตัวสร้าง/ให้กำเนิดหนังสือพิมพ์ ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ที่เป็นตัวสร้างหรือให้กำเนิดข่าว หากเปรียบเทียบอย่างให้ชัดเจนเห็นภาพคือ "เวลาเป็นสิ่งที่สร้างนาฬิกาให้มีตัวตน ขณะที่นาฬิกาเป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ที่แทนความมีตัวตนของเวลา" เช่นนั้นแล้ว "ข่าวก็เป็นสิ่งที่สร้างหนังสือพิมพ์ให้มีตัวตน ขณะที่หนังสือพิมพ์ก็เป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ที่แทนความมีตัวตนของข่าว"

ข่าวเป็นข่าวได้ก็เพราะมีอย่างอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ข่าวเช่นกัน ถ้าไม่มีสิ่งที่ไม่ใช่ข่าว เช่นโฆษณา บทความสารคดี ฯลฯ

เส้นแบ่งระหว่างข่าวกับความเห็น ข่าวกับบทวิเคราะห์ เพราะความเห็นคือความคิดของบุคคล ปรากฏได้เฉพาะในบทความ บทวิเคราะห์ บทบรรณาธิการ ขณะที่ข่าว เป็นพื้นที่ที่ชัดเจนว่าจะต้องมีเฉพาะข้อเท็จจริงได้อย่างเดียวเท่านั้น

ที่สุดแล้วรูปแบบข้อเขียนในหนังสือพิมพ์มีเพียง 3 คือรูปแบบหลัก ข่าว คอลัมน์และโฆษณา หากเรามองความแตกต่างระหว่างข่าว-คอลัมน์-โฆษณาให้ดี จะพบว่า "หลักเกณฑ์" ที่ใช้แบ่งระบบทั้ง 3 ออกจากกันนั้นคือ "คุณสมบัติของตัวบท" (characteristic of text) คือ ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น

แม้โฆษณาจะมีคุณสมบัติคล้ายข่าว คือเป็นข้อเท็จจริง แต่ไม่ใช่ข่าวเพราะเป็นข้อความที่มาจากองค์กร หน่วยงานอื่นใดมีความตั้งใจเพื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เฉพาะกับกลุ่มบุคคลใดคนหนึ่ง และที่สำคัญ โฆษณาต้องจ่ายราคาให้กับพื้นที่บนหน้าหนังสือพิมพ์ แต่ข่าวไม่ต้องจ่าย (อย่างน้อยๆ ก็ในทางทฤษฎี)

(2) ความสัมพันธ์แบบเอกลักษณ์และความแตกต่าง (identity/difference relation)

แนวคิดโครงสร้างนิยมไม่เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีคุณสมบัติ (attribute) ในตัวมันเองจริงๆ กล่าวคือไม่มี "คุณสมบัติเชิงวัตถุ" (material identity) แต่เป็นเรื่องของความแตกต่างเช่นเดียวกันกับหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะรูปแบบของข้อเขียนที่แสดงออกมาผ่านข่าว บทความ คอลัมน์ สารคดี หรือโฆษณานั้น ที่จริงแล้วมีความแตกต่างระหว่างนิยามความหมายของรูปแบบข้อเขียน (form of writing) ทั้งหมดที่อยู่ในหนังสือพิมพ์ เพื่อเอกลักษณ์ของ "ความแตกต่าง" ของรูปแบบข้อเขียน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้บอกความแตกต่างคือ การแยกระหว่าง "ข้อเท็จจริง-ข้อคิดเห็น-ทุกวัน-บางวัน-ไม่แน่นอน-นักข่าว-ปัจเจก-นักเขียน(ปัจเจก)-องค์กรหนังสือพิมพ์" เช่นรูปแบบข่าวก็ต้องเป็นเฉพาะข้อเท็จจริงเท่านั้น พิมพ์ทุกวัน และแม้รู้ว่ามาจากนักข่าวก็ไม่สามารถ "ลงชื่อ" (by line) ได้ เพียงแต่รับรู้กัน "โดยปริยาย" (take for granted) ว่าเป็นของหนังสือพิมพ์หัวใด ขณะที่หากเป็นคอลัมน์ก็สามารถมีความคิดเห็นได้ มีทุกวันหรือทุกระยะเวลาที่แน่นอน และต้องลงชื่อผู้เขียน ส่วนโฆษณานั้นก็อาจเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงก็ได้ ฉะนั้นแล้วจะพบว่าไม่มีรูปแบบข้อเขียนใดที่มีคุณลักษณะที่เหมือนกันเลย คุณลักษณะนี้ก็คือรหัสที่ควบคุมความหมายของเนื้อหาสาระที่เราถอดรหัสออกมาอีกที

“โครงสร้างความสัมพันธ์ของรูปแบบ/รูปสัญลักษณ์” ระหว่างข้อเขียนต่างๆ ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มข่าว กลุ่มคอลัมน์ และกลุ่มโฆษณา

(3) ความสัมพันธ์แบบเรียงลำดับ (order relation)

ในแง่ของหนังสือพิมพ์ องค์ประกอบย่อยแต่ละตัวก็คือตัวบท/หรือสัญลักษณ์ 1 ตัว ที่มักมีการเรียงลำดับที่เหมือนกันเสมอๆ ในหนังสือพิมพ์ทุกฉบับนั้นคือ การเรียงลำดับความสำคัญของประเภทรูปแบบของข้อเขียน (category of form) ที่มีอยู่ในตัวบทและประเภทของเนื้อหาสาระ (category of substance) ตัวอย่างรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดคือ “การเรียงลำดับหน้า” (order of page) และ “การเรียงลำดับรูปแบบ” (order of form)

การเรียงลำดับหน้า (order of page) ในหนังสือพิมพ์ก็คือการเรียงลำดับของประเภทเนื้อหาสาระในหนังสือพิมพ์ การเรียงหน้านั้นเริ่มต้นที่หน้าหนึ่งหรือหน้าแรก (front page) เสมอ หน้าหนึ่งคือหน้าที่ไว้ใส่ตัวบทอะไรก็ได้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในบรรดาตัวบททั้งปวง แต่ตัวบทที่จะขึ้นบนหน้าหนึ่งได้นั้นจะต้องเป็นตัวบทที่มีรูปแบบข่าวเท่านั้นเป็นเบื้องต้น ส่วนหน้าอื่นๆ ของหนังสือพิมพ์ก็มักจะเรียงลำดับเอาหน้าข่าวหน้าหนึ่งก่อนหน้าการเมือง หน้าบทบรรณาธิการ หน้าต่างประเทศ หน้าเศรษฐกิจ หรือหน้ากฎหมาย การปกครอง เอาไว้ก่อน จากนั้นจึงเรียงหน้าข่าวเบาเอาไว้ภายหลังอย่างหน้าบันเทิง หน้าอาชญากรรม หน้าบันเทิง หน้าเด็ก เยาวชน สตรี หน้าประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม หน้าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ส่วนหน้าโฆษณา(แบบเต็มหน้า)นั้นเป็นหน้าที่สามารถเรียงหรือคั่นแทรกเอาไว้ระหว่างหน้าใดๆ ก็ได้ ยกเว้นหน้าแรก

รูปแบบที่มีข้อจำกัด/กำหนดต่อเนื้อหาสาระที่น้อยที่สุดคือ โฆษณา คือขอให้เป็นอย่างไรก็ได้ เพียงแต่มีข้อเท็จ-ข้อจริงเท่านั้น ก็สามารถจับจองพื้นที่ต่างๆ บนหน้าหนังสือพิมพ์ได้ก่อนตัวบทอื่นๆ แม้ข่าวจะเป็นหัวใจหลักของหนังสือพิมพ์ แต่ก็เพียงลำดับถัดมาของโฆษณาเท่านั้น เมื่อข่าวเป็นลำดับที่สองแล้ว ลำดับที่ 3 ก็อาจเป็นคอลัมน์ บทบรรณาธิการ รายงานพิเศษ สกู๊ป คอลัมน์อื่นๆ หรือสารคดี เป็นต้น ในหนังสือพิมพ์มีไวยากรณ์หลวมๆ ของการวางลำดับความสำคัญของรูปแบบข้อเขียนต่างๆ ดำรงอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์” อย่างแน่นอน และนี่ก็เพียงพอที่จะพูดได้ว่าเป็นกฎ/ระเบียบที่มีผลต่อเนื้อหา โดยเฉพาะมีผลต่อหน่วยรวม/ผลรวมของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับเพราะในการคัดเลือกตัวบทมากทายนี่ไม่ว่าจะเป็นโฆษณา ข่าว บทความ คอลัมน์ สารคดี ฯลฯ ต้องใช้กฎเกณฑ์ในการวางในการเรียงลำดับ ตัวบทภายใต้รูปแบบเหล่านี้เชื่อว่าสามารถวางได้อย่างสะเปะสะปะได้

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบท (text-context relation)

เมื่อยึดว่าหนังสือพิมพ์ 1 เล่ม 1 ฉบับคือตัวบท ดังนั้นสิ่งที่อยู่นอกหนังสือพิมพ์ก็คือ สภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมอื่นๆ ที่อยู่ในโลกจริง หมายถึงมิติทางเวลาและพื้นที่ทางสังคมที่หนังสือพิมพ์เล่มนั้น

ฉบับนั้นปรากฏตัวและถูกอ่านอยู่ แต่หากยึดว่า 1 ข่าว 1 เรื่อง หรือ 1 บทบรรณาธิการ, 1 ขึ้นโฆษณา, 1 บทความ, 1 คอลัมน์ ฯลฯ ในหนังสือพิมพ์เป็น 1 ตัวบทแล้ว บริบทของตัวบทนั้นๆ ก็คือตัวบทอื่นๆ ที่อยู่ใกล้ชิดติดกัน บนหน้าเดียวกัน หรือบนเล่มย่อยเดียวกัน บนฉบับวันเดียวกันนั่นเอง

เมื่อโครงสร้างนิยมไม่สนใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม ที่โอบล้อมตัวบท เพราะเป็นสิ่งที่มากมาย และขึ้นอยู่กับสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ หรือเราอาจกล่าวได้ว่า "บริบทแวดล้อมเหล่านี้มีลักษณะคล้ายๆ กับ ลีลา (la parole)" ที่ขึ้นอยู่กับโครงสร้าง, ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งๆ สังเกตว่า ผู้ศึกษาใช้คำว่า ของสังคมหนึ่งๆ ไม่ได้ใช้คำว่าของบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะหมายถึงลีลาส่วนตัว (private la parole) แต่หมายถึงลักษณะทางวัฒนธรรม-สังคมนั้นๆ เช่นเดียวกับลักษณะการใช้ภาษาของคนๆ นั้น เรียกเป็น "ลีลาของสังคม" (socio la parole) ไม่ใช่ "ไวยากรณ์ของสังคม" (socio la langue)

ในแง่สัญวิทยา บริบทเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบอกว่าตัวบทหนึ่งๆ สามารถถูกอ่านและแปรเปลี่ยนความหมายไปได้มากมายอย่างไรภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ในการศึกษาจึงจำเป็นต้องเลือกเอาการมองว่าตัวบทย่อยๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นตัวบทในฐานะจุดอ้างอิง เมื่อตัวบทคือองค์ประกอบของเนื้อหาสาระและรูปแบบ ข่าว 1 ข่าว คอลัมน์ 1 คอลัมน์ คือ 1 ตัวบท เช่นเดียวกับโฆษณา 1 ขึ้น สารคดี 1 เรื่อง บทวิพากษ์วิจารณ์ 1 เรื่อง เหล่านี้ก็คือ 1 ตัวบท ขณะที่ "บริบท" (context) คือสิ่งที่อยู่นอกตัวบท สิ่งที่อยู่นอกเหนือตัวบทย่อยๆ ระหว่างข่าวหนึ่งข่าวก็ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากข่าวอื่นๆ ที่อยู่ใกล้ๆ กัน หรือโฆษณาที่อยู่ติดกัน การ์ตูนที่อยู่หน้าถัดไป เช่นเดียวกันที่ตัวบทสารคดีในหน้าใดหน้าหนึ่ง ก็อาจมีคอลัมน์บทวิพากษ์วิจารณ์เป็นบริบทของมัน และคอลัมน์วิพากษ์วิจารณ์นี้ก็บริบทของสารคดีเรื่องนั้น กล่าวคือ "ตัวบทใดตัวบทหนึ่งต่างก็เป็นบริบทของอีกตัวบทหนึ่งเสมอ" กล่าวคือเมื่อตัวบทนั้นอยู่ในฐานะตัวบทตัวอื่นๆ ก็เป็นบริบทของตัวบทนั้นๆ เช่นเดียวกันเมื่อย้ายจุดอ้างอิงไปยังตัวบทอื่น ตัวบทที่เคยเป็นจุดอ้างอิงก็กลายเป็นบริบทแวดล้อมตัวบทใหม่ขึ้นเสีย และตัวบทที่เคยเป็นบริบทก็มาเป็นตัวบทในฐานะจุดอ้างอิงแทน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ตัวบทต่างๆ ในหนังสือพิมพ์นั้นไม่ได้เขียนขึ้นมาเพื่อคนใดคนหนึ่งอ่านเป็นการอ่านเฉพาะ แต่มีผู้อ่านปริมาณมหาศาล เป็น "มวลชน" (mass) ที่มีความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา วิถีชีวิต ศาสนา เพศ อายุ ที่เป็นโลกทรรศน์ของคนหนึ่งๆ ทำให้มีความสนใจที่จะอ่านตัวบทแตกต่างกันไป ตัวบทที่บางคนอ่านบางคนไม่อ่านนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทแบบไม่ขึ้นต่อกัน คือไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันแบบสัมพันธ์บทแบบที่กล่าวไปแล้ว ตัวบทเหล่านี้เป็นเพียง "สิ่งที่ไม่สนใจสำหรับผู้อ่านคนนั้น" เป็นความสัมพันธ์แบบคู่ตรงกันข้ามกับ "สิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้อ่านคนนั้น" นอกจากนี้ "ชื่อหนังสือพิมพ์" เป็นบริบทที่กำหนดให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเชื่อมั่นอย่างแตกต่างกันว่า ข่าวที่กำลังอ่านอยู่นี้มี "ความน่าเชื่อถือ" มากน้อยเพียงใด

ในกรณีที่เราอ่านตัวบทอื่นๆ ที่ปรากฏในรูปแบบข้อเขียนต่างกันเช่นข่าว บทบรรณาธิการ บทความ คอลัมน์ เราก็จะได้เนื้อหาของสาระของเรื่องราวต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปเพราะรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของสาระใจความของเรื่องราวให้เปลี่ยนแปลงไป เป็นความแปรเปลี่ยนของแง่มุมเนื้อหาของสาระที่จำเป็นจะต้องถ่ายทอดออกไปในรูปแบบข้อเขียนอื่นๆ ในกรณีนี้ "ตัวบท ก็คือ เนื้อหาสาระ (substance as a text) ขณะที่รูปแบบก็คือบริบท (form as a context)" ที่เปลี่ยนแปลงไป

เราอาจสรุปว่า ในบางแง่มุมตัวรูปแบบก็คือบริบทของเนื้อหาสาระได้เช่นกัน เช่นหากเราอ่านเรื่องเหตุการณ์ทางการเมืองเดียวกันจากหนังสือพิมพ์ต่างฉบับกัน (ไทยรัฐ มติชน ข่าวสด หรืออื่นๆ) เราก็อาจได้เนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน จากลักษณะการพาดหัวข่าว การเขียนข่าว ความเด่นของข่าว (ที่ต่างฉบับให้ความสำคัญต่างกัน ก็ทำให้เราให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน) เรื่อยไปจนความยาวของข่าว (ซึ่งต้องขึ้นกับพื้นที่ข่าวที่เหลือจากข่าวอื่นๆ ในหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกันด้วย) เช่นนี้จึงเห็นว่า หัวหนังสือพิมพ์ที่แตกต่างกันก็มีส่วนทำให้เนื้อหาสาระใจความถูกอ่านได้แตกต่างกันด้วย

ความสัมพันธ์ในระดับที่ 2 คือ

2) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยกับส่วนรวมทั้งหมด (relation between unit and whole)

เพราะองค์ประกอบย่อยที่ค้นพบในหนังสือพิมพ์ 1) หน่วยย่อยที่จัดประเภทข้อเขียน (unit of writing form) ได้แก่ ข่าว บทความ คอลัมน์ บทบรรณาธิการ ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพกราฟิก สารคดี โฆษณา นวนิยาย การ์ตูน กลอน คำคม สก๊อป รายงาน ประกาศแจ้งความ 2) หน่วยย่อยที่บอกตำแหน่ง, เวลา, อัตลักษณ์ (unit of position, time and identity) ได้แก่ สารบัญ เลขหน้า ราคา สโลแกน วันที่ ชื่อหน้า ชื่อหนังสือพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ ชื่อผู้เขียน ชื่อข้อเขียน และ 3) หน่วยย่อยที่จัดระเบียบหน่วยย่อยอื่นๆ หรือเพื่อองค์ประกอบศิลป์ (unit of systematic and art composition) ได้แก่ จุด เส้น วงกลม สีเหลี่ยม สามเหลี่ยมสี จุด หรือแม้แต่ที่ว่าง

ขณะที่ส่วนรวมทั้งหมดก็คือหนังสือพิมพ์ 1 เล่ม 1 ฉบับ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ กับส่วนรวมก็ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจาก "การประกอบสร้างขึ้นเป็นหนังสือพิมพ์เล่มหนึ่ง" หนังสือพิมพ์เล่มหนึ่งต้องรวบรวม/คัดเลือก/คัดทิ้ง/ให้ความสำคัญ/จัดลำดับ/เน้น/ไม่เน้น/เรียงลำดับก่อน-หลัง หรือ "กระบวนการทำหนังสือพิมพ์" ที่มีระบบความสัมพันธ์แบบกระบวนการทัศน์และความสัมพันธ์แบบวากยสัมพันธ์ ที่เป็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relationship) ที่สำคัญที่สุดในการสร้างหนังสือพิมพ์

(1) ความสัมพันธ์แบบกระบวนการทัศน์ (paradigmatic)

ความสัมพันธ์แบบกระบวนการทัศน์คือชุดของสัญลักษณ์ที่มีความหมายเหมือนกัน (set of signs) โดยที่ในทุก หน่วย (หรือหน่วยสัญลักษณ์แต่ละตัว) ที่อยู่ในกระบวนการทัศน์เดียวกันนั้นจะต้องมีลักษณะบางอย่างร่วมกัน เช่นเป็นข่าวเหมือนกัน เป็นคอลัมน์เหมือนกัน เป็นบทความ เป็นโฆษณา เป็นสารคดี เป็นการ์ตูน เป็นบทวิจารณ์เหมือนกัน หนังสือพิมพ์ใช้คุณสมบัติความแตกต่างนี้ในการคัดแยกแบ่งกลุ่มตัวบทต่างๆ ออกเป็นชุดกระบวนการทัศน์ต่างๆ เห็นได้จากการแบ่งประเภทข้อเขียน/ตัวบทหนังสือพิมพ์ออกเป็น

ข่าว บทบรรณาธิการ คอลัมน์ สารคดี โฆษณา ฯ หรือการแบ่งประเภทเนื้อหาสาระออกเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ต่างประเทศ บันเทิง กีฬา ฯ เห็นได้ชัดจากการแบ่งหน้าหนังสือพิมพ์ออกเป็นหมวดหมู่เรื่องต่างๆ หนังสือพิมพ์จึงมีชุดกระบวนทัศน์คอลัมน์ ชุดกระบวนทัศน์บทความ ชุดกระบวนทัศน์โฆษณา ชุดกระบวนทัศน์สารคดี ชุดกระบวนทัศน์บทวิจารณ์ ซึ่งในแต่ละชุดกระบวนทัศน์ก็มีชุดกระบวนทัศน์ย่อยที่บ่งบอกหมวดหมู่เนื้อหาย่อยลงไปอีก

ความสัมพันธ์เชิงกระบวนทัศน์เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการเลือก (structural relation of choices) ดังนั้นชุดกระบวนทัศน์ตัวบทต่างๆ ที่มีในหนังสือพิมพ์จึงมีไว้เพื่อถูกเลือก ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือผู้อ่านก็ตาม โดยมีนักหนังสือพิมพ์เป็นผู้เลือกขั้นแรก (the first choice order) คือเลือกรายงาน เลือกคัดทิ้ง เลือกตัดบท ที่เด่น ที่น่าสนใจ ที่สำคัญ ที่เร็ว ที่มีคุณค่า ที่ต้องการสื่อสาร ที่ต้องรายงาน ที่ตรงกับค่านิยมส่วนตัว ที่ไม่ขัดกับกองบรรณาธิการ ที่ไม่ผิดไปจากกฎจรรยาบรรณ ที่ไม่ฝืนกฎจริยธรรม ที่ตรงกับนโยบายของหนังสือพิมพ์ ที่สอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรมนั้นๆ ขณะที่ผู้อ่านก็เพียงผู้เลือกขั้นที่สอง (the second choice order) ที่ต้องเลือกอ่าน เลือกสนใจ เลือกให้คุณค่า ภายใต้สิ่งที่นักหนังสือพิมพ์ได้เลือกมาให้แม้จะดูว่าทางเลือกที่มีจะถูกคัดกรองมาให้แล้วแต่อ่านที่ผู้อ่านสามารถต่อรองได้นั้น นักหนังสือพิมพ์ก็คือ "เลือกที่จะไม่อ่าน" ซึ่งก็เป็นการเลือกภายใต้ชุดกระบวนทัศน์ของการอ่าน/ไม่อ่านนั่นเอง

ความสำคัญของระบบกระบวนทัศน์ยังหมายถึงการบอก "ความแตกต่างระหว่างประเภท" (different of genre) คือชุดกระบวนทัศน์นี้ "แตกต่าง" กับชุดกระบวนทัศน์นี้ ข่าวแตกต่างกับบทความแตกต่างกับบทบรรณาธิการ โฆษณา ฯลฯ กระบวนทัศน์เป็นเรื่องของรูปแบบที่แตกต่าง เป็นความสัมพันธ์แบบใช่/ไม่ใช่, เป็น/ไม่เป็น, มี/ไม่มี มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามที่ชัดเจน (คือความไม่ต่อเนื่อง ที่มีเส้นแบ่งชัดเจนระหว่างรูปแบบหนึ่งกับรูปแบบหนึ่งเช่นตัวเลขบนหน้าปัดนาฬิกาดิจิตอลที่กระพริบระหว่างวินาที) หนังสือพิมพ์ใช้ระบบความสัมพันธ์แบบกระบวนทัศน์โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดการ "รูปแบบ" (form) หรือ "รูปสัญลักษณ์" (signifier) ของเนื้อหาสาระที่ต้องการจะสื่อ

(2) ความสัมพันธ์แบบวากยสัมพันธ์ (syntagmatic relation)

ความสัมพันธ์แบบวากยสัมพันธ์นั้นเน้นลำดับขั้นหรือช่วงระยะเวลาของเหตุการณ์ หรือการปรากฏตัวของสัญลักษณ์ตัวบทย่อยๆ เข้ากันตามลำดับขั้นตอน (sequence) เช่นในวิธีการเล่าเรื่อง (narration) ที่โครงสร้างของการเล่าเรื่องจะต้องกำหนดขั้นตอนของเหตุการณ์เอาไว้อย่างแน่ชัด หากสลับขั้นตอนกัน ความหมายก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ เพราะ "วากยสัมพันธ์" นั้นเป็น "ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องประสาน" (structural relation of combination) ไม่ว่าจะในกระบวนการเขียน สำหรับนักหนังสือพิมพ์ซึ่งหมายถึงการผลิตหนังสือพิมพ์ หรือการอ่านซึ่งหมายถึงผู้อ่าน

การเรียงลำดับตัวบทย่อยต่างๆ ที่มีอยู่ในหนังสือพิมพ์เพื่อช่วยให้นักหนังสือพิมพ์รู้ว่าตัวบทใดควรเขียนขึ้นก่อน ควรจัดวางลงบนหน้าใด พื้นที่ไหน ตัวบทใดที่สามารถวางลงบนหน้าหนังสือพิมพ์ได้ก่อน ตัวบทใดสามารถขยับ/เปลี่ยนแปลงได้ง่ายหรือตัดออกได้ ซึ่งจะช่วยให้การทำหนังสือพิมพ์สะดวกมากขึ้น

ขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้อ่านสามารถตัดสินใจได้ง่ายว่าควรอ่านตัวบทใดก่อน-หลัง โดยที่ไม่ต้องมาเสียเวลาในการใช้วินิจฉัยส่วนตัว โดยมีหน้าหนึ่งเป็นหน้าสุดท้ายที่นักหนังสือพิมพ์จะเขียน และก็เป็นหน้าแรกที่ผู้อ่านจะอ่าน หน้าแรกเสมือนตัวเชื่อมพฤติกรรม/การกระทำที่สำคัญระหว่างนักหนังสือพิมพ์ (ในฐานะผู้เขียนตัวบท) และผู้อ่าน (ในฐานะผู้อ่านตัวบท)

หน้าแรกเป็นจุดสิ้นสุดของการเขียนและเป็นจุดเริ่มต้นของการอ่าน

ความสัมพันธ์ระหว่าง “กระบวนการคิดและวากยสัมพันธ์” เปรียบได้กับการรับประทานอาหาร อาหารที่เราทานแต่ละจานก็เปรียบเสมือนตัวบทแต่ละชุดที่เราอ่าน เราอาจเริ่มต้นด้วยซूप (ก็จะมีซूपประเภทต่างๆ ให้เลือก) เปรียบได้กับหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ที่มีข่าวประเภทต่างๆ ที่จับจ้องพื้นที่บนหน้าหนึ่ง จากนั้นตามด้วยสลัด ก็น่าจะเปรียบได้กับบทบรรณาธิการ ข่าวซึ่งเปรียบเสมือนเมนคอร์ส อาหารจานหลัก จากนั้นอาจตามด้วยอาหารอีกสองสามจาน เปรียบเป็นคอลัมน์ บทความ หรือสารคดีสักเรื่องสองเรื่อง ตบท้ายด้วยของหวาน และผลไม้ ซึ่งก็อาจเป็นบทวิพากษ์วิจารณ์ หรือการ์ตูน ดวงชะตา ละคร และเครื่องดื่มอย่างชาหรือกาแฟปิดท้าย ก็น่าจะเปรียบเป็นโฆษณาหรือประกาศอื่นๆ ที่น่าสนใจ

การเรียงลำดับก่อน-หลังนั้นไม่ได้หมายความว่าหนึ่งต้องมาก่อนสองและตามด้วยสาม แต่ยังคงมีความหมายว่าหนึ่งสำคัญกว่าสองและสามด้วย กระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ใช้กฎวากยสัมพันธ์นี้ผ่านระบบ/แนวคิดเรื่องการประเมินคุณค่าข่าว (news worthiness) ในการพิจารณาว่าข่าวใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากัน และก็ประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในการประเมินคุณค่าตัวบทอื่นๆ ที่อยู่ในหนังสือพิมพ์ จุดสำคัญของการประเมินคุณค่าตัวบทต่างๆ ลงบนหน้าหนังสือพิมพ์นั้นไม่ได้พุ่งไปที่รูปแบบมากเท่ากับคุณค่าของเนื้อหาสาระ เพราะการประเมินคุณค่าของเรื่องราวนั้นจำเป็นที่จะต้องฟังถึงความสำคัญของตัวสารในแง่สาระ/ความหมาย/ความสนใจของผู้อ่านที่ต้องการสื่อมากกว่า ซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้วเวลาที่เรากล่าวถึง “ความสนใจของผู้อ่าน” นั้น (เราและ)ระบบนี้ไม่เคย “คิดคำนึงถึงรูปแบบข้อเขียน/รูปแบบตัวบทเลย”

การประเมินคุณค่าจึงมีค่าเท่ากับการให้ความสำคัญและมีค่าเท่ากับการเรียงลำดับก่อน-หลัง โดยเริ่มต้นที่เนื้อหาสาระ (substance) หรือความหมายสัญลักษณ์ (signified) เป็นสำคัญ

ความสำคัญของระบบวากยสัมพันธ์คือการบอกถึง “ความแตกต่างในประเภทเดียวกัน” (different of degree) คือภายในชุดกระบวนการหนึ่งๆ มีความ “สำคัญ” ที่มาก-น้อยแตกต่างกัน กับบทความแตกต่างกับบทบรรณาธิการ โฆษณา ฯลฯ วากยสัมพันธ์เป็นเรื่องของลำดับก่อนหลัง เป็นความสัมพันธ์แบบหนัก/เบา, อ่อน/แก่, เข้ม/จาง หนังสือพิมพ์ใช้ระบบความสัมพันธ์แบบวากยสัมพันธ์มุ่งเน้นไปที่การจัดการเนื้อหาสาระ (substance) หรือความหมายสัญลักษณ์ (signified) ของเรื่องราวในตัวบทนั้นๆ และหนังสือพิมพ์ใช้ระบบกระบวนการ (ความแตกต่าง-different) กับเพื่อจัดการกับรูปแบบ (forms) ต่างๆ โดยเฉพาะรูปแบบของตัวบทในหนังสือพิมพ์

3. ไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์ (newspaper's grammatical)

หนังสือพิมพ์มีโครงสร้างระบบ/กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีลักษณะเหมือนๆ กัน คือเป็นโครงสร้างทั่วไป (general newspaper structure) คือเนื้อหาสาระ รูปแบบ และการพิมพ์ซ้ำๆ ในปริมาณมหาศาลเป็นประจำ เมื่อมีโครงสร้างที่เหมือนกันควรที่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะต้องถูกผลิตออกมาให้เหมือนๆ กัน แต่ที่หนังสือพิมพ์แต่ละหัวแต่ละฉบับมีความแตกต่างกันนั้นเป็นเพราะ "ลีลาของหนังสือพิมพ์" ที่เป็นตัวสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้น เป็นเพราะนโยบาย ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมขององค์กร บริบทสังคม การเมือง วัฒนธรรม ศาสนา กฎหมาย ระบบการปกครอง ฯลฯ ซึ่งเป็นโครงสร้างภายนอกตัวบท เป็น "โครงสร้างบริบท" (context structure) ความแตกต่างทั้งหลายที่เกิดขึ้นกับหนังสือพิมพ์จึงมีอิทธิพลมาจากปัจจัยนอกตัวบทเป็นสำคัญ การศึกษาแบบโครงสร้างนิยมนั้นจะเน้นการศึกษาเพื่อดูไวยากรณ์ทั่วไปเท่านั้น เพราะไม่ว่าหนังสือพิมพ์จะมีลีลาอย่างน้อยแตกต่างกันเพียงใด ลีลาทั้งหมดนั้นต่างก็อยู่ภายใต้ไวยากรณ์ชุดหนึ่งอยู่นั่นเอง

"le newspaper langage" คือ กฎไวยากรณ์ (newspaper's grammatical) ที่ใช้ในการสร้างหนังสือพิมพ์และการใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ คือกฎเกณฑ์(ไวยากรณ์)ในการสร้าง/ควบคุมความเป็นหนังสือพิมพ์ สิ่งนี้จะมีอยู่ในหนังสือพิมพ์ทุกเล่มแต่จะไม่ขึ้นอยู่กับการใช้ภาษา (สไตล์) ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ซึ่งถือว่าเป็น "la newspaper parole" หรือลีลา คือลักษณะของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ลีลา สไตล์ รูปแบบ บุคลิก การใช้ภาษาหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับที่สร้างเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์

ไวยากรณ์ในหนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ "ไวยากรณ์ระดับนามธรรม (abstract rule/grammar)" คือเป็นข้อกำหนด/กฎเกณฑ์ที่มีลักษณะคำอธิบายหรือเป็นแนวทางในการเขียนข่าว ซึ่งมักหมายถึง "คุณภาพของตัวบทข่าว" เช่น ความชัดเจน-ความกะทัดรัด-ความถูกต้อง-ความเป็นวัตถุวิสัย (clarity-compact-accuracy-objectivity) หรือแนวคิดคุณค่าข่าว การประเมินคุณค่าข่าว ที่นักข่าวนักหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องใช้ "ประสบการณ์และวิจารณ์ญาณ" ในการพิจารณา วิวินิจฉัย หรือประเมินค่าตามที่ไวยากรณ์กำหนดเอาไว้

ขณะที่ "ไวยากรณ์ระดับรูปธรรม" (concrete rule/grammar) นั้นกลับมองเห็นได้ง่ายกว่า เพราะมักเกี่ยวข้องกับตัวบทหนังสือพิมพ์โดยที่ไม่ต้องใช้วิจารณ์ญาณมาก เพราะเป็นเรื่องของกฎและข้อกำหนดที่ชัดเจน มักเกี่ยวกับการเขียน การจัดองค์ประกอบศิลป์ การใช้ภาษา (ไทย-อังกฤษ) ให้ถูกกฎระเบียบ ไวยากรณ์ของภาษานั้นๆ มากกว่านั้นก็อาจเป็นเรื่องของการเขียนความนำ พาดหัว ส่วนเชื่อมความนำ การเขียนสรุป เป็นต้น

ไวยากรณ์ที่เห็นชัดเจนมากที่สุดในตัวเล่มหนังสือพิมพ์คือ "การเขียนข่าว" และ "การจัดหน้า"

1) การเขียนข่าว (news writing)

เพราะการเขียนข่าวแตกต่างจากการเขียนเนื้อหาประเภทบทความ สารคดี นวนิยาย หรือบทวิพากษ์วิจารณ์ และการเขียนข่าวนั้นมีลักษณะทั้งสองประการประกอบกัน คือทั้งลีลาและไวยากรณ์ กล่าวคือต้องมีทั้งกฎเกณฑ์/โครงสร้างเป็นข้อกำหนดในการเขียนข่าว เช่นการเขียนข่าวแบบปิดกลับหัว ปิดมิดหัวตั้ง วิธีการเขียนหัวข่าว ความนำ แบบต่างๆ ขณะเดียวกันภายใต้โครงสร้างหรือกฎเกณฑ์นั้น ก็อนุญาตให้ผู้เขียนข่าวได้ใช้ "ลีลาส่วนตัว" ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความชอบ ความถนัด และความสามารถทางการใช้ภาษาหรือจินตนาการของแต่ละบุคคล

การเขียนข่าวจึงเป็นทั้ง "ศาสตร์" คือส่วนที่เป็นไวยากรณ์/กฎเกณฑ์/โครงสร้าง (la langue) คือส่วนที่เป็นส่วนรวม (public) และ "ศิลป์" คือส่วนที่เป็น ลีลา/สไตล์ (la parole) คือส่วนที่เป็นส่วนตัว (private) ดังนั้นเมื่อเรากล่าวถึง "ลีลา" (การเขียน) ในหนังสือพิมพ์ จึงมีทั้ง "ลีลาที่เป็นกฎเกณฑ์" และ "ลีลาส่วนตัว" คือ "ลีลาการเขียนข่าว" (news style) เป็นกฎเกณฑ์การเขียนภาษาในข่าว เช่น การเขียนจำนวน ตัวเลข คำย่อ ยศ ตำแหน่ง และการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ในภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างถือเป็น "ไวยากรณ์" (la langue) และ "ลีลาส่วนตัว" (personnel style) คือวิธีการเขียนของบุคคลแต่ละคน เกิดจากพื้นฐานประสบการณ์และการใช้กฎเกณฑ์ของภาษาเขียน" ในภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างถือเป็น "ลีลา" (la parole)

ปัจจัยที่ทำให้ลีลาการเขียนข่าวมีความหลากหลาย มี 3 ประการคือ 1) ประเภทของสื่อที่นำเสนอ หนังสือพิมพ์สามารถให้ภูมิหลังข่าวได้ละเอียดมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ "ลีลาของภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาสำหรับการอ่าน" อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นงานเขียนที่เร่งรัดเพื่อให้ทันเวลาปิดข่าวในแต่ละวัน ความประณีตของภาษาจึงไม่เท่าเขียนสารคดี เรื่องสั้น หรือนวนิยาย ลีลาโน้มเอียงไปในรูปภาษาพูดที่ยึดหลักความถูกต้องของภาษาเขียนเอาไว้ด้วย ในขณะที่ข่าวหนังสือพิมพ์แม้จะไม่สามารถให้เสียงบุคคลที่ให้ข่าวได้ แต่ก็สามารถที่จะให้ผู้อ่านสัมผัสคำพูดที่บุคคลในข่าวพูดได้ด้วยอัญพจน์ หรือการยกคำพูดของบุคคลในข่าวมาเสนอไว้ในข่าวด้วยในเครื่องหมายคำพูด เช่น นายกรัฐมนตรีกล่าวเพิ่มว่า "..." จะเห็นว่าถ้อยคำในเครื่องหมายคำพูดตามตัวอย่างสมมตินี้ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสคำพูดของนายกรัฐมนตรีได้ แม้จะไม่ได้ยินเสียงพูดเหมือนในข่าววิทยุ หรือโทรทัศน์ 2) โครงสร้างของข่าว มีไว้เลือกใช้งานให้เหมาะกับลักษณะเนื้อหาของข่าวแต่ละชิ้น เช่น บอกข่าวใหญ่ ข่าวสำคัญ ที่กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่กับทุกคนในสังคม "ลีลาการบอกเล่าเรื่องลักษณะนี้ต้องบอกอย่างตรงไปตรงมา" เรื่องอะไรสำคัญก็ต้องบอกให้ทราบก่อน ตรงข้าม ถ้าเป็นการเขียนข่าวบันเทิงหรือข่าวกีฬา โครงสร้างข่าวจะไม่เหมือนกับข่าวประเภทแรก การบอกอาจประยุกต์ลักษณะลีลาของเรื่องสั้นหรือนวนิยายมาใช้บ้างก็ได้ และ 3) ลักษณะของภาษาข่าว ที่ใช้ในการเขียนข่าวสำคัญหรือข่าวหนักก็จะต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการจะบอกที่เล่นที่จริง หรือใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการย่อมไม่ถูกต้องเหมาะสม เพราะจะทำให้หน้าหนักและ

ความสำคัญของข่าวเสียไป สำหรับข่าวเบา ภาษาที่ใช้ไม่จำเป็นต้องเป็นทางการมากจนเกินไป เพราะจะเป็นเรื่องของการให้ความบันเทิงไปด้วยพร้อมกับการให้ข่าวสาร

ลีลาการเขียนข่าว (la news writing parole) ก็คือไวยากรณ์หนังสือพิมพ์ (la newspaper writing langue) ที่นักหนังสือพิมพ์ในฐานะมนุษย์ทุกๆ คนเมื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง/อยู่ในระบบหนังสือพิมพ์แล้วจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และเข้าใจลีลาการเขียนข่าว ทุกๆ คนจะต้องมีโครงสร้างการเขียนข่าวเดียวกัน นั่นคือสิ่งที่โครงสร้างกำหนดผ่านไวยากรณ์การเขียนข่าว เพียงแต่เมื่อเราเรียกว่า "ลีลาการเขียนข่าว" นั้นไม่ได้หมายความว่ามันเป็นลีลาจริงๆ แบบของเรา มันเป็น "ลีลาส่วนกลางของหนังสือพิมพ์" (common style) ที่ใครก็ต้องยึดถือร่วมกัน (ตั้งแต่การเรียนในสถาบันการศึกษา, การเรียนรู้วัฒนธรรม ประสบการณ์ทำงานในองค์กรผลิตหนังสือพิมพ์) เมื่อมันเป็นลีลาของหนังสือพิมพ์มันจึงไม่ใช่ลีลาของเรา แต่มันเป็นลีลาของระบบของโครงสร้างหนังสือพิมพ์ ฉะนั้นแล้วเมื่อเรากำลังกล่าวหาหนังสือพิมพ์มติชน กับไทยรัฐหรือข่าวสด เดลินิวส์ แนวหน้า ไทยโพสต์ มีบุคลิก/ลีลาที่แตกต่างกัน นั่นเป็นเพราะความแตกต่างที่เกิดจาก "ลีลาส่วนตัวของมนุษย์ที่ทำงานหนังสือ" และ "ลีลาส่วนรวมของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ" (ซึ่งก็คือไวยากรณ์หนังสือพิมพ์สำหรับมนุษย์)

เรามักไม่ค่อยสังเกตเห็นโครงสร้างไวยากรณ์ของข่าว แต่มันก็มีอยู่ชัดเจน เนื้อข่าวที่เราอ่านอยู่นั้นมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือหัวข่าว (headline) ความนำ (lead) และเนื้อเรื่อง (body) โครงสร้างส่วนที่มีความสำคัญมากที่สุดคือส่วนหัวข่าว เพราะเป็นส่วนที่สรุปใจความเนื้อหาสาระของข่าวนั้นๆ ไว้ทั้งหมด ขณะที่ความนำหรือวรรณาคำเป็นส่วนที่อยู่ในย่อหน้าแรกของข่าว มักจะเป็นการสรุปใจความสำคัญของข่าว หรือเป็นส่วนนำเข้าสู่ตัวเรื่องด้วยประเด็นเนื้อหาที่เรียกร้องความสนใจให้ผู้อ่านติดตามรายละเอียดจากตัวข่าว และเนื้อข่าว เป็นส่วนที่ขยายรายละเอียดจากประเด็นต่างๆ ที่กล่าวถึงในความนำ ส่วนย่อหน้าสุดท้ายมักเป็นส่วนที่มีความสำคัญน้อยที่สุด เพื่อที่ว่าในกรณีที่เนื้อข่าวยาวมากเกินไป (พื้นที่ไม่พอ) ก็สามารถที่จะตัดเนื้อหาส่วนนั้นๆ ออกได้โดยไม่ทำให้เนื้อหาทั้งหมดที่อยู่ลำดับก่อนหน้านี้คลาดเคลื่อนแต่อย่างใด โครงสร้างข่าวดังกล่าวทำให้ หนังสือพิมพ์สามารถสร้าง "วิธีการเขียนเนื้อหาข่าวภายในโครงสร้างพื้นฐาน" ได้ 3 รูปแบบคือ "การเขียนแบบปิระมิดกลับหัว" (inverted pyramid) เป็นการเขียนข่าวโดยมีการเรียงความสำคัญจากมากไปหาน้อย "การเขียนแบบปิระมิดหัวตั้ง" (upright pyramid) เป็นการเขียนข่าวโดยมีการเรียงความสำคัญจากน้อยไปหามาก และ "การเขียนแบบลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น" (chronological account) เป็นการเขียนข่าวโดยมีการเรียงลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบ และเชื่อกันว่า "รูปแบบ" ที่เหมาะสมในการเขียนให้สอดคล้องกับ "คุณลักษณะของข่าว" มากที่สุดคือ การเขียนแบบปิระมิดกลับหัว ก็เพื่อ ให้ความ "สะดวก" กับผู้อ่าน สำหรับผู้อ่านที่ไม่มีเวลามากในการอ่านรายละเอียดของข่าว สามารถทราบความเป็นไปของเหตุการณ์ได้ทันทีที่อ่านส่วนต้นๆ เพื่อสนอง "ความอยากรู้อยากเห็น" โดยการนำเสนอประเด็นสำคัญที่สุด ในสิ่งที่ผู้อ่านอยากรู้มากที่สุดเสียก่อน ส่วนรายละเอียดสำคัญรองๆ ก็จะมาตามในย่อหน้า เพื่อจับประเด็นข่าวได้ทันที ทำให้ผู้อ่านต้องแสดงความสามารถในการจับประเด็นข่าวตามความสำคัญของเหตุการณ์ เพื่อรายงานให้ผู้อ่านตามรูปแบบปิระ

มิดกลับหัวให้ได้ เท่ากับเป็นวิธีทางอ้อมในการฝึกหัดจับประเด็นข่าวไปพร้อมๆ กันสำหรับผู้สื่อข่าวใหม่ เพื่อช่วยการพาดหัวข่าว บรรณาธิการที่ต้องเขียนพาดหัวข่าว สามารถเก็บใจความประเด็นสำคัญที่สุดของข่าวจากการอ่านข้อความช่วงต้นๆ ของรายงานข่าวโดยไม่เสียเวลาอ่านจนจบข่าว เพื่อความสะดวกในการจัดหน้า บรรณาธิการสามารถตัดข้อความท้ายสำหรับข่าวที่ไม่มีความสำคัญออกไปได้ทันที โดยไม่เสียเวลาไปเขียนข่าวใหม่ และเพื่อความสะดวกในการบรรณาธิการและพาดหัวข่าว ทำให้การปรับปรุงต้นฉบับง่ายขึ้นในกรณีจำเป็น เช่น เขียนให้สั้นเข้าหรือเหลือย่อเหลือประเด็นสำคัญๆ เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยผู้พาดหัวข่าวให้สามารถจับประเด็นเขียนพาดหัวข่าวได้ง่ายโดยการอ่านเฉพาะข้อความที่สำคัญๆ ตอนต้นๆ เพียง 1-2 ย่อหน้า

2) การจัดหน้า (page editing)

การจัดหน้าหนังสือพิมพ์เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการผลิตหนังสือพิมพ์ การจัดหน้าคือ การรวบรวมข่าว ภาพ และเนื้อหาทั้งหมดที่ได้รับการคัดเลือกให้นำเสนอในหนังสือพิมพ์ประจำวันมาจัดวางลงในตำแหน่งต่างๆ บนหน้ากระดาษที่จัดพิมพ์อย่างเหมาะสมและน่าสนใจ เป็น "การจัดรูปลักษณะ" หนังสือพิมพ์ให้ออกมาแตกต่างกัน เพื่อการสร้างบุคลิกที่โดดเด่น สร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้กับหนังสือพิมพ์ ที่มีส่วนสำคัญในการเพิ่มความน่าสนใจและเพิ่มยอดขาย และมีส่วนช่วยในการลำดับความสำคัญของข่าวและภาพข่าวที่นำเสนอ ช่วยให้ผู้อ่านทราบว่าข่าวใดเป็นข่าวสำคัญและสามารถจับประเด็นของข่าวได้รวดเร็ว โดยใช้ความพยายามน้อยที่สุดในการค้นหาข่าวที่ต้องการอ่านและทำความเข้าใจ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความต่อเนื่องในการอ่าน และอยากติดตามอ่านข่าวในฉบับต่อไป

อิทธิพลที่มีต่อการออกแบบหน้าคือ ขนาดของหนังสือพิมพ์ (size) มีอยู่ 2 ขนาดคือ ขนาดมาตรฐาน (broadsheet) กว้าง 14-15 นิ้ว ยาว 22-24 นิ้ว และขนาดแทบลอยด์ (tabloid) กว้าง 11-12 นิ้ว ยาว 14-15 นิ้ว ที่ผลต่อการเลือกขนาดตัวอักษร จำนวนภาพ จำนวนเรื่อง ความยาวของเรื่อง กราฟฟิก พื้นที่โฆษณา เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ (content) ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์ว่าจะเน้นข่าวหนักหรือข่าวเบา และคุณค่าหรือความสำคัญของเนื้อหา ซึ่งอาจต้องแบ่งหน้าออกตามหมวดหมู่เนื้อหา (section) ตามประเภทต่างๆ นอกจากนี้ "คุณค่าหรือความสำคัญของเนื้อหา" ก็มีผลจำเป็นที่ผู้ออกแบบหน้าจะต้องทราบเพราะต้อง "คัดเลือกหรือประเมินคุณค่าของเนื้อหาแต่ละประเภท" ไม่ว่าจะเป็นข่าว/บทความ/ภาพข่าว/โฆษณาตลอดจนงานภาพกราฟฟิคอื่นๆ และที่สำคัญคือ "ความยาวของเรื่อง" หากเนื้อหา "ยาวเกินไป" จะมีปัญหาเรื่อง "พื้นที่" (space) โดยมีโฆษณา (advertisement) เป็นผู้กำหนดพื้นที่ที่เหลือว่าจะมีข่าว คอลัมน์ หรือเนื้อหาอื่นๆ ว่าอยู่ตรงไหน อย่างไร ขณะที่ รูปแบบ (style) โดยกองบรรณาธิการที่มีกัจัดทำ "คู่มือการปฏิบัติงาน" (style book) ซึ่งจะรวบรวมแนวทางที่กำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานหลายๆ ด้านเช่น เกี่ยวกับการตรวจแก้ปรับปรุงต้นฉบับ การวางหน้า การใช้วัน อักษรย่อ ขนาดตัวอักษร การแบ่งหน้า การจัดหน้า การเลือกรูป ขนาดภาพ มาตรฐานต่างๆ ฯลฯ ที่ส่งผลต่อวิธีการ

ผลิต (production method) ที่ในปัจจุบันใช้คอมพิวเตอร์ในการออกแบบ การประกอบหน้า ระบบแท่นพิมพ์ ก็มีส่วนที่จะทำให้การพิมพ์มีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

3) การบรรณาธิกรณ (editorial)

ทั้งลีลาการเขียนข่าวและการจัดหน้า เรียกรวมกันว่า "การบรรณาธิกรณ" (editing) เป็นระบบไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์ การบรรณาธิกรณคือกระบวนการจัดการความสัมพันธ์เนื้อหาสาระและรูปแบบเป็นตัวบท ทุกตัวบท ทุกตัวสัญญา ตัวอักษร สี เส้น ที่ว่าง ข่าว คอลัมน์ บทความ โฆษณา การ์ตูน ฯลฯ เข้าไว้อย่างเป็นระบบเพื่อที่ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งๆ จะสื่อความหมายได้อย่างมีความหมายและมีประสิทธิภาพ

ลีลาเป็นลักษณะที่ทำให้หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับแตกต่างกัน มีลักษณะแปรผัน ไม่คงตัว (dynamic) เกิดจากปัจจัยส่วนตัวของมนุษย์หนังสือพิมพ์ในฐานะนักข่าว ช่างภาพ ไรเตอร์ บรรณาธิกรณ กรรมการนโยบาย กรรมการบริหาร และเจ้าของหนังสือพิมพ์ ฯลฯ ต่างคนต่างก็มีลักษณะทางโลกทัศน์ ชีวทัศน์ที่แตกต่างกัน ทำให้ความคิด ความเชื่อ นิสัย ทศนคติแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามความแตกต่างระหว่างมนุษย์หนังสือพิมพ์นี้ก็เกิดมาจากสภาพภูมิศาสตร์ทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นโลกนอกตัวบทหนังสือพิมพ์ แม้ว่าระบบเหล่านี้จะถือได้ว่าเป็นโครงสร้างทางสังคม เป็นสถาบันสังคม แต่ก็มีลักษณะความเป็นส่วนตัว (private) กล่าวคือมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมหนึ่งๆ สังคมตะวันตก ตะวันออก ประเทศใดประเทศหนึ่งย่อมมีระบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความแตกต่างเช่นนี้เป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็น "ลีลา" ในระบบภาษาเลยทีเดียว

ไวยากรณ์ที่ทำให้หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเหมือนกัน คือสิ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์คงความเป็นหนังสือพิมพ์อยู่ได้ มีลักษณะคงที่ตายตัว (static) มีลักษณะเป็นส่วนรวม (public) เกิดจากแนวคิดเกี่ยวกับข่าวและหนังสือพิมพ์เอง ทั้งแนวคิดเรื่องข่าว (ที่ทำให้ต้องมีไวยากรณ์การเขียนข่าว-โครงสร้างข่าว) และระบบการจัดหน้า ที่เกิดจากการรวบรวม คัดเลือก จัดเรียงเนื้อหาสาระต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน นักหนังสือพิมพ์ทุกคนต้องใช้ไวยากรณ์เดียวกันนี้ในการผลิตหนังสือพิมพ์ โดยผ่านกระบวนการบรรณาธิกรณเป็นเครื่องมือสำคัญ

การบรรณาธิกรณคือกระบวนการของการจัดสรรหน่วยประกอบย่อยต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระและเป็นรูปแบบผ่านตัวบทย่อยๆ ลงบนหน้าหนังสือพิมพ์ แล้วเรียงหน้าต่างๆ ที่จัดแล้วนั้นเป็นเล่มย่อยรวมเล่มย่อยเข้าไว้ด้วยกันเป็นตัวเล่มหนังสือพิมพ์ เข้าไว้อย่างเป็นระบบเพื่อที่ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งๆ จะสื่อความหมายได้อย่างมีความหมายและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น "การบรรณาธิกรณ" จึงถูกสร้างขึ้นมาจากโครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์ (เนื้อหาสาระ+รูปแบบ x การพิมพ์) และโครงสร้างทางกายภาพ (ตัวเล่ม-เล่มย่อย-หน้า-หน่วยย่อย) ของหนังสือพิมพ์โดยตรง

ลีลาหนังสือพิมพ์เกิดจากปัจจัยภายนอกตัวบท ทั้งนักข่าว นักเขียน รีไรท์เตอร์ หัวหน้าข่าว บรรณาธิการ ที่เป็นผลจากสังคม-วัฒนธรรมที่พวกเขาถูกหล่อหลอม ชัดเกล้า และดำรงอยู่ ขณะที่ ไวยากรณ์หนังสือพิมพ์นั้นกลับเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้กันทั่วโลกในการทำหนังสือพิมพ์ เราเรียกระบบไวยากรณ์หนังสือพิมพ์ว่า "การบรรณาธิการ" (editing) ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ระบบหลักๆ คือ "ไวยากรณ์ข่าว" และ "ไวยากรณ์การจัดหน้า"

ไวยากรณ์ข่าวนี้น่าจะมุ่งไปสู่การตั้งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับข่าว โดยผ่านความคิดเกี่ยวกับข่าว+หนังสือพิมพ์(news+newspaper's ideology) ที่ประกอบด้วยความคิดต่างๆ มากมายอย่าง ความรู้เกี่ยวกับข่าว, นิยามข่าว, คุณค่าข่าว, การประเมินคุณค่าข่าว, โครงสร้างการเขียนข่าว, หน้าที่ของข่าว, การจัดหน้าหนังสือพิมพ์, ประเภทหนังสือพิมพ์, หน้าที่ของหนังสือพิมพ์-นักหนังสือพิมพ์-สื่อมวลชน, ความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์หนังสือพิมพ์, วัฒนธรรมหนังสือพิมพ์, กฎหมายสื่อมวลชน, จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์-จรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์, กฎจริยธรรมหนังสือพิมพ์, แนวคิดในการผลิต, การบริหารองค์กรหนังสือพิมพ์, ฯลฯ ตลอดจนระบบวัฒนธรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

ส่วนการจัดหน้านั้นเน้นไปที่การจัดตัวบทต่างๆ รวมเข้าไว้ด้วยกันเพื่อการถูกอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะมีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงโครงสร้างทางกายภาพและความคิดของหนังสือพิมพ์เป็นหลัก (ด้วยพื้นที่ เวลาที่จำกัด)

4. โครงสร้างพลวัตของหนังสือพิมพ์

(dynamic structure)

หนังสือพิมพ์เองก็เช่นเดียวกันกับวัตถุ สิ่งมีชีวิต ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม หรือสัญญาณอื่นๆ ในโลกนี้ที่ต่างก็มีโครงสร้างกำหนดกรอบอยู่ เราพบว่าโครงสร้างของหนังสือพิมพ์มี 2 ระดับคือ โครงสร้างทางความคิดและโครงสร้างทางรูปกายภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างนิ่งๆ คงที่ ยากที่จะปรับ/เปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันโครงสร้างนี้ก็มี "ระบบควบคุม" โครงสร้างอยู่ ระบบนี้คือ "โครงสร้างส่วนที่เคลื่อนไหว" ซึ่งก็คือระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ในโครงสร้างต่างๆ

งานศึกษาชิ้นนี้ตั้งสมมติฐานว่าโครงสร้างหนังสือพิมพ์ (ฉบับกระดาษ) น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเกิดขึ้น จึงได้เลือกหนังสือพิมพ์ฉบับวันเสาร์-อาทิตย์ (ในลักษณะตัวแทนของวันหยุด) และหนังสือพิมพ์ฉบับวันไม่ปกติ (ที่มีเหตุการณ์สำคัญที่มักไม่ค่อยปรากฏ) มาเป็นหน่วยในการศึกษาว่าโครงสร้างหนังสือพิมพ์จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

ผลการศึกษาพบว่า

(1) หนังสือพิมพ์ฉบับวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

หนังสือพิมพ์ฉบับวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) มีความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์วันหยุดเสาร์-อาทิตย์กับวันธรรมดาคือ "การเรียงลำดับหน้า" หรือการมีหน้าเรื่องอื่นๆ เพิ่มเข้ามาอย่างเท่านั้นเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา เป็นความแตกต่างที่ไม่มี "นัยยะสำคัญเพียงพอ" ที่จะเรียกได้ว่าเป็นความแตกต่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎ/โครงสร้างได้ เพราะเป็นเพียงการเพิ่ม-ลดบางหน้า การเรียงลำดับหน้าใหม่ เปลี่ยนแปลงการจัดหน้าหนึ่ง หน้าใน

(2) หนังสือพิมพ์ฉบับวันไม่ปกติ

"หนังสือพิมพ์ฉบับวันไม่ปกติ" นี้คือหมายความว่ามีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นและถูกรายงานผ่านหน้าหนังสือพิมพ์โดยแสดงให้เห็นถึง "ความไม่ปกติ" ผ่านหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์นั้นๆ เป็นเบื้องแรก โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือการฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลปัจจุบัน) โดยถือเป็นวันที่สำคัญและมีการเฉลิมฉลองกันทั่วประเทศ

ความเปลี่ยนแปลงแรกที่สังเกตเห็นได้ทันทีคือพื้นที่หน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับให้ "พื้นที่" กับข่าวการฉลองราชสมบัติครบ 60 ปีเป็นข่าวสำคัญมากที่สุดโดยเฉพาะในหนังสือพิมพ์มติชนและหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่เสนอภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเต็มหน้าแรก ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐให้พื้นที่เต็มส่วนครึ่งหน้าบน ที่เน้นใช้ภาพขนาดใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลงเต็มหน้าสำหรับหนังสือพิมพ์มติชนและหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐใช้เพียงครึ่งหน้า การใช้ภาพขนาดใหญ่ประมาณครึ่งหน้านั้นก็ถือว่าขาวๆ นั้นมีความสำคัญ เป็นข่าวใหญ่ประจำวันซึ่งมักจะเกิดขึ้นไม่บ่อยในรอบปี เช่นการยุบสภา เหตุภัยพิบัติขนาดใหญ่ หรือการชุมนุมประท้วง-เดินขบวนของประชาชน

เรือนแสน ชาวที่มีลักษณะเช่นนี้มัก "กินพื้นที่" ได้ขนาดใหญ่บนหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งมักเป็นการจัดหน้าข่าวแบบนิตยสาร (magazine's page layout)

ความหมายของการให้พื้นที่ข่าวใดที่เต็มหน้าหรือครึ่งหน้ามีความหมายว่า "ข่าวนั้นสำคัญมากถึงมากที่สุด" เพราะปกติข่าวที่ได้ขึ้นพาดหัวข่าวนั้นก็มีความหมายสำคัญกว่าข่าวอื่นๆ อยู่แล้ว แต่หากได้พื้นที่ขนาดครึ่งหน้าหรือเต็มหน้าย่อมแสดงให้เห็นถึงภาวะไม่ปกติของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเป็นการใช้รูปแบบข้อเขียนแบบประกาศ (ในลักษณะกาพย์กลอน สรรเสริญนั้นอันที่จริงก็มีอยู่บ้างตามวาระวันพระราชสมภพของเชื้อพระวงศ์) ความไม่ปกติที่เกิดขึ้นในหน้าหนึ่งนั้นยังส่งผลต่อหน้าในอย่างชัดเจนในกล่าวคือเนื้อหาสาระในหน้าในนั้นเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระหน้าหนึ่งอย่างชัดเจน แตกต่างจากการอ่านข่าวต่อจากหน้าหนึ่งในวันอื่นๆ ที่เป็นการเชื่อมโยงแบบ "ข่าว-ต่อ-ข่าว" คือเป็นเนื้อหาสาระเดียวกันภายใต้รูปแบบข่าวเหมือนกัน หากแต่การเชื่อมโยงของหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์ฉบับวันไม่ปกตินี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่าง "ประกาศ-ต่อ-ประกาศ(ในรูปโฆษณาหรือสารคดี)"

ฉะนั้นแล้วความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับหน้าหนึ่งก็เปรียบได้กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเฉพาะวันนั้นๆ เท่านั้น เป็นความเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญในระดับที่สังเกตได้ทันที ต่างกับหน้าในที่มีโครงสร้างที่แน่นอนกว่า การคงลำดับหน้า หรือตำแหน่งของเนื้อหาต่างๆ นั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างตายตัวมากกว่าพื้นที่หน้าหนึ่งที่สงวนไว้สำหรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้มากกว่า

แต่หนังสือพิมพ์ฉบับวันไม่ปกตินี้ก็ไม่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เป็นแต่เพียง "ความเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไหวของโครงสร้าง" หรือเราเรียกว่าเป็น "ค่าความหมายที่เป็นไปได้ของการจัดหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์แบบหนึ่งต่างหาก" (เพียงแต่ที่เราไม่ได้เจอการจัดหน้าแบบนี้ได้บ่อยๆ เพราะสงวนเอาไว้สำหรับภาวะที่ค่อนข้างไม่ปกติ)

การจัดหน้าที่ดูไม่ปกตินี้ แท้ที่จริงแล้วก็เป็นภาวะปกติของหนังสือพิมพ์ที่อนุญาตให้มีการจัดหน้าแบบนี้ได้ ความสำคัญของเนื้อหาสาระเป็นตัวกำหนดให้หนังสือพิมพ์มีหน้าตาแบบไม่ปกติเช่นนี้

เพราะเนื้อหาสาระคือสิ่งที่แปรเปลี่ยนไปตลอด เนื้อหาสาระเป็นสิ่งที่อยู่ข้างนอกตัวบท/ตัวเล่มหนังสือพิมพ์ ความสำคัญของเหตุการณ์ เรื่องราว สาระเป็นตัวกำหนดว่ารูปแบบการจัดหน้าควรเป็นเช่นไร ฉะนั้นความแปรผันที่เกิดขึ้นกับหน้าหนึ่งแบบไม่ปกติ (หรือแบบปกติก็ตาม) ถูกกำหนดด้วยระบบการพิจารณา "คุณค่าสาระ" คล้ายๆ กับแนวคิดเรื่อง "คุณค่าข่าว" ที่บอกว่าเรื่องใดควรเป็นข่าว ความแตกต่างระหว่างเรื่องที่ได้ลงเป็นข่าว กับข่าวที่ได้ลงหน้าหนึ่ง และข่าวที่ได้ลงหน้าหนึ่งเต็มหน้านั้นก็อยู่ที่ "ระดับของความสำคัญ" เท่านั้นเอง

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่โครงสร้างหนังสือพิมพ์กำหนดค่าความหมายเอาไว้แล้ว ซึ่งเป็นความแปรผัน เป็นโครงสร้างพลวัต ไม่ใช่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หากจะ

บอกว่าโครงสร้างของหนังสือพิมพ์เปลี่ยนแปลงได้จริงๆ ก็คงจะเกิดขึ้นแล้วกับหนังสือพิมพ์ออนไลน์ แต่ยังไม่เกิดขึ้นกับหนังสือพิมพ์กระดาษ

การเกิด "หนังสือพิมพ์ออนไลน์" (online newspaper) สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างได้ชัดเจนที่สุด เพราะผู้อ่านสามารถเลือกอ่านได้โดยตรงโดยไม่จำเป็นต้องไปซื้ออ่านตามร้านขายหนังสือ เพียงแต่มีสายโทรศัพท์และเครื่องคอมพิวเตอร์ก็สามารถอ่านหนังสือพิมพ์ได้ การไม่ต้องคำนึงถึงการจัดหน้า การเรียงลำดับหน้า การไม่ต้องเรียงเล่ม เข้าเล่ม ไม่มีข้อจำกัดเวลาเพราะหนังสือพิมพ์ออนไลน์สามารถเพิ่ม-ลดข่าวหรือเนื้อหาสาระอื่นๆ ได้ตลอดเวลา ข้อนี้ทำให้หนังสือพิมพ์ออนไลน์มีความแตกต่างทางด้านเวลาอย่างแตกต่างกับหนังสือพิมพ์เล่ม เพราะมีความต่อเนื่องของเวลา ทำให้รู้สึกว่ามีวามเคลื่อนไหวตลอดเวลา สร้างความรู้สึกเสมือนจริง (virtuality) มากกว่าหนังสือพิมพ์เล่ม อีกทั้งยังไม่มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ เพราะหน้าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สามารถมีความยาวไปได้เรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด และจุดเล็กๆ ที่สำคัญคือ ผู้อ่านสามารถปรับเปลี่ยนขนาด สี แบบของตัวอักษร ได้โดยไม่จำกัด และที่น่าสนใจไปกว่านั้นคือ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ทำให้ผู้อ่านสามารถมีปฏิกริยาตอบกลับได้ทันทีด้วยการเขียนความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องราวข่าว บทความ คอลัมน์ใดๆ ก็ตามที่ลงแสดงในหน้าเว็บไซต์ มากไปกว่านั้นคือการประยุกต์เอาภาพเคลื่อนไหวและเสียงของแหล่งข่าวมาขึ้นบนหน้าจอบนเว็บไซต์ได้เสมือนกับว่ากำลังดูข่าวผ่านหน้าจอโทรทัศน์หรือฟังวิทยุเลยทีเดียว ทั้งหมดนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางกายภาพ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รูปแบบ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตัวสื่อ โดยที่เนื้อหาสาระที่ได้จากหนังสือพิมพ์เล่มและหนังสือพิมพ์ออนไลน์ยังคงเหมือนกัน และที่สำคัญโครงสร้างทางความคิดก็ยังคงเหมือนเดิม

5. มายาคติในหนังสือพิมพ์

(myth in newspaper)

ถึงจุดนี้คำตอบของคำถามได้เสร็จสิ้นแต่ยังไม่ใช่ที่สิ้นสุดของการศึกษา เพราะเป็นการศึกษาที่ให้ผลปลายเพื่อการรื้อ (re-construction) หรือความพยายามกวณสิ่งที่ตกตะกอนนอนกันให้ขุ่นขึ้นมาใหม่ (de-sedimentation) เพื่อตอุงค์ประกอบต่างๆ ของความคิดเกี่ยวกับระบบตรรกะภายในของ (internal logic) หนังสือพิมพ์ ว่ามีกระบวนการในการประกอบ/สร้างสิ่งนั้นๆ ขึ้นมาได้อย่างไร

เป้าหมายของการรื้อแล้วประกอบสร้างใหม่ของวิธีการหาความรู้แบบโครงสร้างนิยม มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เหมือนกับของเดิมทุกประการ แต่เป็นการประกอบเพื่อสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาเป็นสิ่งใหม่ที่สามารถช่วยให้เราเข้าใจบางอย่างที่มองไม่เห็นหรือรับรู้ไม่ได้ในตัวหนังสือพิมพ์ ซึ่งก็คือ "มายาคติบางอย่าง" ในหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์ไม่ใช่แค่กระดาษเบื่อน้ำหนัก แต่มันคือบันทึกประจำวันที่สังคมหนึ่งๆ เขียนบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน เราอาจอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อความต้องการข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างใดก็ได้แล้วแต่ แต่ความหมายของมันที่มีต่อสังคมก็ซ่อนอะไรไว้หลายๆ อย่างในหน้าหนังสือพิมพ์ไว้เช่นกัน เพราะหนังสือพิมพ์มีความหมายมากกว่าตัวมันเอง มากกว่าการเป็นข้อมูลข่าวสารประจำวัน หนังสือพิมพ์ยังเป็นเครื่องมือทางสังคม-วัฒนธรรม คือคลังความรู้ข้อมูล และสนามรบของวาทกรรมในสังคม เป็นเครื่องมือตรวจสอบรัฐบาล เป็นเครื่องสร้างรณรงค์ประชามติ เป็นเครื่องมือสร้างประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและเป็นเครื่องสะท้อนถึงเสรีภาพแห่งความคิดและการแสดงออก และเป็นได้อีกมากมายเท่าที่เราจะสามารถนึกถึงได้ ความหมายดังกล่าวที่นอกเหนือจากการเป็นข้อมูลข่าวสารนั้น เป็น "ความหมายเชิงวัฒนธรรม" (cultural meaning) ที่เกิดจาก "ความหมายโดยนัย" (connotative meaning) หรือเรียกว่า "ความหมายขั้นที่ 2" (second order) ที่เรียกว่า "มายาคติ" (myth)

บาร์ธอธิบายถึงวิธีการศึกษาแบบโครงสร้างนิยมในทุกสิ่งที่เขาศึกษาว่า

"การวิเคราะห์โครงสร้างไม่ว่าจะกระทำกับวรรณกรรมหรือกับเรื่องอื่นใดของมนุษย์คือการนำเอาวัตถุที่ศึกษามาประกอบสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อสาธิตให้เห็นว่าวัตถุนั้น "ทำหน้าที่" ของมันอย่างไร ตามแบบแผนใด โดยเนื้อแท้แล้วโครงสร้างจึงเป็นภาพจำลองของวัตถุ แต่ก็มีใช้ภาพจำลองที่ไร้ทิศทาง ไร้เป้าหมายเพราะภาพนั้นจะต้องดึงเอาแบบแผนที่ซ่อนเร้นอยู่ในวัตถุออกมาให้เราประจักษ์และเข้าใจได้ และที่สำคัญที่สุดคือ ภาพจำลองจะต้องแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ "ผลิต" ความหมายให้แก่สิ่งต่างๆ ด้วยกระบวนการอย่างไร"

¹ นพพร ประชากุล, "โรลิองส์ บาร์ตส์กับการค้นหาความหมายที่แฝงเร้น", *สารคดี* (ปีที่ 10 ฉบับที่ 110 เมษายน 2537) : 179-181

บาร์ธส์พินิจดูปรากฏการณ์ทางสังคม-วัฒนธรรม โดยใช้แนวโครงสร้าง (structuralism) เขาก็ค้นพบว่าบรรดาเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น การแต่งกาย การกิน การบันเทิง ซึ่งนักวิชาการคนอื่นมักจะมองข้ามไปนั้น จริงๆ แล้วกลับเป็นเรื่องสำคัญ เพราะมันเป็นวัตถุซึ่งคนในสังคม "ซ่อน" กระบวนการสร้างความหมาย สื่อและรับรู้ความหมายเอาไว้ (โดยไม่รู้ตัวเสียเป็นส่วนมาก) สิ่งเล็กน้อยเหล่านี้เป็นเหมือนภาษาเพราะมันสื่อความหมาย (เช่น การแต่งกาย การเลือกยี่ห้อรถสื่อถึงอุปนิสัย ฐานะทางสังคมของเจ้าตัว) และยังมีโครงสร้างเหมือนภาษาอีกด้วย (ดังเช่นเสื้อผ้าก็ประกอบด้วยหน่วยสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กันเช่น รongเท้าก็ฟ้าต่างจากรongเท้าแตะ รongเท้าหนัง หรือแม้เท้าเปล่า และต่อกับกางเกงบางประเภท จึงเกิดเป็นคำสื่อความหมายขึ้น)²

หนังสือพิมพ์เองก็เช่นเดียวกันที่ซ่อนอะไรบางอย่างภายใต้โครงสร้างของมัน ไม่มีข้อยกเว้นและที่สำคัญ เนื้อหาสาระต่างๆ ที่เราอ่านกันอยู่ทุกวันนี้ต่างก็ถูกผลิตขึ้นมาจากโครงสร้าง ระบบคิดบางอย่าง เรื่องเล่าที่ผ่านหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์เกิดจากโครงเรื่อง (โครงสร้าง) ที่ทำให้เกิดเรื่องเล่าขึ้นมาต่างหาก

การที่หนังสือพิมพ์มีความหมายเชิงวัฒนธรรมต่างๆ ได้ เรา(ในฐานะสมาชิกสังคม)มักให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม ตามทฤษฎีแนวคิดหน้าที่นิยมของสื่อมวลชน ซึ่งเป็น "คำอธิบายเดิมๆ" ที่ฟังดูมีเหตุผลดี สังคมรับสืบทอดคำอธิบายนี้ต่อๆ กันมา ด้วยกระบวนการเรียนรู้และขัดเกลาผ่านสื่อมวลชน และสถาบันทางสังคมต่างๆ โดยมีมนุษย์เป็นตัวกลาง

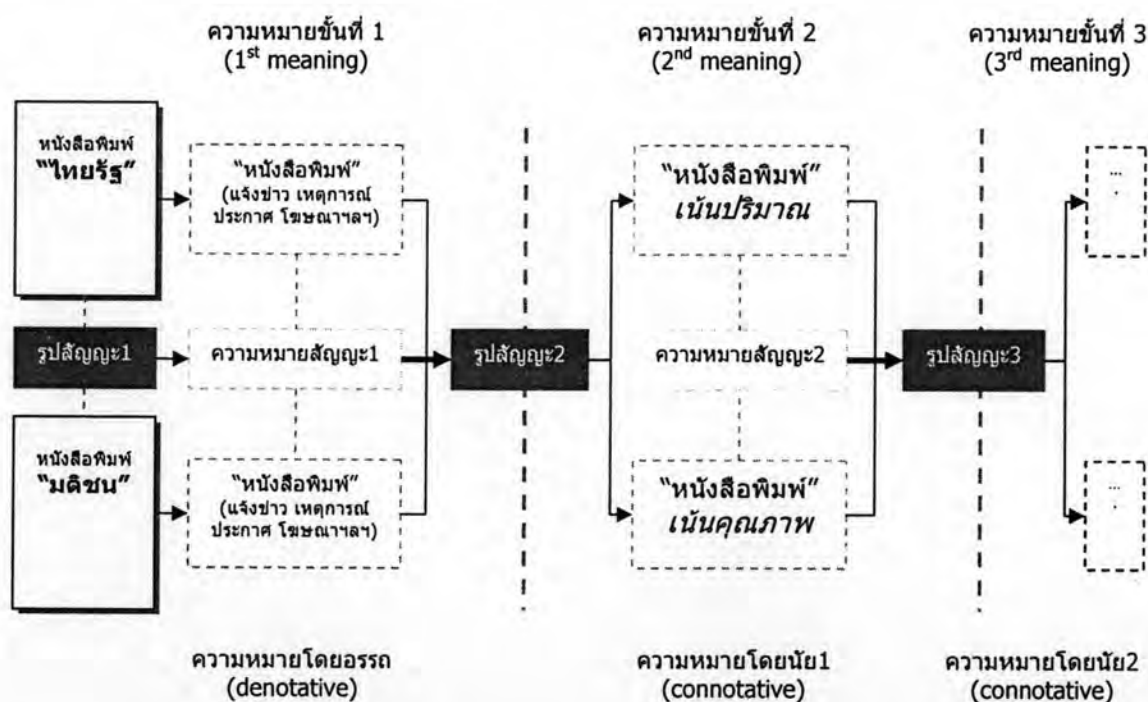
เป็นความเคยชินที่ความคิดความเชื่อของเราที่มีต่อหนังสือพิมพ์ว่า "หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือทางสังคม" จนราวกับว่า "หนังสือพิมพ์เป็นธรรมชาติ" เป็นสิ่งที่ขาดไปไม่ได้ ก็เพราะมันมีประโยชน์หน้าที่หลายอย่างดังกล่าว จนผู้คน "ไม่อาจตั้งคำถามกับหนังสือพิมพ์" กลายเป็นความเคยชิน-คุ้นเคยของเราที่มีหนังสือพิมพ์มากกว่า ร้ายไปยิ่งกว่านั้นเป็นความเคยชินของผู้คนในสังคมที่เข้าใจว่าหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือทางสังคมในการต่อสู้ เรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ เป็นเครื่องมือสร้างประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบรัฐบาล เป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นคลังความรู้ให้กับสังคม เป็นหมาเฝ้าบ้าน เป็นกระจกส่องสังคม เป็นตะเกียงนำทาง เป็น ฯลฯ ตลอดจนเป็นเครื่องมือสร้างความจริงให้กับสังคม โดยที่เราไม่เคยตั้งคำถามว่าหนังสือพิมพ์จะเป็นสิ่งนั้นจริงหรือไม่? และการที่เราไม่ตั้งคำถามต่อบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ก็คือ "มายาคติ" ที่หนังสือพิมพ์สร้างขึ้นมาให้กับเรา

"มายาคติ" (myth) คือการสื่อความหมายด้วยคติ ความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่ยอมรับเสมือนว่าเป็นธรรมชาติ กล่าวให้ถึงที่สุดได้ว่าเป็นกระบวนการของการลวงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่มีได้หมายความว่ามายาคติเป็นการโกหกหลอกลวงแบบปั้นน้ำเป็นตัวหรือการโฆษณาชวนเชื่อที่บิดเบือนข้อเท็จจริง มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าต่อตาเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทาง

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 182

วัฒนธรรม เรายันเองที่ "หลง" คิดไปว่าค่านิยมที่เรายึดถืออยู่นั้นเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตามสามัญสำนึก³ บาร์ธส์เสนอว่า "มายาคติ" คือการทำให้แนวปฏิบัติที่เคยยึดถือกันในสังคมกลายเป็นความถูกต้องชอบธรรมที่ไม่ต้องสงสัยได้ถาม หรืออีกนัยหนึ่งคือทำให้ "วัฒนธรรม" กลายเป็น "ธรรมชาติ" ของมนุษย์ กระบวนการสร้างมายาคติในสังคมคือกระบวนการที่นำสัญญาณทางภาษามาเสนอให้เกิดเป็นค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ กล่าวคือ คำที่เราใช้กันในภาษากลายเป็นเครื่องมือหล่อหลอมทางสังคม⁴

ยกตัวอย่างเช่น เวลาที่เราอ่านหนังสือพิมพ์ หากเราต้องการอ่านข่าวที่มี "ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หนึ่ง" (fact of event) ซึ่งพาดหัวข่าวในหน้าหนึ่งในทุกๆ ฉบับที่วางบนแผงหนังสือ ทำไมเราจึงเลือกหยิบฉบับใดฉบับหนึ่ง และไม่หยิบฉบับอื่นๆ แลละว่าคำตอบไม่ใช่เราเพราะเราไม่มีเวลาอ่านทุกๆ ฉบับซึ่งเป็นคำตอบที่ไม่ถูกต้องทั้งหมด ลองคิดดูว่าหากมีหนังสือพิมพ์สัก 2 ฉบับให้เลือกระหว่าง "หนังสือพิมพ์มติชน" กับ "หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ" เราจะเลือกอ่านฉบับไหนจากหนังสือพิมพ์ทั้งสองเล่มที่มีเนื้อหาข่าวเดียวกัน ราคาเท่ากัน เนื้อหาเท่ากัน ขนาดตัวหนังสือเท่ากัน คุณภาพกระดาษเท่ากัน หน้าสี-ขาวดำเท่ากัน และแน่นอนว่ารูปแบบการเขียนข่าวๆ นั้นก็เหมือนกัน

รูปที่ 104 แสดงความสัมพันธ์ของความหมายโดยอรรถและนัยของคตินหนังสือพิมพ์

³ นพพร ประชากุล, "คำนำเสนอบทแปล". มายาคติ หน้า 4

⁴ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, พฤษภาคม 2545), หน้า 143

จากรูปที่ 104 แสดงความสัมพันธ์ของความหมายโดยอรรถและนัยของคติพจน์หนังสือพิมพ์ ณ จุดนี้ เราได้พบว่าความหมายชั้นที่ 1 คือ "ความหมายโดยอรรถ/ตรง" (denotative meaning) ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับนั้นตรงกัน แทบทุกอย่าง หากแต่ความหมายชั้นที่ 2 ต่างหากที่แตกต่างกัน เนื่องจากเราทราบดี (จากสโลแกนของหนังสือพิมพ์บอกหรือความรู้ของผู้คนในสังคม) ว่า

หนังสือพิมพ์ "ไทยรัฐ" = "หนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดของประเทศ"

หนังสือพิมพ์ "มติชน" = "หนังสือพิมพ์คุณภาพ เพื่อคุณภาพของประเทศ"

คำว่า "ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดของประเทศ" และ "คุณภาพเพื่อคุณภาพของประเทศ" เป็นความหมายในชั้นที่ 2 คือความหมายแฝง/นัย (connotative meaning) เป็นความหมายที่สร้างความแตกต่าง (distinction) และสร้างอัตลักษณ์ (identity) ให้กับหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับ ณ จุดนี้เองเป็นสิ่งทำให้เราต้องเลือก

ความแตกต่างที่ทำให้เราต้องเลือกนั้นเนื่องจาก สัญญาทั้ง 2 ตัวระหว่าง "สัญญาไทยรัฐ" กับ "สัญญามติชน" ที่มีความหมายสัญญาในระดับมายาคติที่แตกต่างกัน นั่นคือ

ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ = ผู้อ่านเน้นเชิงปริมาณ

ผู้อ่านหนังสือพิมพ์มติชน = ผู้อ่านเน้นคุณภาพ

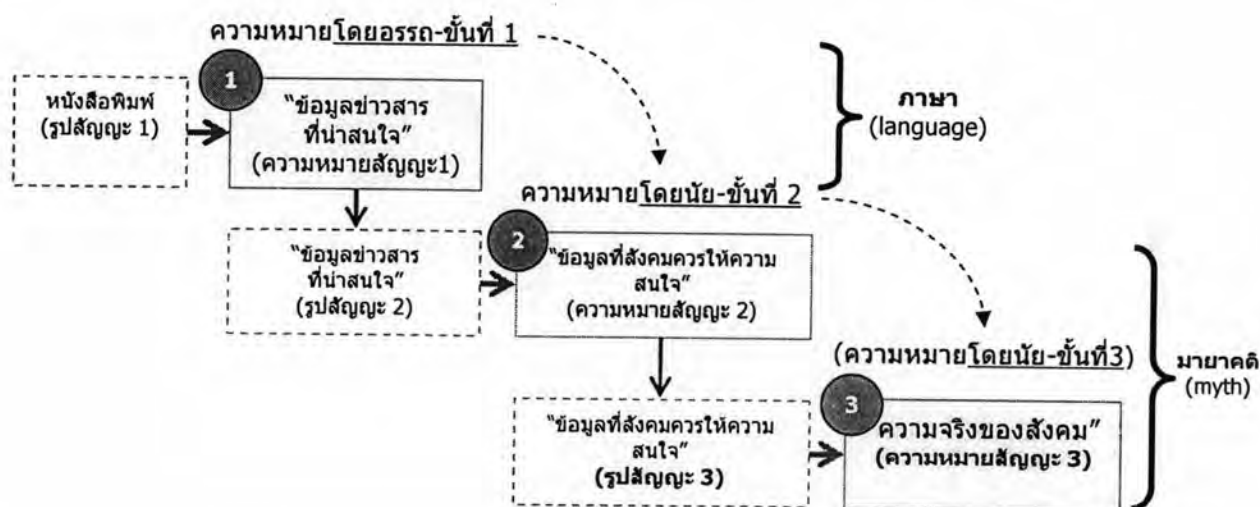
ภายใต้ราคาเท่ากัน คุณภาพการพิมพ์ ความสวยงาม รูปแบบการเขียน ข่าวเดียวกัน คนอ่านคนเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการอ่านเพื่อรับข่าวสาร เพื่อการสร้างภาพลักษณ์ เพื่อสะท้อนความเป็นตัวตน ความแตกต่างจากความหมายสัญญาในชั้นที่ 2 ได้เกิดขึ้นกับตัวผู้อ่านแล้ว และความหมายนี้ก็เป็นสิ่งที่เราคิดว่าเราเป็น เราอยากจะเป็น เราอยากให้คนอื่นเห็นว่าเราเป็น ความหมายต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่เราเรียกว่า "มายาคติ"

การที่จะสร้างมายาคติได้นั้นต้องมี 3 องค์ประกอบเช่นเดียวกับสัญญาในระบบภาษา คือต้องมีสัญญา ที่เกิดจากรูปสัญญาระประกอบกับความหมายสัญญา จะต่างกันเพียงแต่ว่าสัญญาในระดับของภาษาถูกแปร/เปลี่ยนเป็นรูปสัญญาระในระบบของมายาคติ คือทำหน้าที่สร้าง/สื่อความหมายได้เลย ไม่ต้องรอการผสมระหว่างรูปสัญญาระกับความหมายสัญญาอย่างในระบบภาษา⁵ (ย้อนกลับไปดู รูปที่ 20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับมายาคติ ตามทัศนะของ Roland Barthes) นั่นคือมายาคติสามารถดำรงอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยระบบสัญญาระของภาษาที่มีอยู่ก่อนหน้าเท่านั้น หากไม่มีระบบภาษา ระบบของมายาคติก็เกิดไม่ได้ ระบบของมายาคติเป็นเพียงการต่อยอดจากระบบภาษา ที่เรียกว่า

⁵ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, "สัญญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษาวิชาศาสตร์", (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2545), หน้า 138

"ความหมายที่สอง" (second-order semiological meaning) กล่าวคือระบบของมายาคติมีการสื่อความหมายสองระดับ ระดับแรกคือความหมายตรง (denotation) หรือความหมายของภาษา และระดับที่สองคือความหมายแฝงหรือความหมายของมายาคติ (connotation) มายาคติจึงเป็น "ภาษาในระดับที่เหนือกว่าภาษา" (metalanguage)⁶

คำว่า "หนังสือพิมพ์" มีความหมายมากมายอย่างไรก็ตามแต่โดยสรุปก็คือ "สาระของข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจในทุกๆ วันที่พิมพ์ออกมาให้ผู้อ่านได้รับทราบ" เป็นความหมายในระดับของภาษา หรือความหมายโดยอรรถ และเป็นความหมายที่เคลื่อนตัวจากความหมายสัญลักษณ์ไปเป็นรูปสัญลักษณ์ในระดับที่สูงขึ้นกว่าในระดับภาษาจนพัฒนาตัวเองเป็นมายาคติในสังคม อธิบายดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 105 สัญลักษณ์ "หนังสือพิมพ์" จากความหมายระดับที่ 1 ไปสู่ความหมายระดับอื่นๆ

รูปที่ 105 แสดงให้เห็นความเคลื่อนไหวของสัญลักษณ์หนังสือพิมพ์จากความหมายระดับที่ 1 ไปสู่ความหมายระดับอื่นๆ ในขั้นแรก หนังสือพิมพ์มีรูปสัญลักษณ์ที่เป็นตัวเล่มกระดาษ ซึ่งมีความหมายโดยตรง/อรรถ ที่แปลว่า "ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ" ซึ่งเป็นความหมายในระดับของ "ภาษา" ที่นิยามถึงหนังสือพิมพ์โดยตรง ต่อจากนั้นความหมายโดยอรรถนั้นก็แปลงตัวเองไปเป็นรูปสัญลักษณ์ในระดับที่ 2 ที่มีความหมายโดยนัยคือ "ข้อมูลที่สังคมควรให้ความสนใจ" ซึ่งเป็นความหมายในระดับวัฒนธรรม หรือเป็นมายาคติ แต่มายาคติก็ไม่เคยหยุดตัวเองแค่นั้น ความหมายสัญลักษณ์ในระดับที่ 2 นี้แปลงไปเป็นรูปสัญลักษณ์ที่ 3 ซึ่งมีความหมายต่อไปว่าการเป็น "ความจริงของสังคม" เป็นระดับความหมายที่ 3 และยังสามารถมีความหมายอื่นๆ ได้อีกมากมายโดยไม่สามารถที่จะรู้ลำดับชั้นของความหมายว่าสิ้นสุดที่ไหนหรือเรียงลำดับความหมายเหล่านั้นได้อย่างไร

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 139

ความหมายในระดับที่ 2...3...ไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด เช่น เป็นสื่อเพื่อสร้างประชาธิปไตย, เป็นเครื่องตรวจสอบรัฐบาล, เป็นเครื่องหมายของสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออก, เป็นพื้นที่สาธารณะ, เป็นเวทีแห่งความคิด เป็นตลาดวิชาความรู้, เป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการ เป็น....ฯลฯ มายาคติจะพัฒนาต่อไปจนถึงระดับการเป็น "อุดมการณ์" ที่ยากแก่การล้มล้าง

แนวคิดเรื่องความหมายสัญลักษณ์แปรเป็นรูปสัญลักษณ์และสร้างความหมายสัญลักษณ์ต่อกันเรื่อยๆ นี้ บารธัสเรียกว่า เป็น "สายโซ่แห่งความหมาย" (chain of meaning) โดยเรียกความหมายโดยอรรถที่ 1 ว่า "first order" และเรียกความหมายโดยนัยว่า "second order" และ "second order" นี้เอง ที่บารธัสให้ชื่อว่า "มายาคติ" (myth)

มายาคติเป็นการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม⁷ มายาคติมิได้ถือกำเนิดมาจากอากาศธาตุ แต่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มหนึ่ง ชนชั้นหนึ่ง หรือหลายกลุ่ม หลายชนชั้น มายาคติสัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างแน่นแฟ้นในฐานะเป็นบริบททางประวัติศาสตร์ที่กำหนดการดำรงอยู่ของมัน⁸

มายาคติเป็นวิธีคิดของแต่ละสังคม/วัฒนธรรม ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการ "สรุปแนวคิด" (conceptualization) หรือวิธีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มายาคติเป็นความหมายในระดับวัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของผู้คนในสังคมจนเรารู้สึกไปว่ามันเป็นธรรมชาติ สิ่งต่างๆ ด้วยเหตุนี้การสรุปแนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์เป็นองค์ความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้จึงเป็นวิธีหนึ่งของกระบวนการสร้างมายาคติ

การที่มายาคติจะเป็น "ภาษาที่เหนือกว่าในระดับภาษา" (metalinguage) ได้นั้นก็ด้วยการ "ลดทอนความหมายสัญลักษณ์ในระดับภาษามาเป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ในระดับที่สอง" นั่นคือการมองทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นเพียงวัตถุตีบไม่ว่าจะเป็นภาษา ภาพถ่าย ภาพวาด งานเขียน แผ่นป้าย ประกาศ พิธีกรรม วัตถุ เหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม เพียงแต่มายาคติ ทำให้สิ่งเหล่านี้ดูเหมือนกับว่ายังคงเป็นระบบสัญลักษณ์ที่ดำรงอยู่หรือให้ว่างเปล่า ไม่ให้มีความหมายแบบเดิม แล้วเติมความหมายใหม่เข้าไป เช่นนี้แล้ว สัญลักษณ์ในระบบความหมายที่หนึ่ง (ภาษา) สามารถถูกสลายความหมายลงและกลายรูปสัญลักษณ์ที่ว่างเปล่าในระบบความหมายที่สอง (มายาคติ) เพื่อสื่อความหมายอีกอย่างได้ ระบบความหมายที่สองนี้เองที่เลวี-สโตรสเรียกว่า "รูปสัญลักษณ์ที่ล่องลอย" (floating signifier)⁹ ซึ่งก็คือรูปแบบ (form) "ข่าว" ที่เป็นรูปสัญลักษณ์ล่องลอยตามแนวคิดดังกล่าว . และนี่คือเหตุผลสำคัญที่ว่าเหตุใดเราจึงไม่สามารถมี "ความหมายที่สมบูรณ์ยุติเด็ดขาด" ของข่าวได้

กระบวนการผสมระหว่างรูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ในระดับมายาคติเรียกว่า "การสร้างความหมาย" (signification) โดยรูปสัญลักษณ์ในระบบมายาคติก็คือรูปแบบ (form) ขณะที่ความหมาย

⁷ นพพร ประชากุล, "คำนำเสนอบทแปล มายาคติ" หน้า 9

⁸ นพพร ประชากุล, "คำนำเสนอบทแปล มายาคติ" หน้า 7

⁹ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร, "สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์", หน้า 141

สัญญะของมายาคติคือความคิด (concept)¹⁰ ฉะนั้นแล้ว "ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ" จึงเป็นเสมือนรูปสัญญะที่เป็นรูปแบบในระดับมายาคติ โดยมี "ข้อมูลที่สังคมควรให้ความสนใจ" เป็นความหมายสัญญะในระดับมายาคติ กระบวนการสร้างมายาคตินี้ เกิดจาก "รูปสัญญะข่าว" เป็นสำคัญ เพราะมีลักษณะที่เป็นรูปสัญญะที่ล่องลอย มีความหมายที่พอเข้าใจได้ในระดับหนึ่งคือ 1.เป็นข้อเท็จจริง-2.ที่น่าสนใจ-และ 3.ถูกรายงานผ่านสื่อ หรือที่เรียกว่าเป็นองค์ประกอบของข่าวที่มีลักษณะเป็นรูปสัญญะล่องลอยเหมือนกันคือ

"ข่าว" = เป็นข้อเท็จจริง + ที่น่าสนใจ + ถูกรายงานผ่านสื่อ
 = ลักษณะเนื้อหาสาระ + เนื้อหาสาระที่น่าสนใจ + สื่อ (ในฐานะรูปแบบ)
 = (เรื่องจริง/เรื่องแต่ง) + (น่าสนใจ/ไม่น่าสนใจ) + (สื่อที่เป็นระบบ/ไม่เป็นระบบ)

กล่าวคือข่าวก็เนื้อหาสาระอะไรก็ได้ที่เป็นข้อเท็จจริง เนื้อหาสาระอะไรก็ได้ที่น่าสนใจ (แต่ทั้งหมดต้องรายงานผ่านสื่อ) คือมีนิยามแต่เป็นนิยามที่มีคุณสมบัติของเนื้อหาสาระที่เป็นหลวมๆ เอาไว้ (เป็นอะไรก็ได้ที่ ...)

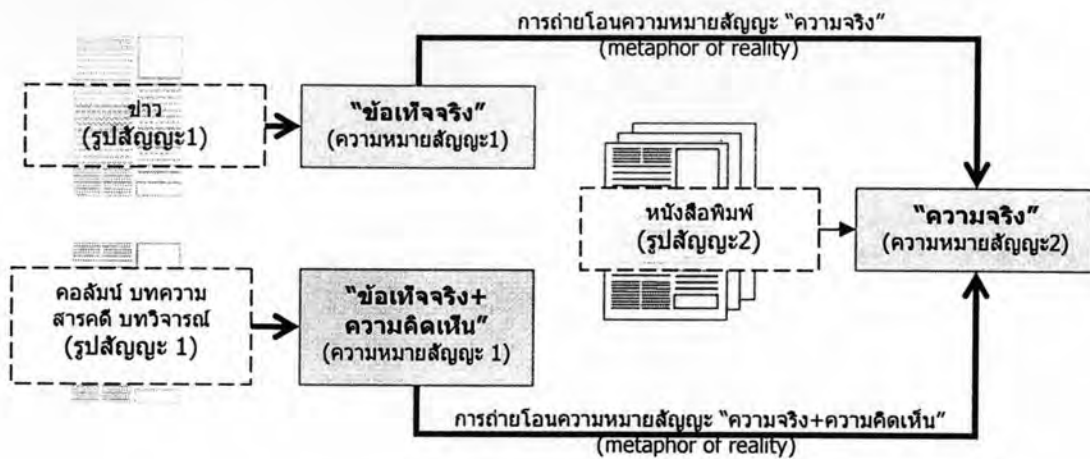
การที่หนังสือพิมพ์สามารถเป็น "ความจริงของสังคม" ได้ เป็นเพราะการถ่ายทอดความหมายจากรูปแบบข่าวมายังตัวบทหนังสือพิมพ์นั่นเอง และหากเราจะสังเกตให้ลึกยิ่งขึ้น การสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นในระดับที่ 2...3...4 ... ไปเรื่อยๆ นี้ ก็เกิดมาจาก "การถ่ายทอดความหมายของรูปแบบและเนื้อหาสาระ" จากตัวบทอื่นๆ ที่ไม่ใช่ข่าวมาสู่ตัวบทหนังสือพิมพ์ด้วย เช่น คอลัมน์การเมือง คอลัมน์ตอบจดหมาย คอลัมน์เด็ก สตรี คอลัมน์วิทยาศาสตร์ ความรู้ ฯลฯ โฆษณา บทความ สารคดี ตัวบทเหล่านี้มีความหมายแห่งการแสดงออกซึ่งความคิด ความเห็น มีพลังในการขับเคลื่อน ชักจูงประชาชนให้มีความรับรู้ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ตัวบทเหล่านี้คือตัวบทที่สื่อไปยังทัศนคติของผู้อ่านโดยตรง ประโยชน์ของมันคือการเป็นพื้นที่แห่งการแสดงความคิดเห็น (ซึ่งก็นำไปสู่ความหมายของการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการคิด พูด เขียน แสดงออก ประชาธิปไตย การต่อสู้ ฯลฯ)

อันที่จริงแล้วตัวบทที่ไม่ใช่ข่าว นี้ก็เป็นเพียง "ตัวบทขั้นที่ 2" (second order-text) ของข่าวอีกที เพราะตัวบทเหล่านี้ก็คือ "ข่าวที่ไม่อยู่ในรูปแบบข่าว" เพียงแต่เพิ่ม "ความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปในตัวบท" ขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งข้อเท็จจริงที่เป็นคุณสมบัติของข่าวเอาไว้ด้วย เป็นทำงานของมายาคติด้วยการเข้าไปครอบงำ "ความหมายเบื้องต้น" ของรูปสัญญะอื่นๆ (ข้อเท็จจริง) ในแง่ของความหมายเชิงผัสสะหรือประโยชน์ใช้สอย แล้วทำให้มันสื่อความหมายใหม่ (เพิ่มความคิดเห็น อารมณ์ ทัศนคติ ความรู้สึก) ในอีกระดับหนึ่ง ซึ่งเป็น "ความหมายเชิงค่านิยม-อุดมการณ์" (เสรีภาพทางการแสดงออก) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการสร้างมายาคติ นั่นคือการ "คงความหมายเดิมเอาไว้

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 141

และใส่ความหมายใหม่เข้าไปอีกชั้น” เพื่อให้ได้ความหมายใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม บาร์ธส์เรียกมันว่า เป็นทั้งสิ่งที่ถูกขโมยไปและได้คืนกลับมาในเวลาเดียวกัน “myth is speech stolen and restored”¹¹

มายาคติจึงเป็นทั้งการตอกย้ำ และการสร้างขึ้นใหม่ไปพร้อมๆ กัน นั่นคือการตอกย้ำ ความจริงและสร้างความจริงจากเนื้อหาสาระในข่าวไปพร้อมๆ กัน ทุกๆ วัน

รูปที่ 106 การโอนย้ายความหมายของ "ความจริง" จากข่าวและตัวบทอื่นสู่ตัวบทหนังสือพิมพ์

รูปที่ 106 แสดงการโอนย้ายความหมายของ "ความจริง" จากตัวบทข่าวและตัวบทอื่นๆ ไปสู่ตัวบท หนังสือพิมพ์ซึ่งใช้วิธีการแบบอุปมาอุปไมยข้อเท็จจริงสู่ความจริง หนังสือพิมพ์มีกระบวนการยกย้ายถ่ายเท ความหมายของความจริงด้วยวิธีการที่ทำให้เรารู้สึกว่า "เป็นธรรมชาติของหนังสือพิมพ์" หรือเป็นเรื่องปกติ ธรรมดาตามาก (เราไม่เคยตั้งคำถามต่อตัวหนังสือพิมพ์ว่ารายงานผิดหรือถูก เป็นความเคยชินต่อที่เราจะไม่ ตั้งคำถามต่อความจริงของเนื้อหาสาระในหนังสือพิมพ์อีกต่อไป)

มายาคติของหนังสือพิมพ์คือการทำให้ผู้คนเชื่อว่า "ข้อเท็จจริง" ในหนังสือพิมพ์ก็คือ "ความจริงของสังคม" นั่นเอง

การที่หนังสือพิมพ์เป็นรูปสัญลักษณ์ของ "ความจริงในสังคม" นี้เป็นความหมายที่ถูกสร้างมาจาก ความหมายของรูปแบบตัวบทอย่าง "ข่าว" คือการเป็นข้อเท็จจริงในตัวเนื้อหาสาระ ข่าวคือรายงาน ข้อเท็จจริงปราศจากการใส่ความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้เล่า ทั้งๆ ที่จริงแล้ว ทันทีที่เราเปิดปากเล่า เขียน

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 145-6

พูด ทำท่าทางประกอบหรืออะไรก็ตาม ความจริงนั้นก็ไม่ใช่ความจริงเสียแล้ว เพราะภาษาคือกระบวนการเล่นรหัส

เรามักเชื่อว่า "หนังสือพิมพ์คือรายงานข้อเท็จจริงให้กับสังคม" ความเชื่อดังกล่าวนำเราไปสู่การค้นหาความจริงจากหน้าหนังสือพิมพ์ จนเราพลอยคิดไปว่านั่นคือธรรมชาติของหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งปกติธรรมดา จนผู้คนส่วนใหญ่ไม่ตั้งคำถามกับความจริงในหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่นๆ เช่นในปัจจุบัน ที่เป็นเช่นนี้ได้ก็เพราะหนังสือพิมพ์ได้รับ "การถ่ายทอดความหมาย" (transfer of meaning) มาจากรูปสัญลักษณ์ข่าว ซึ่งมีความหมายสัญลักษณ์ว่าเป็น "ข้อเท็จจริง" (fact) เพราะฉะนั้นการที่ตัวบทข่าวไปปรากฏอยู่ในหน้ากระดาษเบื่อนหมึก จึงทำให้หนังสือพิมพ์นี้เป็น "หลักฐาน/ผลลัพธ์ของความจริง" (evidence/effect of reality) ที่ถูกบอกเล่าผ่านหน้ากระดาษไปด้วย

และเราก็สามารถซื้อหาอ่านความจริงรายวันได้ในราคาเพียงไม่กี่บาท

การที่หนังสือพิมพ์สามารถผูกติดตัวเองกับการเป็นหลักฐานแห่งข้อเท็จจริงได้นั้น นับว่าเป็นเรื่องอันตรายไม่น้อย เพราะเป็นการทำให้ผู้อ่านและผู้เขียนเชื่อว่ามันเป็น "ธรรมชาติของหนังสือพิมพ์ที่ต้องบอกเล่าความจริง(จากข่าว)" ข่าวเปรียบเสมือนการทำความจริงให้ปรากฏเป็นหลักฐาน หากความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมมากมายหลายเรื่องราว สามารถถูกทำให้เห็นภาพ รับรู้เรื่องราวเหล่านั้นได้โดยผ่านข่าว ฉะนั้นแล้ว "ข่าวก็คือรูปสัญลักษณ์ของความจริง" (signifier of reality)

ลองจินตนาการถึงคำโกหกของนายกรัฐมนตรีและนักการเมืองที่ให้สัมภาษณ์ลงหนังสือพิมพ์ เช่น นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า "ไม่มีทางที่จะยุบสภาหรอก ขอให้มั่นใจ จะอยู่ครบวาระ 4 ปีแน่นอน" แต่อีกสองสามวันถัดมานายกรัฐมนตรีก็ประกาศยุบสภา ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า "คำพูดของนายกรัฐมนตรีเป็นคำโกหก" เราทราบว่าเป็นคำโกหก เป็นคำโกหกของผู้พูด และคำโกหกคือคำที่ "ไม่จริง" แต่ทว่า "ข้อเท็จจริง" ที่หนังสือพิมพ์ใช้อธิบายตัวข่าวก็คือ "นายกรัฐมนตรีเป็นคนพูดคำโกหกนั่นเอง" หาใช่ นักข่าวผู้รายงานเป็นผู้พูดคำโกหกนั่นเองไม่ ในกรณีนี้นักข่าวผู้นั้นรู้(อยู่เต็มอก) ว่าคำพูดที่ได้ยินขณะสัมภาษณ์คือคำโกหก เมื่อเขาส่งคำสัมภาษณ์ให้กับหัวหน้าข่าวหรือกองบรรณาธิการ บรรณาธิการก็ต้อง "ลงไปตามนั้น" ไม่สามารถแก้ไขบิดพลิ้วประโยคข้อความนั้นได้ (ทั้งๆ ที่รู้อยู่เต็มอกเหมือนกันว่าเป็นคำโกหก) และทั้งๆ ที่อาจจะขัดกับนโยบายหนังสือพิมพ์ (สมมติว่านโยบายคือ "อ่านความจริง-อ่านหนังสือพิมพ์ ก.) เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ก. ก็จะถูกทำให้เชื่อว่าเนื้อหาสาระที่เขากำลังอ่านอยู่นั้นคือความจริง วิธีการนี้คือการ "อุปมาอุปไมย" (metaphor) ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายโอนความหมายโดยเลือกเอาสัญลักษณ์ 2 ตัวมาวางเข้าคู่กัน (associate) โดยที่สัญลักษณ์ตัวหนึ่งมีความหมายที่รับรู้กันแล้ว อีกสัญลักษณ์หนึ่งยังไม่รู้ความหมาย แต่หลังจากมีการนำมาเข้าคู่กันแล้ว ความหมายจากสัญลักษณ์ตัวแรกก็จะถูกถ่ายโอนมายังสัญลักษณ์ตัวหลังได้

ฉะนั้นแล้ว หนังสือพิมพ์จึงสร้างมายาคติด้วยวิธีการจากการโอนถ่ายความหมายสัญลักษณ์จากตัวบทข่าวมาสู่ตัวเล่มหนังสือพิมพ์ และอาจสร้างมายาคติอีกชั้นจากคติพจน์หรือสโลแกนหนังสือพิมพ์ ไปยังเนื้อหาสาระที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ได้ด้วย

ลองดูประโยคนี้ ที่กล่าวถึงการค้นหา "ข้อเท็จจริง" กับ "ความจริง" ของนักข่าวในหนังสือเรียนว่าด้วยวิชาหลักการสื่อข่าว

"ทั้งเรื่องข้อเท็จจริง (Fact) และความจริง (Truth) เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ศึกษาหลักสื่อข่าวจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะเหตุว่าในการแสวงหาและรวบรวมวัตถุดิบนั้น เราควรจะทำอะไรมาเขียนข่าว ความจริงหรือข้อเท็จจริง ในขั้นต้นนี้ขอให้คิดว่าเราควรต้องพยายามหาความจริง แต่ในบางกรณีเราจะเข้าหาความจริงไม่ได้จะด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม เราจะเป็นจะต้องหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องที่สุดเสียก่อน (accurate fact) กล่าวคือ จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีแหล่งอ้างอิง มีตัวบุคคลที่ให้ข้อเท็จจริง มีพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลหรือพยานเอกสารที่อ้างอิงได้ และข้อสำคัญที่สุดการลอกถ่ายข้อเท็จจริงจากบุคคล จากเอกสารใดๆ จะต้องทำอย่างถูกต้องที่สุด ผิดพลาดน้อยที่สุด หรือไม่ผิดพลาดเลย การที่เราต้องพิถีพิถันในเรื่องความถูกต้องของข้อเท็จจริงนั้น นอกจากจะเพื่อประโยชน์ของผู้อ่านข่าวของเราแล้ว ยังจะเป็นเกราะป้องกันตัวเราผู้ผลิตข่าวได้อีกด้วย เราสามารถรายงานเป็นข่าวได้นับตั้งแต่เริ่มได้ข้อเท็จจริงขั้นต้น ในระหว่างที่ข้อเท็จจริงนั้นคลี่คลายไปในทิศทางใดๆ และจนกระทั่งถึงจุดที่เปิดความจริงออกมาในที่สุด เราไม่ต้องรอคอยเหตุการณ์นั้นคลี่คลายไปจนกระทั่งได้ความจริงเสียก่อนจึงจะรายงานเป็นข่าว"¹²

ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ที่สุดแล้วคำว่า "ข้อเท็จจริงที่อยู่ในข่าว" ก็ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากเป็น "ข้อเท็จจริงที่มาจากแหล่งข่าว" "มายา" ที่เกิดขึ้นในหนังสือพิมพ์จึงอยู่ตรงที่การทำให้ผู้อ่านเชื่อว่า คำพูดของนายกรัฐมนตรีคือความจริง (ว่าจะไม่ยุบสภาฯ) ทั้งๆ ที่จริงหนังสือพิมพ์เพียงแต่บอกว่า นายกพูดประโยคนั้นจริง

เพราะฉะนั้นแล้ว มายาคติของหนังสือพิมพ์จึงได้จากการโอนย้ายถ่ายความหมายสัญลักษณ์มาจากข่าว(ในฐานะรูปสัญลักษณ์) มาสู่ตัวหนังสือพิมพ์ (ในฐานะรูปสัญลักษณ์) หรือเราอาจเรียกว่าหนังสือพิมพ์สร้างมายาคติของความจริงด้วยวิธีการ "อุปมาอุปไมยความจริง" (metaphor of reality) พุดให้ชัดคือ หนังสือพิมพ์สร้างตัวเองให้เป็น "รูปสัญลักษณ์ของความจริง" (signifier of reality) ผ่านข่าวซึ่งก็เป็นรูปสัญลักษณ์ของความจริง (signifier of truth) อีกทอดหนึ่งนั่นเอง

ในหนังสือชื่อ "Mythology" หรือ "มายาคติ" ของโรลองด์ บาร์ธส์ แสดงสาระสำคัญอยู่ที่การเผยแสดงให้เราเห็นประจักษ์แจ้งว่า ตัวมายาคตินั้นทำงานด้วยการเข้าไปครอบงำ "ความหมายเบื้องต้น" ของ

¹² ประชัน วัลลิโก, หลักการสื่อข่าวและเขียนข่าว (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 3

สรรพสิ่ง ซึ่งเป็นความหมายเชิงผัสสะหรือประโยชน์ใช้สอย แล้วทำให้มันสื่อความหมายใหม่ในอีกระดับหนึ่ง ซึ่งเป็น “ความหมายเชิงค่านิยม-อุดมการณ์” หนังสือพิมพ์จึงใช้การครอบงำความหมายเบื้องต้นของข่าวของตัววัตถุข่าวในแง่สัญลักษณ์ ที่เป็นความหมายเชิงผัสสะหรือประโยชน์ใช้สอยแล้วทำให้มันสื่อความหมายไปอีกระดับหนึ่ง แม้ความหมายของหนังสือพิมพ์จะอาจไม่ทับสนิทแนบแน่นกับความหมายของข่าว เพราะยังมีความหมายของตัวบทอื่นๆ ที่แทรกเข้ามาด้วยอย่างโฆษณา การตุน นวนิยาย ประกาศสมัครงาน งานศพ งานแต่ง ประกาศชื่อผู้โชคดี คอลัมน์หาคู่ คอลัมน์สอนคณิตศาสตร์ เกมอักษรไขว้ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความหมายของตัวบทเหล่านี้ก็มีพื้นฐานของข้อเท็จจริงทั้งสิ้น แม้แต่การตุน อาจจะละเว้นสำหรับนวนิยาย แต่ทว่านวนิยายในหนังสือพิมพ์ก็เป็นนวนิยายจากละครที่กำลังออกอากาศอยู่ในขณะนั้น ซึ่งก็มีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงเช่นกัน

ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นใน “มายาคติของข่าว” คือการทำให้ผู้อ่านเชื่อว่า “เนื้อหาสาระที่อยู่ในหนังสือพิมพ์คือความจริง” (substances in newspaper is reality) ทั้ง ๆ ที่มันอาจไม่ใช่ความจริงเลยก็ได้

บาร์ธส์กล่าวว่า ไม่มีมายาคติใดที่มีพลังมากไปกว่าสิ่งที่เรียกกันว่า “ความจริง” และอธิบายหักล้างความจริงที่ผู้คนมากมายชวนขวายค้นหาและคร่ำคร่าว่า “ความจริง (หรือความหมาย) มีอิทธิพลชาติ แต่เป็นผลผลิตของสังคม ซึ่งเป็นเพียงสิ่งที่ดำรงอยู่ในระดับการรับรู้ของเราเท่านั้น หากเรารับรู้ไม่ได้ก็จะไม่มีสิ่งนั้น ไม่ว่าจะเป็ความจริงหรือความหมายก็ตาม”¹³

บาร์ธส์กล่าวต่อไปว่า “ไม่มีการใช้สัญลักษณ์ครั้งไหนที่จะมีเพียงความหมายชั้นเดียวคือความหมายโดยอรรถ” แม้แต่การให้ความหมายของคำในพจนานุกรม เพราะคำทุกคำหรือสัญลักษณ์ทุกตัวจะมีความหมายโดยนัย (connotative) อยู่เสมอ เพื่อบ่งบอกถึงจุดยืน ความนึกคิดและอารมณ์ความรู้สึกของผู้ใช้สัญลักษณ์อยู่เสมอ และยิ่งย่ำว่าแม้ว่าเราจะใช้สัญลักษณ์โดยมุ่งความหมายโดยนัยอยู่ตลอดเวลา แต่ผู้ใช้สัญลักษณ์เองก็มักไม่ตระหนักว่า ตนเองกำลังใช้ความหมายโดยนัยอยู่ และมักจะคิดว่าตนเองกำลังใช้สัญลักษณ์ในระดับความหมายโดยอรรถ¹⁴

หมายความว่า แม้เราจะรู้ว่าหนังสือพิมพ์ที่เรากำลังอ่านอยู่นั้นเป็นสื่อข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจที่เกิดขึ้น ซึ่งก็เป็นความหมายโดยอรรถของหนังสือพิมพ์ แต่กระนั้นเองความหมายว่า “ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ” ซึ่งเป็นความหมายสัญลักษณ์ของรูปสัญลักษณ์หนังสือพิมพ์ ก็ได้แปลงตัวเองไปเป็นรูปสัญลักษณ์ในระดับที่สอง ซึ่งยังสร้างความหมายต่อไปอีกว่าเป็น “ข้อมูลข่าวสารที่สังคมควรให้ความสนใจ” ก็เพราะมันสื่อไปยังผู้อ่านจำนวนมากที่อยู่ในสังคมนั้นๆ เมื่อผู้อ่านจำนวนมากอ่านข่าวสารที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ ก็จะถูกทำให้เชื่อจริงๆ ว่า เรื่องราวที่ขึ้นบนหน้าหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องราวที่เราทุกคน(ที่อยู่ในสังคม ในฐานะ

¹³ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร, “สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษาประวัติศาสตร์”, หน้า 96

¹⁴ กาญจนา แก้วเทพ, มองสื่อใหม่มองสังคมใหม่: ความเรียงว่าด้วยสัญลักษณ์วิทยากับสื่อมวลชน,

สมาชิกสังคม) ควรให้ความสนใจ ก็เพราะมัน(อุตสาหกรรม)ได้ขึ้นหน้าหนังสือพิมพ์ (อย่างคำพูดที่มักชอบพูดกันว่า ใครได้ขึ้นหน้าหนึ่ง ก็จะต้องขำคิน เพราะสังคมให้ความสนใจ)

ความหมายสัญลักษณ์ในชั้นที่สองนี้เป็นมายาคตินี้ไม่เคยหยุดตัวมันเอง มันเป็นภาษาและระบบภาษาพัฒนาตัวมันเองผ่านมนุษย์ แปรเปลี่ยนในแง่ของการเป็น "สัญลักษณ์" (sign) มันสามารถแปลงรูปสัญลักษณ์ไปเป็นความหมายสัญลักษณ์ จากความหมายสัญลักษณ์ไปเป็นรูปสัญลักษณ์ได้ไม่สิ้นสุด เราอาจเรียกว่าเป็น "วงจรชีวิต/ความเคลื่อนไหวของสัญลักษณ์" ที่เป็นลักษณะสำคัญสู่แนวคิดหลังโครงสร้างนิยมในเวลาต่อมา

ความหมายของมายาคติเป็นสิ่งที่ถูกสร้าง - กำหนดขึ้นให้เป็นเช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องความหมายสัญลักษณ์ของไซอูร์ ความหมายของมายาคติในหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องของรหัส/กฎเกณฑ์มากกว่าเรื่องของเนื้อหาสาระของสิ่งนั้น มายาคติคือการพูด/การใช้ภาษาแบบหนึ่งที่ทำผ่านวาทกรรม มายาคติมิได้ถูกนิยามด้วยสิ่งที่พูดถึง แต่นิยามด้วยวิธีการพูดถึงสิ่งนั้นๆ มากกว่า¹⁵ หากเป็นในหนังสือพิมพ์ เราสนใจว่าเนื้อหาสาระของผู้พูดเป็นอย่างไร (นั่นคือความหมายตรง) แต่มายาคติคือการนิยามถึง "สิ่งที่ผู้พูดในหนังสือพิมพ์ว่าเป็นข้อเท็จจริง หรือเป็นความจริง" โดยไม่ต้องสนใจว่าจริงๆ แล้วประโยคสาระนั้นๆ จะจริงหรือไม่ จนเราไม่เคยตั้งคำถามกับ "ความจริงที่อยู่ในหนังสือพิมพ์" สิ่งนี้กลายเป็น "สิ่งที่อยู่เหนือภาษา" (metalinguage) เป็นความหลงลืมที่อันตรายยิ่งในสังคมยุคสารสนเทศในปัจจุบัน

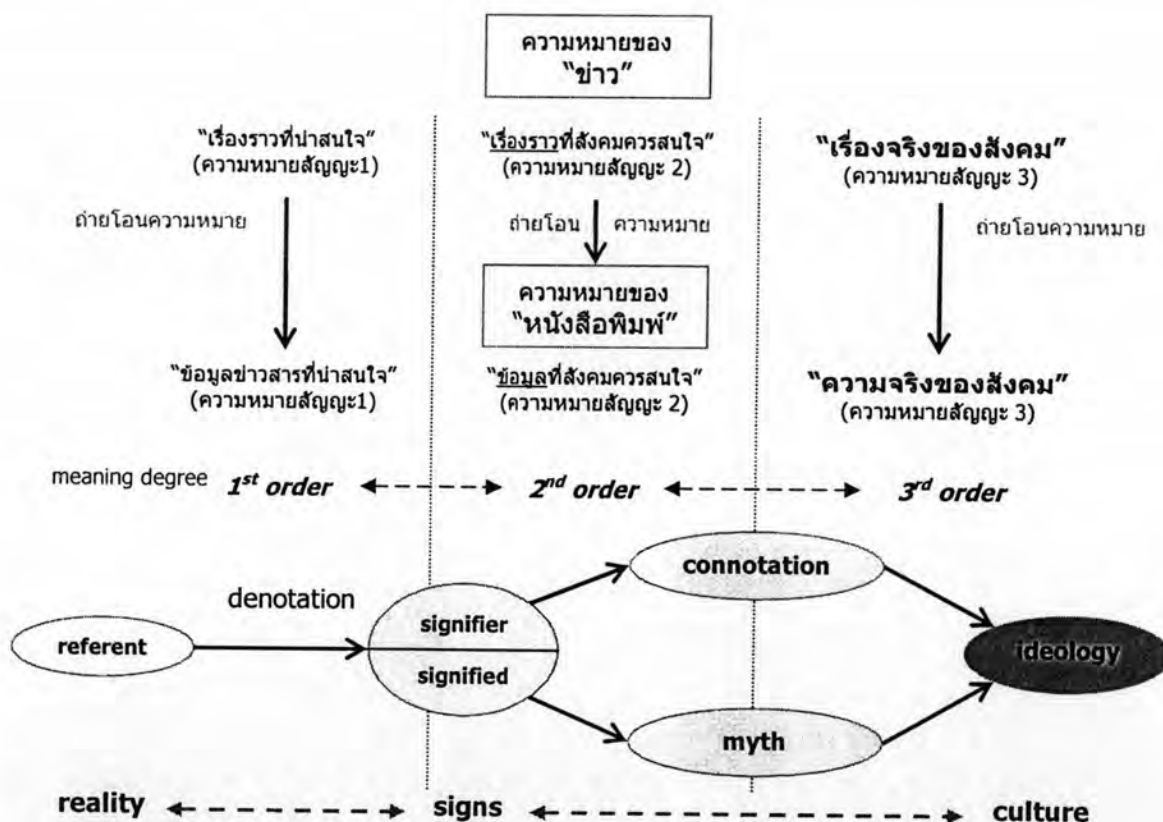
เมื่อหนังสือพิมพ์คือสัญลักษณ์ เมื่อมันถูกสร้างขึ้น สังคมก็เข้าไปกำหนดบทบาท/หน้าที่ใหม่ให้กับสัญลักษณ์นั้น ด้วยการพูดถึงสัญลักษณ์ดังกล่าวราวกับว่าเป็นเพียงวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อการใช้สอยของมนุษย์เพียงอย่างเดียว เราจึงไปกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับหนังสือพิมพ์ว่าต้องเป็นอย่างไรอย่างนี้มากมาย ความหมายเหล่านั้นคือความหมายที่ถูกสร้างและแปรผันไปตามสภาพสังคม มายาคตินี้ที่ร้ายกาจอย่างยิ่งจากความหมายของหนังสือพิมพ์คือที่บอกว่า "หนังสือพิมพ์คือบันทึกประวัติศาสตร์รายวัน" ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของความเชื่อที่มีต่อหนังสือพิมพ์ เสริมเข้าไปกับคุณสมบัติของ "ความจริง" ที่มีอยู่ในข่าวอีกชั้น หนังสือพิมพ์จึงเป็น "บันทึกข้อเท็จจริง(ความจริง)ทางประวัติศาสตร์รายวันของสังคมนั้นๆ" ที่อาจจะน่าเชื่อถือยิ่งกว่าคัมภีร์ไบเบิลเสียอีก

หนังสือพิมพ์แตกต่างกับนวนิยาย บทกวี ละคร เรื่องสั้น ตรงที่มันมีพลังอำนาจในตัวบทมากกว่า อำนาจของหนังสือพิมพ์คือ "อำนาจที่จะพูดความจริง" โดยที่ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่หนังสือพิมพ์พูดนั้นเป็นความจริงหรือไม่ นั่นเป็นเพราะหนังสือพิมพ์ยึดครองวาทกรรมความจริงของสังคมเอาไว้ ผู้คนต่างก็เชื่อสิ่งที่หนังสือพิมพ์พูด หนังสือพิมพ์ใช้อำนาจวาทกรรมความจริงนี้ผ่านเนื้อหาสาระต่างๆ ที่นำเสนอภายใต้รูปแบบข้อความต่างๆ ทุกๆ วัน ในทุกๆ ตัวบทที่เราอ่าน ไม่ว่าจะข่าว คอลัมน์ บทความ สารคดี บทวิจารณ์ ภาพถ่าย การ์ตูน หรือโฆษณาที่ลงบนหน้าหนังสือพิมพ์ล้วนเป็นวิธีการดำรงอำนาจแห่งความจริงไว้กับหนังสือพิมพ์

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 137

ความจริงที่หนังสือพิมพ์ใช้เป็นอำนาจนั้นได้มาจากตัวบทข่าวโดยตรง กลายเป็นว่าหนังสือพิมพ์ไม่ใช่เพียงบอกข้อเท็จจริงข่าวสารที่เราอยากจะรู้ แต่เราถูกทำให้อยากรับรู้ข่าวสารนั้นโดยไม่ตั้งคำถามต่อผู้ที่คัดกรองความจริงมาให้ เรามักตั้งคำถามว่า วันนี้มีข่าวอะไรเกิดขึ้นบ้าง? แต่เรามักไม่ตั้งคำถามว่า ทำไมนักหนังสือพิมพ์จึงเลือกรายงานแต่ข่าวเช่นนั้น? เช่นนี้? การที่หนังสือพิมพ์มีสิทธิที่จะบอกว่าเรื่องอะไรที่เราควรรู้หรือไม่ นั่น กลายเป็นวิธีการสร้างมายาคติ หรือสร้างอำนาจให้ซ้ำ ทับรอยกลับไปยังหนังสือพิมพ์อีก กล่าวคือหนังสือพิมพ์มีอำนาจที่จะกำหนดความจริงของสังคม และความจริงที่หนังสือพิมพ์สร้างขึ้นนั้นก็ย้อนกลับไปสร้างมายาคติให้กับหนังสือพิมพ์อีกครั้งในการมีสิทธิที่จะสร้างความจริงนั้นอีกในวันรุ่งขึ้น

ตัวบทข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์จึงเป็นทั้งตัวผลิต-สร้างและเสริม-ซ้ำมายาคติ/วาทกรรมประวัติศาสตร์ให้กับหนังสือพิมพ์ มันเขียนบันทึกให้กับสังคมและมันก็เขียนบันทึกให้ตัวมันเองพร้อมๆ กันไปด้วย

รูปที่ 107 ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ มายาคติ และอุดมการณ์ของข่าวและหนังสือพิมพ์

รูปที่ 107 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ มายาคติ และอุดมการณ์ของข่าวและหนังสือพิมพ์ จากด้านซ้ายมือ เป็น "จุดอ้างอิงของหนังสือพิมพ์" คือตัวรูปเล่มหนังสือพิมพ์ที่เราหยิบจับอ่าน จะมี

ความหมายโดยอรรถของหนังสือพิมพ์ว่าเป็น "ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ" ซึ่งเป็นความหมายระดับที่ 1 ความหมายนี้จะถูกแปลงเป็นสัญลักษณ์ที่หมายถึง "ข้อมูลที่สังคมควรให้ความสนใจ" เป็นความหมายระดับที่ 2 ซึ่งเป็นมายาคติ ความหมายที่ 2 นี้สามารถพัฒนาต่อไปได้เรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด ซึ่งอาจหมายความว่า "ความจริงของสังคม" ซึ่งก็จะกลายเป็นอุดมการณ์ในที่สุด ความหมายของหนังสือพิมพ์นี้ถูกถ่ายทอดมาจากความหมายของข่าว ซึ่งเป็นตัวบทที่มีอิทธิพลต่อหนังสือพิมพ์มากที่สุด และก็เกิดจากการถ่ายทอดความหมายจากตัวบทอื่นๆ เช่นคอลัมน์ บทความ สารคดี ด้วย ที่สุดแล้วความหมายของหนังสือพิมพ์ก็จะถูกสร้างจากระบบสังคมอื่นๆ จนกลายเป็นระบบวัฒนธรรม

"มายาคติ" ที่มีพลังมากที่สุดของหนังสือพิมพ์คือ "หนังสือพิมพ์เป็นบันทึก(ความจริงทาง)ประวัติศาสตร์" วาทกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักหนังสือพิมพ์ไม่ได้แตกต่างจากนักประวัติศาสตร์เลย พวกเขาล้วนทำงานอยู่กับ "การสร้างความจริง" (construction of reality) บาร์ธส์เคยกล่าวสรุปไว้อย่างน่ารับฟังเกี่ยวกับ "วาทกรรมประวัติศาสตร์" ในฐานะที่เป็นมายาคติแบบหนึ่งว่า "ความจริง มีอะไรอื่นนอกจากความหมายชุดหนึ่งและสามารถเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ/ความจำเป็นของประวัติศาสตร์ เมื่อประวัติศาสตร์เรียกร้องให้พื้นฐานต่างๆ ของอารยธรรมสยบยอมดังที่เราทราบกันดีอยู่"¹⁶ และบาร์ธส์กล่าวต่อไปอีกว่าวาทกรรมประวัติศาสตร์นั้น "มิได้พูดถึงความจริงที่ดำรงอยู่ก่อนหน้า แต่สร้างความหมายให้กับความจริงเหล่านี้ด้วยการยืนยันทุกขณะว่ามีสิ่งนั้นสิ่งนี้เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ แต่ความหมายที่พยายามจะสื่อเป็นเพียงการยืนยัน/ตอกย้ำของบางคนเท่านั้น"¹⁷

ที่ร้ายไปกว่านั้นคือทั้งนักประวัติศาสตร์และนักหนังสือพิมพ์ทำให้ตนเองและคนที่เหลือเชื่อว่า "ประวัติศาสตร์" คือบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ "ข้อเท็จจริง" ต่างๆ ไม่มีพื้นที่ว่างให้กับบทบาท/หน้าที่/ความคิด/อคติ/ความเชื่อ/ความรู้สึกของนักประวัติศาสตร์หรือนักหนังสือพิมพ์ในฐานะผู้เขียน/ผู้เล่าเรื่องเลย¹⁸ ทั้งๆ ที่หน้าที่หลักของวาทกรรมประวัติศาสตร์คือการตอกย้ำ/ยืนยันความหมายชุดหนึ่งของสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต ที่นักประวัติศาสตร์และนักหนังสือพิมพ์ "เห็นว่ามีค่าควรแก่การพูด/เขียนถึง" เท่านั้น ยังมีสิ่งอีกมากมายที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์และเหตุการณ์มุมต่างๆ ของผู้คนในสังคมที่มีได้ถูกนับรวมเอาไว้ในวาทกรรมประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์/นักหนังสือพิมพ์ก็มิได้พูดถึงมัน

มายาคติของหนังสือพิมพ์ก็เช่นเดียวกับมายาคติอื่นๆ ในสังคม ที่มีคุณสมบัติที่สำคัญอยู่สองประการคือ (1) มีลักษณะที่เป็นพลวัต (dynamic) ของความหมายในระดับที่สองอยู่ตลอดเวลา เพื่อตอบรับกับความต้องการของคนบางกลุ่มหรือความต้องการทางวัฒนธรรมเป็นประการแรก และ (2) ที่ใดมี "มายาคติ" ที่นั่นก็จะมี "counter-myth" ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมย่อยๆ อยู่เสมอ หากพิจารณาใน

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 96

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97

หนังสือพิมพ์ จะพบว่านิยามของหนังสือพิมพ์ที่เป็นมายุคต้นนั้นแปรเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ปัจจุบันหนังสือพิมพ์อาจจะหนังสือที่ไร้สาระมากขึ้น (หากยังคงนำเสนอแต่ข่าวตารา บ้านเทิง และเน้นที่ข่าวเบา ตลอดจนเน้นการขายข่าวลือ ข่าวความขัดแย้ง เราก็อาจมีนิยามใหม่ว่าเป็น "McJornalism" คืออยู่ในช่วงวัฒนธรรม "ข่าวแบบแตกต่วน" ที่ข่าวสารได้เป็นอาหารข้อมูลขยะเสียมากกว่าคุณค่าสารประโยชน์ต่อผู้อ่าน หรือยุคหนึ่งๆที่เรียกว่าเป็น "Yellow Journalism" ที่หนังสือพิมพ์นำเสนอแต่ข่าวที่ไม่เป็นความจริง ขาดความเป็นกลาง ไม่เสนอข่าวอย่างสมดุล) เป็นต้น

ขณะที่การปะทะกับมายาคติของหนังสือพิมพ์นั้นก็มิได้อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะจากตัวของมันเอง ที่ต้องนำเสนอข้อเท็จจริง มายาคติที่ได้จากการทำสิ่งนี้ คือการเป็นความจริงให้กับสังคม ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ก็ต้องปะทะกับ "การไม่สะท้อนความจริงของสังคม" ได้ด้วยเช่นกัน หากข่าวที่รายงานนั้นขาดความถูกต้อง ถูกต้อง เป็นวัตถุวิสัย เป็นกลาง ไม่มีอคติ สมดุลและเป็นธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติของข่าวที่ต้องรายงานให้ได้ตามระบบของหนังสือพิมพ์

หรือตัวอย่างการรายงานข่าวคำพูดยืนยันของนายกรัฐมนตรีก่อนหน้านี้ คำพูดของนายกรัฐมนตรีที่ว่า "ผมไม่มีวันยุบสภาเด็ดขาด" ข้อเท็จจริงจากคำพูดนี้ก็คือ นายกจะไม่มียุบสภาจริงๆ หรือ นายกฯ พูดประโยคนั้นจริงๆ ความสับสนในข้อเท็จจริงกับความจริงนี้เองเป็นสิ่งที่หนังสือพิมพ์ใช้ในการสร้างมายาคติ คือการผสมกันระหว่างข้อเท็จจริงกับความจริง อันที่จริงแล้วประโยคดังกล่าวคือข้อเท็จจริงว่านายกฯ พูดประโยคนั้นจริงๆ แต่หนังสือพิมพ์ก็ใช้ "ตัวบทอื่นๆ ที่ไม่ใช่ข่าว" ในการสร้าง/แสดงความจริง เช่นผ่านคอลัมน์บางคอลัมน์ หรือบทบรรณาธิการที่สามารถเขียนแสดงความคิดเห็นโต้ตอบว่า "ไม่เชื่อว่าจะไม่มียุบสภา ต้องยุบสภาแน่นอนเพราะว่า....(เสริมใส่ข้อเท็จจริงที่ไม่ปรากฏในข่าว)" ซึ่งอาจพิสูจน์ให้เห็นในสองสามวันต่อมาว่าสิ่งที่คอลัมนิสต์คนนั้น/บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นกล่าว "เป็นความจริง"

การปะทะกันของสองตัวบทระหว่างข่าวกับข่าวที่ไม่อยู่ในรูปแบบของข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์นี้เอง เป็นกระบวนการเล่นกับ "ความจริง" (truth) "ข้อเท็จจริง" (fact) และการสร้าง "ความจริง" (reality) สิ่งนี้เป็นวงจรชีวิตของมายาคติ นั่นคือ ขณะที่หนังสือพิมพ์ต้องเป็นตัวแทนของความเป็นจริงในสังคมได้ หนังสือพิมพ์ก็ตกหลุมเป็นตัวแทนของความไม่จริงได้พอๆ กัน จนที่สุดแล้วเมื่อเส้นกันความจริงกับความไม่จริงพราเลลกัน สิ่งทีหนังสือพิมพ์เหลือให้กับสังคมก็คือ "ความเป็นจริง" (reality) ที่อาจไม่ใช่ "ความจริง" (truth)

ที่สุดแล้ว "ข่าว" คือตัวสร้าง/ให้กำเนิดหนังสือพิมพ์ ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ที่เป็นตัวสร้างหรือให้กำเนิดข่าว ข่าวเป็นสิ่งที่สร้างหนังสือพิมพ์ให้มีตัวตน ขณะที่หนังสือพิมพ์เป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ที่แทนความมีชีวิตของข่าว การมีหนังสือพิมพ์ในระบบสังคมก็เพื่อที่ให้หนังสือพิมพ์คือรูปสัญลักษณ์แทนเวลาที่ผ่านไป แสดงให้เห็นว่าโลกมีความเคลื่อนไหวไปข้างหน้า ผ่านหน้ากระดาษที่บรรจุ/ถ่ายทอด/สื่อสารเรื่องราวเหตุการณ์ เนื้อหาสาระต่างๆ ภายใต้อารมณ์แบบข่าว ที่เป็นรูปสัญลักษณ์ของความจริงที่สังคมควรรับรู้ แล้วพิมพ์เผยแพร่มันออกไปยังผู้อ่านจำนวนมากทุกๆ วัน เรื่อยไป

การวิเคราะห์มายาคติของหนังสือพิมพ์จึงเป็นการศึกษาที่พยายามแฝงให้เห็นถึง “สิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่นิยมพูดถึงกันในสังคม” บาร์ธส์เรียกสิ่งนี้ว่า “ความชัดเจน/จอมปลอม” (the falsely obvious) หรือ “มายาคติ” นั้นเอง¹⁹ เพราะมายาคติในหนังสือพิมพ์ก็คือความจริงของสังคมที่เราควรรับรู้และสนใจ เนื้อหาสาระที่เราอ่านผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ หรือที่นักข่าวในจอโทรทัศน์อ่าน/บอก/เล่า/คุย/รายงานให้เราฟังนั่นคือ “ความจริงของสังคม” ที่ทุกคนต้องรับรู้ร่วมกัน ทั้งๆ ความจริงนี้เป็นส่วนหนึ่งของความจริงทั้งหมดของโลกสังคม แต่เพราะมีระบบความคิดหนึ่งที่สถาปนาตัวเองเป็นผู้มีอำนาจในการคัดเลือกว่า เหตุการณ์ใด เรื่องราวใดที่ควรได้รับการบอกเล่าให้เป็นความจริงของสังคม

การวิเคราะห์มายาคติในแบบที่ผู้ศึกษากำลังทำอยู่นี้ ควรเข้าใจอย่างยิ่งว่าเป็นการ “วิเคราะห์มายาคติในโครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์” (myth of newspaper's structure) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์มายาคติที่รูปแบบหาใช้การวิเคราะห์มายาคติในแบบที่เราคุ้นเคยคือการวิเคราะห์ลงไปที่เนื้อหาสาระของวัตถุที่เราศึกษา (myth of substance) พุดง่าย ๆ คือ มายาคติที่ผู้ศึกษาวิเคราะห์นี้ เป็น “มายาคติที่อยู่ในตัวโครงสร้างของหนังสือพิมพ์เอง” ซึ่งมายาคติจากโครงสร้างของหนังสือพิมพ์นี้เองที่เป็นตัวผลิตมายาคติอื่นๆ ในระดับเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหนังสือพิมพ์

มายาคติทั้งหลายที่หนังสือพิมพ์สร้างขึ้นมาในสังคมได้นั้น แท้ที่จริงก็มาจากมายาคติของตัวโครงสร้างของหนังสือพิมพ์นั่นเอง (all myth from newspaper's substance come from myth of newspaper's structure)

ผู้ศึกษากำลังจะเข้าสู่การสรุปในช่วงสุดท้ายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือการพูดถึงนิทานปรัมปรา (myth) ตามแนวทางโครงสร้างนิยม การวิเคราะห์ของโคลด เลวี-สโทรส จากนิทานปรัมปรา (myth) หลายๆ เรื่องที่มีเนื้อหาต่างกันแต่มีโครงสร้างเดียวกัน คือการแปรเปลี่ยนจาก “ของดิบ” (ธรรมชาติ) ไปเป็น “ของสุก” (วัฒนธรรม) และโครงสร้างความคิดที่เขาถือว่าเป็นสากลของมนุษยชาติคือ การคิดเชิงเปรียบเทียบ (analogy) ระหว่าง 2 ชั่วเช่น ชาว-ดำ, สวดย-นำเกลียด, สูง-ดำ, ช้างนอก-ข้างใน

สิ่งที่โคลด เลวี-สโทรสสรุปเอาไว้ในงานศึกษานิทานปรัมปราเกี่ยวกับลักษณะของนิทานปรัมปรมี 3 ประการคือ²⁰

(1) มีความขัดแย้ง/ความไม่สมจริงอยู่ในนิทานปรัมปรา คือ ไม่มีตรรกะ ไม่มีความต่อเนื่อง แต่ทว่า นิทานปรัมปราเรื่องต่างๆ ในทั่วทุกมุมโลกก็จะมี “โครงเรื่องเหมือนๆ กัน” อะไรที่ทำให้ นิทานปรัมปราทั่วโลกในเผ่าโบราณมีลักษณะคล้ายกันได้

(2) นิทานปรัมปรมีลักษณะเป็นทั้งระบบภาษาและการใช้ภาษาไปพร้อมๆ กัน กล่าวคือ นิทานปรัมปราเป็นการใช้ภาษา (la parole) เพราะเป็นเรื่องเล่าอย่างหนึ่งขณะเดียวกันก็เป็นระบบภาษาด้วย (la langue) เพราะต้องเล่าภายใต้กฎเกณฑ์/โครงสร้างชุดหนึ่ง และ

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 135

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70-71

(3) การถ่ายทอดนิทานปรัมปราทำได้ง่าย ไม่ว่าจะมีการแปล/แปลงขาดหายตกลงไปอย่างไรก็ยังสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นนิทานปรัมปราเพราะมีแก่นเรื่องอยู่ กล่าวคือความหมายของนิทานปรัมปรามิได้อยู่ที่เนื้อเรื่อง แต่อยู่ที่วิธีการผูกเรื่องเป็นนิทานมากกว่า

เลวี-สโตรสใช้วิธีการแบบโครงสร้างนิยมในการศึกษานิทานปรัมปราหลายเรื่อง แต่ที่โดดเด่นมากที่สุดคือการศึกษานิทานปรัมปราเรื่อง "อิดิปัส" (The Oedipus Myth) ซึ่งที่เลวี-สโตรสค้นพบนั้นคือ "กฎเชิงโครงสร้างของนิทานปรัมปรา" (the structure law of the myth) ซึ่งเปรียบเทียบได้กับนิทานปรัมปราอีกหลายเรื่องจากภูมิภาคของโลก นั่นคือ การพุดถึงมิตรภาพ ความโกรธแค้นของพระเจ้า พระเจ้าดลบันดาลให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชนะสงคราม เป็นต้น²¹

และสิ่งที่เป็นสาระสำคัญของนิทานปรัมปราคือ

- (1) การพุดเรื่องซ้ำๆ กัน หรือการพุดเรื่องเดียวบ่อยๆ
- (2) เป้าหมายของนิทานปรัมปราอยู่ที่การสร้างตรรกะให้กับสิ่งที่ขัดแย้งกัน สิ่งที่ดีเหมือนว่าจะไปด้วยกันไม่ได้ให้อยู่ด้วยกันได้ผ่านตัวเชื่อมความคิด
- (3) วิธีคิดของนิทานปรัมปราเข้มข้นไม่แพ้วิทยาศาสตร์ เพียงแต่เป็นศาสตร์คนละเรื่องคนละวิธีคิดคนละแบบกัน มิได้ด้อยต่ำกว่าวิทยาศาสตร์อย่างที่มักนิยมเข้าใจกันผิดๆ

คำถามคือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับนิทานปรัมปรา แตกต่างกับสิ่งที่เราอ่านในหนังสือพิมพ์ผ่านข่าว และข้อเขียนอื่นๆ ตรงไหน? หนังสือพิมพ์ก็เป็นตัวเชื่อมระหว่างสิ่งที่ขัดแย้งกันให้อยู่ด้วยกันได้ ระหว่างความจริง ความเท็จ ระหว่างข้อเท็จจริง กับความคิดเห็น จินตนาการ ระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องแต่ง หนังสือพิมพ์มักจะพุดถึงเรื่องราวซ้ำๆ กันตลอดเวลา ข่าวการเมือง เรื่องขัดแย้ง ข่าวอุบัติเหตุเรื่องน่าสลด ข่าวดาราดาราบันเทิง เรื่องข่าวคราวโลกีย์ ข่าวสุขภาพ เรื่องเทคนิค วิธีการ ข่าวฯ อะไรก็ตามก็มักจะมี "แนวเรื่อง/โครงเรื่อง" เอาไว้แล้วทั้งสิ้น

ในหนังสือพิมพ์ก็ปรากฏทั้งระบบภาษา (ในโครงสร้างการเขียนข่าว) และการใช้ภาษา (ลีลาส่วนตัวของผู้เขียนข่าว บทความ บทพรรณนาธิการ สารคดี) และข่าวก็สามารถถูกถ่ายทอดบอกต่อเล่าเรื่องต่อๆ ไปได้ ทั้งผ่านตัวบทในหน้าหนังสือพิมพ์ด้วยวิธีการแบบ "สัมพันธ์บท" ที่มีจุดเชื่อมโยงที่เนื้อหาสาระของเหตุการณ์นั้นๆ เราอาจพบเนื้อหาสาระเดียวกันทั้งในข่าว บทพรรณนาธิการ คอลัมน์ หรือบทความอื่นๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ได้ หรือแม้แต่ข้ามไปยังสื่อโทรทัศน์วิทยุผ่านการเล่าข่าวอย่างในปัจจุบัน และเรื่องราวเหล่านั้นก็สามารถเข้าใจได้ดีไม่ตกหล่น

แน่ละว่าหนังสือพิมพ์แตกต่างกับนิทานปรัมปรา พุดให้ถูกต้องคือข่าวต่างกับนิทานปรัมปราเพราะนิทานปรัมปรานั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องจริง เป็นเรื่องแต่งจากจินตนาการได้ แต่

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81-82 และอ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการแบ่งผ่านนิทานออกเป็นเรื่องย่อยๆ ของโคลด เลวี-สโตรสในการวิเคราะห์นิทานปรัมปราเรื่อง "อิดิปัส" ได้ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาแบบโครงสร้างนิยมเช่นเดียวกันกับที่ผู้ศึกษาใช้ในการศึกษาหนังสือพิมพ์

ชาวนั้นจำเป็นจะต้องเป็นเรื่องจริงเท่านั้น (แม้จะเป็นเรื่องโกหกก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องโกหกจริงๆ) อย่างไรก็ตามก็ตามคุณลักษณะสำคัญของการเป็นนิทานปรัมปราที่มีเรื่องเกี่ยวกับตำนานเทพยดานางฟ้าชาตานภูตผีปีศาจนั้นไม่ได้อยู่ที่เพียงแค่เป็นจินตนาการของผู้แต่งเท่านั้นแต่อยู่ที่การสร้าง ความเชื่อ ความคิด ความรู้ และทัศนคติของผู้ที่ได้ยินนิทานเหล่านั้น นั่นคือผู้คนที่ถูกสั่งสอน บอกเล่าและขัดเกลาคาความเป็นสมาชิกของชุมชนสังคมด้วยนิทานเรื่องเดียวกัน หนังสือพิมพ์เองแม้จะมีศูนย์กลางที่การไม่มีจินตนาการ มีเพียงแต่เรื่องจริงของมนุษย์เดินดินและธรรมชาติสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตามองเห็นได้หรือประสาทสัมผัสอื่นใดที่เหลือเท่านั้น แต่ข่าวที่อยู่ในหนังสือพิมพ์ก็มีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ ความรู้ของผู้คนในสังคมอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง หากจะสรุปสั้นๆ แล้วละก็ นิทานปรัมปราก็คือเรื่องเล่าที่เน้นจินตนาการ เรื่องไม่จริง แต่ข่าวในหนังสือพิมพ์ก็คือนิทานที่เน้นเรื่องจริง ความจริงของโลกนั่นเอง

หากข่าวคือหัวใจของหนังสือพิมพ์แล้วละก็ ข่าวก็เป็นหัวใจของการสร้างมายาคติของหนังสือพิมพ์ได้เช่นเดียวกัน มายาคติจากหนังสือพิมพ์คือการเป็นตัวแทนความจริงในสังคม หนังสือพิมพ์ได้สร้างตัวเองให้เป็น "รูปสัญลักษณ์ของความจริง" (signifier of reality) ผ่านข่าวซึ่งก็เป็นรูปสัญลักษณ์ของความจริง (signifier of truth)

เพราะความสงสัยที่นำราคาของนักโครงสร้างนิยมที่คิดว่า กระบวนการแบบใดที่จะเป็น "ระบบควบคุมตัวเองเพื่อที่จะทำงานต่อไปได้ด้วยตัวเอง?" (self-regulation) ในกรณีหนังสือพิมพ์ โครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ที่ค้นพบนี้ ก็คือ "วงจรชีวิตของหนังสือพิมพ์" (newspaper's life) ที่เมื่อก่อร่างสร้างระบบขึ้นมา ผ่านระบบภาษา วัฒนธรรมสังคม โดยมีมนุษย์เป็นเพียงร่างทรง ระบบนั้นจึงสามารถก่อตัวมาเป็นโครงสร้างที่แน่นอนและได้เริ่มต้นทำงานมาแล้วสักครั้งหนึ่งในอดีต ต่อจากนั้นภายในตัวระบบโครงสร้างนั่นเองจะมีกลไกที่ควบคุมการทำงานไปได้ด้วยตัวเองไปเรื่อยๆ จนกว่าจะมีระบบอื่นใดมาทำลายล้างระบบหนังสือพิมพ์ไป

ฉะนั้นแล้วหนังสือพิมพ์ก็เปรียบเสมือนสมมุติฐานปรัมปราเล่มใหญ่ของสังคมปัจจุบัน มนุษย์ทุกคนรับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ร่วมกันจนกลายเป็นนิทานเรื่องเดียวกัน หมู่บ้าน สังคมเดียวกัน อย่างที่เราเรียกว่ากระบวนการโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่จริงแล้ว หนังสือพิมพ์ก็คือส่วนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการนั้น เพราะหนังสือพิมพ์ก็คือนิทานปรัมปราของผู้คนในยุคสมัย แต่เก่าก่อน เพียงแต่เราไม่เรียกว่าเป็นนิทานปรัมปรา เรากลับเรียกมันว่าเป็น "ข่าว" แทนท้ายที่สุด เราอาจสรุปนิยามใหม่ให้กับหนังสือพิมพ์ว่าคือนิทานปรัมปรา ไม่แตกต่างอะไรกับนิทานปรัมปราในอดีตที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับพระเจ้า เทพยา ภูตผี ปีศาจ ฯ นิทานของผู้คนในอดีตอาจปัจจุบันในยุคสังคมสารสนเทศก็คือข่าว เป็นนิทานที่มีแก่นกลางเรื่องอยู่ที่ความจริงของโลก พวกเขาอ่านมันผ่านหนังสือพิมพ์ทุกๆ วัน แต่เรื่องราวยังคงวนเวียนอยู่ที่เดิมคือการค้น/สร้าง/ตอก/ย้ำ/ผลิตซ้ำความจริง โดยที่เราไม่สนใจเลยว่านิทานเรื่องนี้จะเป็นความจริง (truth) หรือไม่ก็ตาม

6. ข้อเสนอแนะ

แนวคิดโครงสร้างนิยมนั้น แท้จริงแล้วไม่ได้ตายหายจากไปไหน แต่ยังคงแฝงตัวอยู่ในทุกกิจกรรมทุกระบบลำดับขั้นของความคิดในสมองของเรา เพียงแต่เราไม่รู้ที่กำลังใช้วิธีการแบบโครงสร้างนิยมอยู่ ตัวอย่างเช่นการนั่งดูกฎการเล่นไพ่อย่างหนึ่งที่เราไม่คุ้นเคย การเข้าไปในร้านอาหารต่างประเทศและเริ่มสั่งอาหารที่เราไม่เคยทานมาก่อน การออกไปเดินกับชาวเผ่าประจำท้องถิ่นในต่างแดน การวิเคราะห์ความน่าจะเป็นของราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ การคาดเดาพฤติกรรมสัตว์เลี้ยงไส้เดือนสัตว์ ฯลฯ เหล่านี้คือกิจกรรมของนักโครงสร้างนิยมที่มีลักษณะของการ “แสวงหากฎทั่วไป” ของกิจกรรม วัตถุ ชีวิต วัฒนธรรมของสิ่งต่างๆ

ผู้ศึกษาขออนุญาตหยิบยืมคำแนะนำตอนหนึ่งเกี่ยวกับการนำวิธีการศึกษาแบบโครงสร้างนิยมมาใช้ในแวดวงงานศึกษาวิชาการสื่อ จากอาจารย์กาญจนา แก้วเทพ²² มาไว้ ณ ที่นี้

ในแวดวงการศึกษาปัจจุบัน หากเปรียบเทียบการวิเคราะห์เนื้อหาแบบโครงสร้างและแบบเชิงปริมาณที่มีอยู่ เราอาจมองเห็นความแตกต่างที่ชัดเจนคือ

1. การวิเคราะห์แบบโครงสร้างจะไม่ค่อยสนใจ “ความหมายตรง” (denotative meaning) แต่จะสนใจ “ความหมายประหวัด” (connotative meaning) มากกว่า นอกจากนั้น
2. โครงสร้างนิยม จะไม่สนใจกับ “ความหมายที่แสดงออก” (manifest meaning) แต่จะสนใจ “ความหมายแฝงเร้น” (latent meaning) ซึ่งอาจจะหมายถึงการอ่านสิ่งที่อยู่ระหว่างบรรทัดหรือการอ่านในสิ่งที่ไม่ได้พูด หรือสิ่งที่ขาดหายไป นอกจากนั้น
3. การวิเคราะห์แบบโครงสร้างจะไม่ดูแต่เฉพาะ parole เท่านั้น หากแต่จะพยายามถอดหาลักษณะที่เป็น language ของภาษานั้น

การนำเอาวิธีการแบบโครงสร้างนิยมมาใช้ในการสื่อสารอีกรูปแบบคือ การวิเคราะห์ด้านรูปแบบในผลผลิตสื่อชิ้นหนึ่งๆ ย่อมประกอบไปด้วย 1 - รูปแบบ (form) และ 2 - เนื้อหา (substance/content) ในขณะที่เนื้อหาคือสิ่งที่เราต้องการจะบอกอะไร (what one to say) รูปแบบก็คือวิธีการหรือท่วงทำนองที่เราได้พูดสิ่งนั้น (the way we say it) หากเปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาและรูปแบบแล้ว เราอาจถือได้ว่า เนื้อหาเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ง่ายกว่า จับต้องได้ง่ายกว่ารูปแบบ แม้กระนั้นรูปแบบก็เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่จริง มีโครงสร้างที่แน่นอนและรัดกุมตายตัว

ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นรูปแบบที่แน่นอนของโครงสร้าง คือ “โครงสร้างการนำเสนอข่าวโทรทัศน์” คือ การนำเสนอข่าวโทรทัศน์ หรือ pattern ของข่าวโทรทัศน์นั้น มีลักษณะที่ค่อนข้างแน่นอนตายตัวมาก และค่อนข้างเป็นสากลเหมือนกันเกือบจะทั่วโลก ข่าวโทรทัศน์ที่นำเสนอในชุดหนึ่งๆ บรรดาข่าวแต่ละชิ้นย่อยๆ (ถือว่าเป็น parts) จะมีความหมายต่อโครงสร้างข่าวชุด (whole) เราจะเห็นความสำคัญของ

²² กาญจนา แก้วเทพ “การนำวิธีวิเคราะห์แบบโครงสร้างนิยมมาใช้ในการศึกษาเรื่องสื่อสาร”, วารสารนิเทศศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร:ปีที่ 9 ฉบับภาคการศึกษาปลาย 2530 และภาคการศึกษาต้น 2531), หน้า 6-7

การจัดลำดับที่ของข่าวนี้อย่างแน่นอน ลักษณะข่าวตอนแรก ตอนกลาง และตอนปิดท้ายจะต้องเป็นข่าวประเภทไหน ซึ่งจะถูกกำหนดเอาไว้อย่างแน่นอน แต่ละข่าวมีความหมายเฉพาะตัว (Connotative meaning) และช่วงระยะเวลาสั้น-ยาวของแต่ละข่าวจะถูกตั้งโปรแกรมเอาไว้อย่างแน่นอนโดยทั่วไป

โครงสร้างของรูปแบบการนำเสนอข่าว จะเปิดฉากกระตุ้นความสนใจด้วยการบอกหัวข้อข่าว จากนั้นก็จะเรียงลำดับข่าวโดยยึดหลักการว่า จะต้องรักษาระดับความสนใจของผู้รับด้วยการใช้ข่าวที่มีลักษณะหลากหลายสลับกันไป ตอนท้ายๆ จะนำข้อมูลที่ชวนให้ติดตาม เช่น ข่าวพยากรณ์อากาศ ข่าวกีฬา และปิดท้ายจากลาด้วยเรื่องเบาๆ เป็นต้น

รูปแบบที่เห็นได้แน่นอนชัดเจนอีกประการหนึ่งของรายการข่าวคือ "ภาษาของข่าว" จะต้องมีความเป็นทางการ ไม่ว่าจะผู้อ่านข่าวจะมีลักษณะเป็นกันเองอย่างไร ก็จะล้ำเส้นไม่ได้ แน่แน่นอนว่าภาษาที่เป็นทางการเกี่ยวข้องกับความหมายประหวัด (connotative meaning) ในเรื่องของความน่าเชื่อถือ ความมีสาระ ความเป็นจริงเป็นจริงของ "ข่าว" สไตล์ของภาษาข่าวก็ต้องเป็นลักษณะสั่งการ (directive) ไม่ใช่การเสวนา (dialogue) เพราะฉะนั้นเครื่องหมายปิดท้ายประโยคของข่าวจะต้องเป็นจุดพลุสตอป (full stop) ไม่ใช่เครื่องหมายคำถาม รวมทั้งน้ำเสียงที่อ่านข่าวก็ต้องมีรหัสที่แน่นอน เสียงที่แผ่วเบาไร้อำนาจหรือเสียงเหมือนแมวคราง จะนำไปอ่านข่าวไม่ได้เลย องค์ประกอบย่อยๆ เหล่านี้ จะต้องประกอบตัวกันขึ้นเป็นโครงสร้างเพื่อให้ส่วนรวมทั้งหมดมองดูเป็น "ข่าว"

การประยุกต์ใช้วิธีการแบบโครงสร้างนิยมในการสื่อสารมวลชนอีกตัวอย่างที่น่าสนใจคือการวิเคราะห์หาโครงสร้างสัมพันธ์ภาพภายในบางอย่างในกลุ่มผู้ส่งและผู้รับสาร ตัวอย่างโครงสร้างในกลุ่มผู้ส่ง เช่น การศึกษาโครงสร้างของการเป็น "นายทวารข่าวสาร" (gatekeeper) ของหนังสือพิมพ์ ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยอะไรบ้าง เช่นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกข่าว, การให้นิยามว่า "อะไรคือข่าว", อุดมการณ์ประจำวิชาชีพ ฯลฯ ผู้ที่ทำการศึกษาก็ต้องยืนยันว่ามีโครงสร้างบางอย่างที่แน่นอนในการทำข่าวของผู้ส่ง มิฉะนั้นแล้วจะเป็นไปได้อย่างไรที่ข่าวทั่วโลกจะออกมาในลักษณะที่เหมือนกัน

ในการศึกษาหนังสือพิมพ์เรื่อง "โครงสร้าง ระบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์" (structure, system and grammatical of newspaper) เป็นการศึกษาที่หาผู้ศึกษาและผู้อ่านย้อนกลับไปมองหนังสือพิมพ์ด้วยสายตาค้นหาของนักโครงสร้างนิยม และนักสัญวิทยาที่จำเป็นต้องเปลี่ยนมุมมองต่อหนังสือพิมพ์ด้วยสายตาที่มองมันอย่างไม่ปกติ ธรรมดา นอกจากการมองแล้วที่เปลี่ยนความเคยชินเป็นความไม่คุ้นเคยแล้วยังต้องกวาดตาทางความคิดที่เคยตกตะกอนนอนกันใสมองเราให้ฟุ้งกระจายขึ้นมาใหม่เพื่อดูโครงสร้าง ระบบที่เป็นตัวกำหนดความเป็นหนังสือพิมพ์

ความยากของงานศึกษาชิ้นนี้คือการตอบคำถามที่ง่าย ๆ อย่าง "หนังสือพิมพ์คืออะไร" การกลับไปสู่พื้นฐานของหนังสือพิมพ์ การตั้งคำถามต่อแนวคิดและตัวตนของมัน ตลอดช่วงระยะเวลาความยาวของตัวหนังสือที่เขียนอธิบายโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ที่ค้นพบ ผู้ศึกษาพบว่าแม้บางแง่มุมของโครงสร้างนิยมที่ยังละเอียด อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจกว่าคือการอธิบายโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ด้วยแนวคิดหลัง

โครงสร้างนิยม (post-structuralism) หรือแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม (post-modernism) น่าจะเป็นข้อเสนอแนะที่ดีที่สุดในการศึกษาโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ในภาคหน้า โดยเฉพาะการศึกษา "โครงสร้างของความจริงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์" (the structure of reality in newspaper) กระบวนการสร้างความจริงที่เกิดจากการปะทะกันของรูปแบบตัวบทต่างๆ ในหนังสือพิมพ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการสร้างความจริงให้กับสังคมที่มาจากตัวเล่มหนังสือพิมพ์ เราอาจเรียกกระบวนการศึกษานี้ว่า "การเล่นของความจริงในหน้าหนังสือพิมพ์" (the play of truth in newspaper) โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิยม สัญวิทยา และวาทกรรมแต่เป็นการลงไปพิจารณาที่ตัวบทในลักษณะที่ใช้สองญาณทัศน์วิทยา คือเริ่มต้นด้วยการศึกษาด้วยแนวคิดโครงสร้างนิยมแล้วจึงตามด้วยแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม ซึ่งจะเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ในการศึกษาหนังสือพิมพ์ให้มากขึ้นและเร็วขึ้นอีกไม่น้อย

นอกจากนี้การศึกษาหนังสือพิมพ์ในแง่การเป็น "นิทานปรัมปรา" น่าจะช่วยพัฒนาโลกทางวิชาการให้รับรู้ว่า หนังสือพิมพ์นั้นไม่ใช่เป็นเพียงแค่ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน แต่มันคือนิทานปรัมปราเรื่องใหญ่ของประวัติศาสตร์มนุษยโลกในปัจจุบัน